

ISSN: 2147-2912
www.jamyo.edu.tr

Güvenlik Bilimleri

DERGİSİ

JANDARMA BASIMEVİ - ANKARA 2016

G

CİLT: 5
SAYI: 1
MAYIS 2016

B

JOURNAL
OF
SECURITY SCIENCES

D

VOLUME: 5
NUMBER: 1
MAY 2016

Güvenlik Bilimleri
Dergisi
The Journal of Security Sciences

THE JOURNAL OF SECURITY SCIENCES

Year 5* Issue 1* ISSN 2147-2912

Licensee

Sadık KÖROĞLU, Gendarmerie Schools Commander

Responsible Editor

İbrahim AYDIN

Editor-in-Chief

Gökhan SARI, Ph.D.

Editorial Asistant

Murat ALKAN, Ph.D.

Fatih DEDEMEN

Turkish Language Editor

Doğan GEDİK

English Language Editor

Rasim ÇÖMEZ

Editorial Board

Gökhan SARI, Ph.D.

Murat ALKAN, Ph.D.

Hüseyin Ali SARIKAYA, Ph.D.

Talha ÖVET, Ph.D.

Nihat AKÇAY, Ph.D.

All rights reserved. © The Journal of Security Sciences is a periodical and peer-reviewed journal published twice a year. The views, arguments, and ideas expressed in articles published in the Journal of Security Sciences are the personal opinions of the authors, and they absolutely do not represent the views of the Gendarmerie Schools Command and the Gendarmerie General Command. Articles can be employed for academic purposes by giving reference to the journal of Security Sciences. The articles submitted to the Journal of Security Sciences will not be returned. Journal of Security Sciences is scanned in the Academia Social Sciences Index (ASOS Index).

PRINTED BY

Jandarma Publishing House
ANKARA

CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Jandarma Okullar Komutanlığı Beytepe / ANKARA
Telefon :0312 464 74 74 Dahili: 6130 / 6131 / 6119
E-posta: editorgbd@jandarma.tsk.tr

GÜVENLİK BİLİMLERİ DERGİSİ

Yıl 5* Sayı 1* ISSN 2147-2912

İmtiyaz Sahibi

Sadık KÖROĞLU, Jandarma Okullar Komutanı

Genel Sorumlu

İbrahim AYDIN

Editör

Dr. Gökhan SARI

Editör Yardımcısı

Dr. Murat ALKAN

Fatih DEDEMEN

Türkçe Redaktörü

Doğan GEDİK

İngilizce Redaktörü

Rasim ÇÖMEZ

Yayın Kurulu

Dr. Gökhan SARI

Dr. Murat ALKAN

Dr. Hüseyin Ali SARIKAYA

Dr. Talha ÖVET

Dr. Nihat AKÇAY

Her hakkı saklıdır. © Güvenlik Bilimleri Dergisi yılda iki defa yayınlanan hakemli süreli yayındır. Güvenlik Bilimleri Dergisi'nde yayınlanan makalelerdeki görüş, sav, tez ve düşünceler yazarların kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Jandarma Okullar Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığının görüşlerini ifade etmez. Makaleler, Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne referans verilerek akademik amaçlarla kullanılabilir. Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne gönderilen makaleler iade edilmez. Güvenlik Bilimleri Dergisi, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index)'nde yer almaktadır.

BASKI

Jandarma Basımevi

ANKARA

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ

Jandarma Okullar Komutanlığı Beytepe / ANKARA

Telefon :0312 464 74 74 Dahili: 6130 / 6131 / 6149

E-posta: editorgbd@jandarma.tsk.tr

ADVISORY BOARD

Prof. Abdülkadir ÇEVİK, Ph.D.	Prof. Osman CELBİŞ, Ph.D.
Prof. Ahmet İNAM, Ph.D.	Prof. Recep AKDUR, Ph.D.
Prof. Ali ÇAĞLAR, Ph.D.	Prof. Sadi ÇAYCI, Ph.D.
Prof. Ayla SEVİM EROL, Ph.D.	Prof. Salih CENGİZ, Ph.D.
Prof. B. Sıddık Binboğa YARMAN	Prof. Sertaç Hami BAŞEREN, Ph.D.
Prof. Canan ATEŞ EKŞİ, Ph.D.	Prof. Tülin GÜNŞEN İÇLİ, Ph.D.
Prof. Çınar ÖZEN, Ph.D.	Prof. Türel YILMAZ ŞAHİN, Ph.D.
Prof. Esra BURCU, Ph.D.	Prof. Nurettin GÜZ, Ph.D.
Prof. Feridun YENİSEY, Ph.D.	Prof. Yıldırım BEYATLIDOĞAN, Ph.D.
Prof. Haydar ÇAKMAK, Ph.D.	Prof. Zafer İLBARS, Ph.D.
Prof. Hamit HANCI, Ph.D.	Prof. Zehra DÖKMEN, Ph.D.
Prof. İhsan DAĞ, Ph.D.	Prof. Zeki HAFIZOĞULLARI, Ph.D.
Prof. Mehmet Emin ÇAĞIRAN, Ph.D.	Prof. Doğan KÖKDEMİR, Ph.D.
Prof. Mesut Hakkı CAŞIN, Ph.D.	Prof. Şennur TUTAREL KIŞLAK, Ph.D.
Prof. Mehmet Kayhan MUTLU, Ph.D.	Assoc. Prof. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU, Ph.D.
Prof. Marco GERCKE, Ph.D.	Assoc. Prof. Edalet HESENOV, Ph.D.
Prof. Nevin GÜNGÖR ERGAN, Ph.D.	Assoc. Prof. Faruk AŞICIOĞLU, Ph.D.
Prof. Nesrin HİSLİ ŞAHİN, Ph.D.	Assoc. Prof. Murat SEVER, Ph.D.
Prof. Nihat MERT, Ph.D.	Asst. Prof. Hakan Soner APLAK, Ph.D.

DANIŞMA KURULU

Prof.Dr. Abdülkadir ÇEVİK	Prof.Dr. Osman CELBİŞ
Prof.Dr. Ahmet İNAM	Prof.Dr. Recep AKDUR
Prof.Dr. Ali ÇAĞLAR	Prof.Dr. Sadi ÇAYCI
Prof.Dr. Ayla SEVİM EROL	Prof.Dr. Salih CENGİZ
Prof.Dr. B. Siddık Binboğa YARMAN	Prof.Dr. Sertaç Hami BAŞEREN
Prof.Dr. Canan ATEŞ EKŞİ	Prof.Dr. Tülin GÜNŞEN İÇLİ
Prof.Dr. Çınar ÖZEN	Prof.Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN
Prof.Dr. Esra BURCU	Prof.Dr. Nurettin GÜZ
Prof.Dr. Feridun YENİSEY	Prof.Dr. Yıldırım BEYATLIDOĞAN
Prof.Dr. Haydar ÇAKMAK	Prof.Dr. Zafer İLBARS
Prof.Dr. Hamit HANCI	Prof.Dr. Zehra DÖKMEN
Prof.Dr. İhsan DAĞ	Prof.Dr. Zeki HAFIZOĞULLARI
Prof.Dr. Mehmet Emin ÇAĞIRAN	Prof.Dr. Doğan KÖKDEMİR
Prof.Dr. Mesut Hakkı CAŞIN	Prof.Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK
Prof.Dr. Mehmet Kayhan MUTLU	Doç.Dr. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU
Prof.Dr. Marco GERCKE	Doç.Dr. Edalet HESENOV
Prof.Dr. Nevin GÜNGÖR ERGAN	Doç.Dr. Faruk AŞICIOĞLU
Prof.Dr. Nesrin HİSLİ ŞAHİN	Doç.Dr. Murat SEVER
Prof.Dr. Nihat MERT	Yrd.Doç.Dr.Hakan Soner APLAK

Contents

Editor's Note

Urban Operations under Security Approaches Perspective1-33

H.Onur ŞEHİTOĞLU

The Relationship Among Terror Crimes, Human Development.....35-72
Level and Cultural Values

Selami KOÇAL ve Mehmet ERKENEKLİ

NATO's Barriers: The Transformation in Fight Against Terrorism.....75-108
and Factors That Decrease Alliance's Efficiency

Münür Yalçın SARAÇOĞLU

The Relationship Among Terrorism, Islamophobia and.....109-140
Hate Crime

Talha ÖVET

Evaluation of The Model of Hybrit War in Shaping.....141-176
The Future Security Environment

Fatih DEDEMEN

Publishing Principles.....177-183

İçindekiler

Editör'den

Güvenlik Yaklaşımları Perspektifinde Meskûn Mahalde Harekât.....1-33

H.Onur ŞEHİTOĞLU

Terör Suçları İle İnsani Gelişmişlik Düzeyi ve Kültürel Değer.....35-72
Arasındaki İlişki

Selami KOÇAL ve Mehmet ERKENEKLİ

NATO'nun Bariyerleri: Terörizmle Mücadelede Yaşanan.....75-108
Dönüşüm ve İttifakın Etkinliğini Azaltan Faktörler

Münür Yalçın SARAÇOĞLU

Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi109-140

Talha ÖVET

Geleceğin Güvenlik Ortamının Şekillenmesinde.....141-176
Hibrit Savaş Modelinin Değerlendirilmesi

Fatih DEDEMEN

Makale Yazım Esasları.....177-183

Editörden

Değerli “Güvenlik Bilimleri Dergisi” okuyucularımız,

Dış politikada sorunların barışçıl yöntemlerle ve müzakereler yoluyla çözülememesi durumunda ulusal politikanın son ve meşru bir aracı olarak savaş, bugün geçmişten çok farklı bir anlam ve eylemselliği ifade etmeye başlamıştır. Savaşın veya güvenliğin bu değişen yüzü, ulusları alacakları tedbirler konusunda hızlı ve esnek olmaya zorlamaktadır.

Diğer taraftan insanların özellikle küreselleşme sonrası süreçte bilgiye ulaşma hız ve sıklığı da artmıştır. Bilginin ortaya çıktığı kaynaktan topluma ulaşıncaya kadar geçen aşamada medyanın oynadığı rol oldukça önemlidir. Kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler sonucunda medya, zihinlerde ortaya çıkarttığı güven veya güvensizlik algısı ile tutum ve davranışları etkileme ve değiştirme konusunda önemli güç merkezlerinden birisi haline gelmiştir.

Günümüzde zihinlerde en fazla tehdit ve güvensizlik hissiyatı yaratan olguların başında şüphesiz terörizm gelmektedir. Teknolojide yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler sonucunda terörizm de etkinliğini arttırmış, eylemlerini sınırlar-ötesi boyuta taşıyarak uluslararası etki ve sonuçlar doğurur hale gelmiştir. Çünkü günümüzde terörizm, uluslararası sistemde, çatışan taraflar arasında sürdürülen güç mücadelesinin önemli siyasal aracı olarak da kullanılabilir. Bu durum ise terörizme karşı ulusal ve uluslararası ortamda mücadele stratejilerinin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu bağlamda küreselleşme sonrası zaman ve mekân algısının değişmesi ile teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda terörizm de boyut değişimine uğramıştır. Geçmişte yerel ve bölgesel bir kimliğe sahip olan terörizm bu süreçte uluslararasılaşmış, sonucunda ise insanlık için tehdit ve tehlike kaynağı olan küresel terör sorunsalı ortaya çıkmıştır. Amaç, yöntem ve aktörleri bakımından 20'nci yüzyıl ve öncesindeki oluşumlardan ayrılan küresel terör, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonucunda tüm dünyanın gündeminde önemli bir yer işgal etmeye başlamış olması güvenlik ortamındaki belirsizlikleri arttırmıştır.

İşte, eskiye nazaran daha karmaşık ve çok boyutlu bir hal alan güvenlik ortamının çözümlenmesi, geleceğin güvenlik ortamına yönelik stratejiler geliştirilebilmesi açısından da önem arz etmektedir. Umut dolu gelecek günler adına yayım hayatına devam eden Güvenlik Bilimleri Dergimizin bu sayısında son günlerde ülkemizde yoğun olarak yaşanan “Meskun Mahalde Harekat”, bunun yanında terörizmi daha iyi çözümlenmesi adına “Terör Suçları ile İnsani Gelişmişlik Düzeyi ve Kültürel Değerler Arasındaki İlişki”, uluslararası düzeyde terörizmle mücadeleye yönelik “NATO'nun Terörle Mücadelede Yaşadığı Sorunlar” ile terörizmin temelini teşkil eden “Nefret Suçları” kavramı ve geleceğin güvenlik ortamı ile mücadeleye yönelik “Hibrit Savaş Modeli” konularını içeren beş makale bu sayımızda sunulmuştur.

“Güvenlik Yaklaşımları Perspektifinde Meskûn Mahalde Harekât” konulu makale ile başladığımız bu sayımızda sayın **Şehitoğlu**, sivillerin bulunduğu ortamda gerçekleşen şehirlerdeki çatışmaların özgürlük-güvenlik ekseninde basmakalıp uygulamalara izin vermediği gerçekliği üzerinde durmuş bu sebeple hazırlık ve planlamalar açısından doktrinel esasların revize edilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur.

Koçal ve Erkenekli, “*Terör Suçları İle İnsani Gelişmişlik Düzeyi ve Kültürel Değerler Arasındaki İlişki: Ülkelerarası Bir Karşılaştırma*” konulu makalesinde; öncelikle konuyla ilgili tanımlara yer vererek konunun kültürel ve insani gelişmişlik boyutu üzerinde durmuş, Hofstede'nin kültürel değer boyutlarına ilişkin modeli ile terör suçlarının ortaya çıkışında insani gelişmişlik düzeyi ve kültürel değerlerin etkisini tespit etmeye çalışmışlardır.

Saraçoğlu, “*NATO'nun Bariyerleri: Terörizmle Mücadelede Yaşanan Dönüşüm ve İttifak'ın Etkinliğini Azaltan Faktörler*” konulu makalesinde; NATO'nun askeri ve politik olarak iki yönlü bir dönüşüm sürecine girdiğini, ancak gerçekleşen bu olumlu sürece rağmen NATO'nun terörizmle mücadelesinde etkinliğini azaltan birtakım problemler bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu kapsamda çalışmada terörizmin doğası, ABD ve Avrupalı müttefikler arasındaki politik ve askeri farklılıklar, istihbarat yetersizliği, karar alma sistemindeki hantallık, genişleme sürecinin yarattığı sıkıntılar ve yapılan operasyonların meşruluk ve inandırıcılık sorunları, önemli problemler olarak irdelenmiştir.

Övet, “*Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi*” konulu makalesinde; nefret söylemi, nefret suçu ve islamofobi kavramlarını açıklayarak; nefret suçları diğer suçlardan daha mı tehlikelidir? İnsanlar nefret suçlarını neden işlerler? Hangi tip insanlar işlerler? Nefret suçları ve terörizm birbirleriyle etkileşim halinde midir? Nefret suçu terörizmin öncüsü müdür yoksa terörist saldırılar gelecekteki nefret suçlarının tetikleyicisi midir? gibi bazı sorulara cevaplar aramıştır.

Dedemen, "*Geleceğin Güvenlik Ortamının Şekillenmesinde Hibrit Savaş Modelinin Değerlendirilmesi*" konulu makalesinde; öncelikle geleneksel güvenlik anlayışının yaşadığı değişimi ve mücadele şeklini ortaya koyarak gelecekte ortaya çıkması muhtemel tehditlerle mücadelede geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı gerçeğine istinaden devletler tarafından geleneksel ve çağdaş yöntemlerin birleşiminden oluşan hibrit savaş modelinin oluşturulması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Geride bıraktığımız süre içinde dergimize gelen olumlu ve olumsuz dönütler bize önümüzdeki sayılarda yapacağımız çalışmalar için güç ve ilham vermiştir. Bu kapsamda dergimizin görünürlük ve saygınlığını arttırabilmek amacıyla mevcut veri tabanlarına ilave olarak DERGİPARK ve ARAŞTIRMAX veri tabanlarına üyelik başvurusu yapılmıştır.

Ayrıca ülke çapındaki okuyucu kitlesine yazılı ve internet yoluyla ulaşan dergimiz okuyuculardan gelen talepler doğrultusunda dağıtım ağını genişletmiştir. Dergimizin bu başarısında başta okuyucularımız olmak üzere her aşamasında emeği geçen yazar, hakem, danışman ve tüm dergi çalışanlarına tekrar şükranlarımızı sunarız.

Saygılarımızla,

Dr. Gökhan SARI
Editör

Editor's Note

Dear "Journal of Security Sciences " readers,

In case of failure to resolve the issues through peaceful means and negotiations on foreign policy, -as a final and legitimate tool of national policy-war, today, started to express a very different meaning and activism from the past. This changing face of war or security forces nations to be fast and flexible about precautions which they are to take.

On the other hand, people's ratio and frequency of accessing to information has accelerated especially in the post-globalization period. At the stage in which the emerging information reaches society, the role of media is quite significant. As a result of the developments in mass communication, media has become one of the powerhouses in influencing and changing the attitudes and behaviors along with the perception of trust or distrust in the minds.

Today, terrorism is undoubtedly one of the most important phenomena triggering the feeling of threat and insecurity in minds. As a result of the rapid changes and developments in technology, terrorism increased its activities and revealed international effects and outcomes by transferring its acts to the cross -border dimension, because today terrorism can be used as an important political tool in the ongoing power struggle between the conflicting parties in the international system. This situation makes the development of struggle strategies against terrorism compelling in national and international environment.

In this context, with the alteration in the perception of time and place after globalization and as a result of the rapid development of technology, terrorism has undergone a change in dimension. In the past terrorism, with local and regional identities, internationalized during this process, as a consequence, the problem of global terrorism has emerged as a threat to humanity and become the source of danger. In terms of objectives, methods and actors global terrorism which is separated from organizations formed in the 20th century and prior to the 20th occupies a critical place in the world's agenda, as a result of the developments in information technology; this situation increases uncertainties in the security environment.

At this point, analyses of security environment that is more complex and multi-dimensional than in the past is important with respect to enhancement in strategies for the future security environment. In this volume of Journal of Security Sciences which continues publishing article in the name of a hopeful future, five articles were presented. The first of the articles is about "Operations in Residential Area" indicating the situation takes place in Turkey recently, the second article is related to "the relationship between terrorist crimes and human development rate" and it aims at analyzing terrorism profoundly, the third article which is dealing with "the problems NATO encounters while dealing with terrorism" and it is basically about international endeavors against terrorism, the fourth article is profoundly discussing "hate crimes" which constitute the basis for terrorism, and the last article is on "Hybrid War Model" it is about the steps should be taken for security environment in the future.

This issue initially introduces the **Şehitoğlu's** article called "Residential Area Operations in Security Approaches Perspective". Şehitoğlu stated the bitter reality that does not allow stereotypes applications in operations take place in city centers while the civilians are around on freedom and security

axis, therefore in terms of preparation and planning doctrinal objectives, the writer puts forward the need for a revision.

In their article " The Relationship Between Terror Crimes and Human Development Level and Cultural Values : A Transnational Comparison "; **Erkenekli and Koçali**, first by including the definitions related to the topic, emphasized its cultural and humanistic development dimension and with Hofstede's model for the cultural values dimension, they attempted to determine humanistic development level and the influence of cultural values in the emergence of terror crimes.

In the article called, " NATO's Barriers: Factors Decreasing The Efficiency of Struggle and Alliance Against Terrorism", **Saraçoğlu** presents that NATO has entered into a bilateral transformation as military and political, however, despite realization of this positive phase, there has been certain problems reducing the effectiveness of NATO's struggle against terrorism. Within this context, the nature of terrorism, political and military differences between the US and its European allies, intelligence insufficiency, slowness in the decision-making system, the difficulties posed by the enlargement process and the legitimacy and credibility problems of the operations, were discussed as important problems in the study.

Övet, in the article called "The Relationship among Terrorism, Islamophobia and Hate Crimes" explains the concept of hate speech, hate crimes and Islamophobia and seek for answers for some questions such as; are hate crimes more dangerous than other crimes? Why do people commit hate crimes? What kind of people commits hate crimes? Are hate crimes and terrorism interacting with each other? Do hate crimes pioneer terrorism or terrorist attacks trigger hate crimes possible to take place in the future.

Dedemen in his article called " The Evaluation of Hybrid War Model in Shaping the Future Security Environment " primarily by focusing on the

changes in traditional security understanding and its fighting pattern, concentrates on the formation of hybrid war model which is a combination of traditional and modern methods applied by states with regard to the fact that traditional methods are inadequate in fight against possible threats.

During the time we have left behind, the positive and negative feedbacks from the readers on the journal has inspired us and given strength and energy to us for the studies we will perform in the next issue. In this context, in addition to the current database this journal is scanned, in order to increase the visibility and respectability of our journal, membership application to DERGİPARK and ARAŞTIRMAX database has been done.

Journal of Security Sciences, which reaches its readers across the country via internet and printed copies, has expanded its distribution network in line with requests from readers. In the success of the Journal, particularly to our readers, the authors, reviewers, advisors and to all professionals put priceless efforts for the creation of the journal from beginning to end, we offer our deepest gratitude.

Best Regards,

Gökhan SARI, Ph.D.
Editor

GÜVENLİK YAKLAŞIMLARI PERSPEKTİFİNDE MESKÛN MAHALDE HAREKÂT

H.Onur ŞEHİTOĞLU*

ÖZ

Teknolojinin güçlü tarafa sağladığı üstünlük, güçsüz tarafın mücadelede eşitliği sağlayabilecek yöntemlere başvurmasını gerektirmektedir. Asimetrik etki sağlamak isteyen güçsüzler, sivil insanlar arasına karışarak, medya önünde insan hakları ve demokrasi kavramlarını suiistimal ederek nerede, ne zaman, nasıl ve kim tarafından gerçekleşeceği belli olmayan tehdit olarak ortaya çıkmakta ve bu tip tehditlere melezi tehdit adı verilmektedir. Melez tehdidin yaratmış olduğu asimetrik etki, mücadele sahasını şehirdeki nüfusun çoğalması ile birlikte şehirlere kaydırmıştır. Meskûn mahalde muharebe, meskûn mahalde harekât, meskûn mahalde yakın alan çatışması 21.yy.da mücadelenin özünde sürekli gündemde kalacak konulardır. Tehdidin değişimi, güvenlik politikalarını ve güvenlik mücadelesini doğrudan etkilemektedir. Meskûn mahalde sivililerin yoğunlaştığı ortamda gerçekleştirilen devletin meşruiyetinin sorgulanmasına yönelik tehditlere karşı güvenlik kuvvetlerinin imkân kabiliyetlerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Taktik alanda stratejik etki yaratabilecek hataları önlemek için sadece taktiksel yöntemler yeterli olmamaktadır. Medya önünde gerçekleşen mücadeleye karşı bütünsel bir yaklaşım ortaya konularak kamuoyu oluşturulmalı ve stratejik hedefe ulaşılmalıdır. Bu çalışmanın amacı tehdit değişimi ile birlikte kazanılması gereken yetenekler kapsamında özellikle konsept, teşkilatlanma, liderlik, eğitim, teçhizat ve eğitim tesisleri konusunda farkındalık yaratmaktır.

Anahtar Kelimeler: Tehdit Değişimi, Asimetrik Etki, Meskûn Mahalde Muharebe, Yakın Alan Çatışması.

URBAN OPERATIONS UNDER SECURITY APPROACHES PERSPECTIVE

ABSTRACT

The effectiveness of technology that provides a superiority to the powerful side requires the powerless side to apply new techniques to balance the struggle. The powerless side aiming to create asymmetric effect, arises as a threat ambiguous for where, when, how and on the part of who sides, arises as an ambiguous threat which is not certain where, when and how it will occur and by whom it will be carried out by intermingling into population and abusing human rights and democracy conceptions in front of media and these types of threats are named as hybrid threat. The asymmetric effect originated by hybrid threats, shifts its conflict zone from rural to cities conjunction with the population growth from rural to urban. Urban warfare, urban operations, close quarter conflict in urban areas are the issues that will be permanently remain on the agenda of 21st century's struggle core. The threat's alteration directly influences the security policies and campaign. The terrorist acts performed in the urban area's concentrated populace towards questioning the legitimacy of state, requires the development of security forces' capability and ability. It isn't solely enough with the tactical methods to prevent the faults on tactical operational environment that can stir up strategic effect. About the conflict taking place in front of media, public opinion should be molded with a presentation of integrated approach afterwards the strategic target can be reached. The purpose of this study is raising awareness of abilities gained especially within the scope of concept, organization, leadership, training, equipment and training facilities associated with conversion of threat.

Key Words: Conversion of Threat, Asymmetric Affect, Urban Warfare, Close Quarter Conflict

* J.Yb., Jandarma Komando Okul Komutanlığı, Öğretim Başkanlığı

GİRİŞ

Teknolojik eğilimler, güçsüz kalan ve çoğu zaman vekâlet savaşı yürüten unsurun demografik eğilimleri çıkarı için kullanacağını ve gelecekteki askeri harekâtların şehir boyutunun artarak devam edeceğini göstermektedir. Bu tür harekâtlar stratejik seviyeden itibaren planlama aşamasında çok farklı hususların değerlendirilmesini gerektireceği gibi en alt seviyede liderlik vasıflarını ortaya çıkararak, eski dönemin şövalyelerini modern dünyanın harekât ortamına getirecek ve mücadelenin özü “Tim Komutanlarının Mücadelesi” olarak anılacaktır. Bu çalışmanın amacı artan liderlik vasıfları yanı sıra tehdit değişimi ile birlikte kazanılması gereken yetenekler kapsamında özellikle konsept, teşkilatlanma, eğitim, teçhizat ve eğitim tesisleri konusunda farkındalık yaratmaktır.

1. DEĞİŞEN TEHDİT DEĞERLENDİRMESİ BAĞLAMINDA GÜVENLİK YAKLAŞIMLARI

Soğuk savaşın bitmesi, teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve 11 Eylül saldırıları ile ortaya çıkan tehdit türleri mücadele alanlarını, çatışma şekillerini ve güvenlik anlayışını değişime zorlamıştır. Bu konu en sade hali ile John Lewis tarafından “11 Eylül sabahı aslında çöken sadece ikiz kuleler değil, uluslararası, ulusal ve bireysel güvenlik alanında kurumsallaşmış temel varsayımlardır” şeklinde ifade edilmiştir (Gaddis, 2004: 80). Asimetrik tehdit olarak terörizm küreselleşerek dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir zamanda eylem yapabilme kabiliyetine sahip olduğunu kanıtlamıştır.

Güvenlik algısının tehdit algısı ile doğrudan bağlantılı olduğu değerlendirildiğinde, tehdidin olmaması ya da önlenilecek düzeyde olması algılamaya bağlı değişken bir kavram olduğundan, güvenlik de göreceli olarak her zaman güvensizlik kavramı ile iç içedir (Sarı ve Seyhan, 2014: 2). Immanuel Kant’ın bazı şeyleri olduğu gibi değil, istediğimiz biçimde görürüz

öngörüsü, Robert COX'un teoriler birileri içindir ve bir amaca hizmet eder değerlendirmesi ile birlikte güvenlik yaklaşımlarının öznel ve göreceli olduğunun bir göstergesidir. Wendt'in "Kuzey Kore'nin beş nükleer silahı ABD için İngiltere'nin beş yüz nükleer silahından çok daha fazla tehdit içermektedir." (Wendt, 1995: 73) ifadesi bu durumu doğrular niteliktedir. Güvenlik olgusu; amaç ve dürtüler, toplumsal hafıza, değer ve önyargı, algılama süreci, inanç, kimlik gibi hususları içeren çok boyutlu niteliğe sahiptir.

Klasik güvenlik paradigması güvenliği ulusal güvenlik odaklı ve askeri güç eksenini üzerinden tanımlayarak 1945-1990 yıllarının güvenlik sistemini oluşturmuştur. Bu dönemde "Tehdit=Kapasite X Niyet" olarak formüle edilmiş, devletlerin niyeti kötü olarak algılandığında, tehdit kapasiteye bağlı olarak "güvende olmama durumu" üzerine kurulmuştur (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 12).

Soğuk savaşın yumuşama dönemine girdiği 1960-1970 yılları arasında ortaya çıkan liberalizm ağırlıklı güvenlik yaklaşımları, rekabet ve çatışmanın devletlerin kötü niyetlerinden ziyade, yanlış algılamalardan ortaya çıktığını, ulusların ve bireylerin ortak hedef ve çıkarları paylaştıklarını algıladıkları zaman kolektif güvenlik anlayışının ortaya çıkacağını vurgulamıştır (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 13).

Küresel sistemi merkezine yerleştiren kuramlar, sivil toplum kuruluşları, medya, uluslararası şirketler gibi devlet dışı aktörler ile ekonomik, ticari, kültürel, bilimsel ve teknolojik konuların da uluslararası sistemde belirleyici rol oynadığına yönelik bir yaklaşım sunarak güvenliğin çok boyutlu değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 18).

Küreselleşmenin etkisiyle Soğuk Savaş döneminin simetrik tehdit algılaması 11 Eylül saldırısı sonrasında asimetrik tehdit algılamasına geçişe zemin hazırlamış, risk ve tehditlerin belirsizliği ile karmaşıklığı güvenlik

parametrelerinin sorgulanmasını zorunlu kılmıştır. Soğuk Savaş sonrası ön plana çıkan post-modern güvenlik anlayışına göre küreselleşme ile birlikte belirli sınırlara yerleştirilen klasik dost-düşman tanımının yapılması artık daha zordur.

Değişen tehdit algısıyla birlikte güvenlik anlayışında değişiklikler olmuş, güvenlik kavramı, ülke güvenliği boyutundan bölgesel ve küresel güvenlik boyutuna kaymıştır. Günümüzde uluslararası güvenliğe yönelik tehditlerin üç temel unsuru yayılancılık, karmaşıklık ve belirsizlik olarak sıralanabilir. Tehditler; ulus aşan (yayılancılık), yeni ve önlem alması zor (karmaşık) ve Soğuk Savaş sonrası başlayan eğilimleri henüz belirsiz olmasından dolayı değişken niteliktedir (Sandıklı, 2011). Bu konuda gelecekteki savaşların hem geçmişten kalma süreklilik hem de değişim içereceği, gelecek savaşları konusunda hatta yakın vadede çıkacak savaşlar bakımından sıfır seviyesinde olduğumuz ifade edilmiştir (Gray, 2010).

Güvenliğin birey veya grupların temel değerlerine göre göreceli bir kavram olduğu konusunda birleşenler, yeni güvenlik anlayışının bireysel, ulusal ya da uluslararası düzeyden hangisine odaklanması gerektiği konusunda ortak bir fikre sahip değildir (Yılmaz, 2007: 246). Tehdit ve güvenlik kavramlarındaki belirsizlik, alınması gereken tedbirleri belirsizleştirmekte ve dolayısıyla belirsizliği en aza indirgeyecek bakış açılarına gerek duyulmaktadır.

Mücadelenin doğasındaki stratejik anlayış, savaş ile barışı, “sürmekte olan aynı çatışmanın bir parçası” olarak değerlendirmektedir (Handel, 2004: 64). Barışta savaş, savaşta da barış olması ne ebedi bir barışın, ne de ezeli bir savaşın olabileceğini göstermektedir (Toptaş, 2015: 13). Dünyadaki kıt kaynakların bilinçsiz kullanımı, üretim ve tüketimdeki dengesizlik, kentsel dönüşümün çevreye verdiği tahribat, nüfus artışının önlenememesi, ahlaki ve kültürel değerlerdeki yozlaşma, konuları problem kaynağı olmaya devam edecektir.

2. DEĞİŞEN GÜVENLİK YAKLAŞIMLARININ MÜCADELEYE YANSIMALARI

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler devlet dışı aktörlerin uluslararası güvenlik ortamında etkinliğinin artmasına sebep olmuş, savaşın ulus devletlerin kontrolündeki siyasi bir araç olmadığı yeni bir dönemi aralamıştır. Teknolojik ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak savaşın tarafları, sınırları ve boyutları, hedefleri, stratejileri ve en önemlisi de icra şekilleri çok önemli değişiklikler geçirmiştir. Lind'in nesillere, Arquilla'nın dönemlere göre ayrıştırması savaş olgusunun gelişimini ortaya koymaktadır.

Tablo-1. Geçmişten Günümüze Savaşların Gelişim Evreleri (Gürcan, 2012).

Kuramcı	Birinci Aşama	İkinci Aşama	Üçüncü Aşama	Dördüncü Aşama	Beşinci Aşama
Lind, Nightengale	Ulus-devlet öncesi savaşlar	1.Nesil Klasik Savaşlar (1648-1830) Napolyon Savaşları	2.Nesil Endüstri Savaşları (1830-1918) 1.Dünya Savaşı	3. Nesil Manevra Savaşları (1918-1948)	4. Nesil Gayri Nizami Harp Türevleri (1948'den günümüze) 11 Eylül ve sonrasında ABD'nin Afganistan ve Irak işgalleri
Arquilla ve Rondfelt	Kılıç Dönemi	Endüstri ve Kitle Savaşları Dönemi		Manevra Savaşları Dönemi	Birbirinden Türeyen Savaş Benzeri Çatışmalar

Lind'e göre teknolojisi üstün olan taraf çoğu zaman zafere ulaşmış, nitelik ve nicelik açısından denk kuvvetlerde strateji ve doktrinel anlamda farklılıklar nihai durumu belirlemiştir. "Teknoloji" ve "strateji" savaşın kaderini belirleyen iki önemli faktör olmuştur Birinci nesil klasik ulus-devlet savaşlarında, yivsiz tüfekler ile omuz omuza verilen mücadelede temel askeri hedef bir bölgenin elde bulundurulması olmuştur (Gürcan, 2012: 79).

İkinci nesil endüstri savaşlarında, uçak, buharlı motorlar ile deniz gücü ve topçu sınıfı yanında toplu taşıma imkânı stratejik manevra ve kuvvet kaydırmaya imkân tanımış, muharebe sahası genişlemiştir. İkinci nesil savaşın muharebeleri sivillerden uzak, manevradan ziyade tahkim edilmiş mevzilerde statik olarak, yoğun ateş gücü ile savunma ağırlıklı gerçekleşmiştir. İleri teknolojinin seferber edilmesi ile kazanılan üstün ateş gücü karşısında statik mevzi anlayışı ortaya büyük yıkım bırakmıştır (Gürcan, 2012: 89).

Alman birliklerinin sıklet merkezi oluşturarak uyguladığı fırtına taktikleri (*Blitzkrieg*) ile başarılı olması, mevzi anlayışının yitirilmesine ve üçüncü nesil savaşlara sebep olmuştur. Hatları yarılan düşman, kuşatma harekâtı ile geri bölgedeki lojistik desteğinden mahrum bırakılmış, küçük parçalara bölünerek etkisizleştirilmiştir. Savaş uçaklarının menzilleri muharebe sahasının derinliği ve genişliğini artırmış, tehdidin kendi ülke topraklarındaki ekonomik tesis ve sivilleri hedef alan “Topyekün Mücadele” anlayışını ortaya koymuştur (Gürcan, 2012: 91). Artık düz bir hat mantığı derinlikte kademelenme üzerine yoğunlaşmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar uygulanan cephe stratejisine dayalı taarruz ve savunma prensipleri, İkinci Dünya Savaşı'nda karma stratejiler ile birlikte uygulanmaya başlanmış, gayri nizami harp stratejilerinin ağırlığı artmıştır.

Küreselleşmenin getirdiği güvenlik anlayışıyla güvenlik alanı-savaş alanı, sivil-asker, barış ve savaş, sivil-askeri kurum arasındaki sınırlar kesin olmayıp, geçişkendir (Toptaş, 2015: 210). Sürekli ve değişime odaklı mücadele ulus devletlerden, küresel güçlere, devlet dışı organizasyonlara ve terörist gruplara kadar değişken bir grup tarafından çok boyutlu olarak yürütülmektedir. Bu kapsamda dördüncü nesil savaş, savaş ile barışın ayrımının bulanıklaştığı, sınırları belirli muharebe sahasının bulunmadığı, sivil-asker ayrımının ortadan kalktığı, özünü asimetrik etkinin oluşturduğu, silahlı gruplar arasındaki genel

bir çatışma hali, iki veya daha fazla devlet arasındaki silahlı politik mücadele, devlet içindeki farklı siyasi gruplar arasındaki sivil nitelikteki karşıt gücün iradesinin yıkılmasını hedefleyen, askeri, yarı-askeri, sivil gayretler bütünü olarak ifade edilmektedir (Lind vd. 1989: 22-26/ Gürcan, 2012: 86). Mücadelenin askeri hedefi, işgal veya tehdidin fiziki varlığına son vermektir, politik-sosyal alanda mücadele sonucunda hasmın azminin kırılmasına kaymıştır. Savaşın belirsizliğinin ve karışımının, kombinasyon halinde öldürücülüğü ve sıklığı ile artan bir şekil alması, melez tehditlerin¹ ortaya çıkardığı “melez savaş hali” olarak tanımlanmaktadır. Bu sebepten taraflar hem askeri hem de sivil içerikli melez mücadele stratejileri geliştirmeye başlamıştır (Gürcan, 2012: 103/ Hoffman, 2009: 34).

Hizbullah 2006’da İsrail güvenlik güçlerine karşı savaşın geleneksel, gayri nizami ve bilgi harekâtı yöntemlerini kullanmıştır. Hizbullah, daha ileri seviyede silahları kullanması, taktik başarılarından stratejik etki yaratmak için algısal ve ahlaki boyutta mücadelesinden dolayı Çeçen ayrılıkçıların Ruslara karşı 1990’larda yürüttüğü mücadeleden daha ileri seviyede melez savaş gerçekleştirdiği söylenebilir (Lasica, 2009: 6).

Güvenlik askeri bir kavram olmaktan çıkarak siyasi bir kavram hâline dönüşmüştür. Mücadelenin bugünkü görünümü ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel cephede devam ettiğinden ağırlık oranları farklı olsa da milli güç unsurlarının tümüne dayalı olarak yürütülmek zorundadır.

Savaşın birden çok farklı yöntemine karşı eşzamanlı olarak sinerji yaratacak uygulamalar ortaya konulmaya çalışılmaktadır. NATO tarafından 2009 yılında çalışmalarına başlanan Melez Tehditlere Karşı Mücadele Konsepti (*Countering Hybrid Threats Concept*) ile ağırlıklı olarak direniş harekâtı, düzensiz muharebeler, terörle mücadele harekâtı içerecek şekilde harekât ihtiyacına cevap aranmaktadır.

Hammes'in dördüncü nesil savaş fikrinde, insan kitleleri arasında politik temel oluşturularak, düşmanın askeri gücünün adım adım yıkılması önemli bir yeniliktir. Dördüncü nesil savaşta mücadeleyi sürdürmek için toplum içerisindeki araçlar kullanılmakta, düşmanın sadece askeri gücünün yenilmesi istenilmemekte aynı zamanda karar vericilerin siyasi iradelerinin yok edilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda yürütülen faaliyetler klasik gerilla hareketinin ve terörizmin modernite ile revize edildiği bir savaş türü olarak tanımlanmaktadır (Hammes, 2004: 52-53, 204-208). Harekât ortamının arazi, hava ve düşmanı esas alan fiziki değerlendirmeleri genişlemiş, mücadele ortamının bilgiye dayalı ve manevi alanlarının da olduğunun farkına varılmıştır (Gürcan, 2012:103). Irak ve Afganistan'da uzayan mücadele kritik insan ve malzeme kaynaklarının kullanıma başlanmasına ve ABD'nin mücadele isteğinin azalmasına sebep olmuştur (Lasica, 2009: 11).

Devletler, büyük ve pahalı konvansiyonel askeri birlikler yerine küçük ve hem ekonomik hem de politik açıdan az maliyetli çözümlerle istedikleri sonuçları alabiliyorsa, savaş bir başka formda yeniden doğabilmekte ve bilinen paradigmlar kökünden değişebilmektedir (Liang ve Xiangsui, 1999: 6). İkinci Dünya Savaşından sonra sınırların değişmeyeceği ve hiçbir ülkenin rakibini yenerek yaptırımlara zorlayamayacağı anlayışı ve belirginleşen insan hakları anlayışı gelişmiş devletleri asimetrik savaşa yöneltmektedir. Buradaki mücadelede ağırlıklı olarak siyasi baskı, ekonomik baskı, terör örgütlerine destek, rejim değiştirme çabaları olarak ortaya çıkmaktadır. Dolaylı yoldan hasmın yıpratılması "Vekâlet Savaşları" olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Irak'ta ABD zayıflarının %40'ına sebep olan el yapımı patlayıcıları hazırlayan direnişçileri İran'ın desteklediği ABD yetkililerince ifade edilmiştir (Gürcan, 2012: 97).

Gayrinizami harp Sovyetler Birliğinin yıkılışına kadar genellikle güçsüzlerin güçlülere karşı başvurduğu bir yöntem olarak belirli bir mesafeden ağır zayıt vermemek ve düzenli orduları desteklemek maksadıyla icra edilen “küçük harp” şeklinde tanımlanmıştır. Gayri nizami harbin sınırlı amaçlı yaklaşımı, gücü, etkinliği ve sınırlarının büyük güçler marifetiyle küreselleştirilmesi sayesinde değişmiş (Toptaş, 2015: 206) ve yeni bir anlayışla “Etki Odaklı Harekât” olarak ortaya çıkmıştır. Colin S.Gray “Savaşın sabit bir doğası fakat sürekli değişen bir karakteri vardır.” ifadesi ile her savaşın kendine özgü çeşitli stilleri olduğunu belirtmektedir. Konvansiyonel harbe yardımcı olmak maksadıyla geliştirilen gayri nizami savaş ve yöntemleri, geçmişteki durumun aksine artık konvansiyonel harp gayrinizami harbin parçası haline gelmiştir (Toptaş, 2009: 219).

Küresel güvenlik ortamı incelendiğinde 2010 yılında gerçekleşen 37 silahlı çatışmanın sadece 6 tanesinin² iki ulus devlet arasında gerçekleştiği düşünülürse, savaş kavramının geleneksel sınırlarını kaybettiği görülmektedir. Nitekim Meksika, Kolombiya, Kuzey Kafkasya, Uygur Özerk Bölgesi, Nepal, Afganistan, Nijerya, Gazze’de devam eden 31 savaş türevi çatışmanın geleneksel olarak açıklanması zordur (Gürcan, 2012: 73).

Temelde birbirinden farklı yaklaşımlara (*Geleneksel harp, gayri nizami harp veya terörist*) sahip bağımsız rakipler yerine, ayırım yapmayan şiddet, baskı ve suçla ilgili kargaşayı kapsayan terörist eylemleri, gayri nizami taktik ve teşkilleri, konvansiyonel kabiliyetleri kapsayan savaşın çok geniş formlarını belki de eş zamanlı kullanabilecek rakipleri görmekteyiz. Bu problemin bir parçası olarak suç oluşturan eylemler, yerel hükümetlerin istikrarını bozmakta veya kaynak sağlayarak isyancı ya da gayri nizami savaşçıya destek olmaktadır (Hoffman, 2009:36).

Ağlar; ulus devletlere karşı doğrudan rekabet edecek seviyede savaşı sürdürme kapasitesi olduğunu göstermekte, kullanabilecek seçeneklerin genişliği çatışmanın görünümünü genişletmekte, ayaklanma, terör ve savaş arasındaki çizgilerin belirsizliğini ortaya çıkarmaktadır (Arquille, 2007:369). Belirsizlik sonucunda devrimci halk savaşı stratejisi altında kır örgütlenmesi, şehir örgütlenmesi ve ayaklanma unsurları oluşturularak şehir terörizmi eylemleri vasıtasıyla ayaklanma unsurları için uygun koşulların sağlanması hedeflenmektedir. Kır ve şehir örgütlenmesi ile eylemler artırılarak sivil itaatsizlik girişimleri ve halk ayaklanmaları aracılığıyla birçok alanın kontrol altına alınması planlanmaktadır (Sandıklı, 2012).

Genellikle taktiksel ve operasyonel anlamda aynı savaş alanı içerisinde, çatışmanın fiziksel ve psikolojik boyutlarında sinerji etkisi yaratmak maksadıyla eylemler yönetilmekte ve koordine edilmektedir. Farklı eylem türlerinin eşzamanlı olarak bir noktada buluşması, savaşın seviyesini tanımlamayı zora sokmaktadır. Bu kombinasyonun yeni olması, var olan çatışma yöntemlerinin yeniliğe açık olması melez tehdidin tanımlanmasını daha da karmaşık hale sokmaktadır.

3. MESKÛN MAHALDE MUHAREBENİN DEĞİŞİMİ

Şehir savaşları kayıpların yüksek olması ve kuvvetlerin etkinliğini azaltması nedeniyle tercih edilmeyen bir harekât türü olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda, meskûn alandaki birlikler harekât ortamının sınırlayıcı özelliklerini, yoğun ateş desteği ve zırhlı birliklerin darbe gücüyle geçmeye çalışmış, şehirden geriye harabe kaldığı görülmüştür (Özdemir, 2003: 159). İkinci Dünya Savaşı zamanında şehir muharebelerinin karakteristik sonucu olan yüksek seviyedeki kayıplar ve aşırı sivil zayıat günümüz ortamında özellikle NATO'nun yer aldığı düşük seviyedeki çatışmalarda kabul görmemektedir. Günümüzde bu tip bir yaklaşımın etkileri savaşın operatif ve stratejik hedeflerinin gerçekleştirilmesini riske edebilmekte ve çok uluslu harekâtlarda müttefiklerin desteğinin

kaybedilmesine sebep olabilmektedir. Bu sebepten günümüzün askeri harekâtları yasal, sosyal ve ahlaki zorunluluklar tarafından tehditlere uğramakta ve teknolojinin sağladığı imkânlardan tam olarak istifade edememektedir (NATO RTO: 2003).

Modern küresel güvenlik ortamında savaşın doğasındaki değişimi doğru algılamak çok önemlidir. Gelecekteki savaşları tahayyül ederek doktrin geliştirmek yerine, gerçekleşmiş savaşlara göre hazırlanmak bir sonraki mücadelenin tahayyül edilememesine sebep olmaktadır. Sovyet Ordusu, 1979 yılında Afganistan işgali sırasında zırhlı araçlar ile mücahitleri kovalama taktiği olarak nitelendirdiği “Bronegruppa Doktrini” ile zırhlı birlikleri gayri nizami harekâta etkin olarak kullandığını varsaymış, 1991’de Çeçenistan’ın Grozni sokaklarına zırhlı birlikleri soktuğunda bedelini anlamıştır. Benzer şekilde İsrail 1948, 1956, 1967 ve 1973 Arap-İsrail savaşlarında zırhlı birlikler ile kısa süreli ve yüksek tempoda icra ettiği ve başarı sağladığı mücadele, uzun süreli düşük tempolu yıpratma stratejisini uygulayan Hamas ve Hizbullah karşısında başarılı olamamıştır (Gürcan, 2012:94-95).

BM raporlarına göre 2025 yılında dünya nüfusunun %75’ini meydana getirecek insan topluluğunun şehirlerde yaşayacak olması, 21’inci yüzyıl savaşlarının yerleşim merkezlerine doğru kaymasına, konvansiyonel savaş kavramının parametrelerinin değişmesine, düşük yoğunluklu savaşların kesin sonuçlu muharebelerin yerini almasına ve meskûn mahalde muharebe anlayışının yeniden şekillenmesine sebep olacaktır. Düzensiz şehirleşme ve kaynakların adil paylaşılmaması, şehirlerin yatay ve dikey boyutlarının büyümesi, teknolojinin daha yoğun toplum yaşamına girmesi, insani değerlerin politikalar üzerinde yoğunlaşan etkisi beraberinde sivil itaatsizliğe, güvenlik tehditlerine, gerilim ve kriz bölgelerinin genişlik ve nicelik olarak artmasını getireceği değerlendirilmektedir (Cömert, 2003: 36-38).

Son yıllarda meskûn bölgelerin, bölgesel çatışmalar ile çok uluslu harekâtlarda ağırlık kazanmasının en önemli sebebi savaşan tarafların askeri güç unsurları arasındaki büyük dengesizliktir. Muharebe dışı sivillerin varlığı, angajman kuralları, meskun alanın keşif ve gözetlemeyi engelleyen üç boyutlu mimari yapısı asimetrik etki için uygun ortam yaratmaktadır (Memiş, 2005: 48-51). Gelişmemiş ve az gelişmiş devletler askeri güç eksenindeki dezavantajlarını dengelemek maksadıyla asimetrik etkiyi;

- Teknolojik üstünlüğüne karşı kesin sonuçlu bir muharebeye girmek yerine meskûn mahalde istediği gibi savunma düzeni alıp gelişmiş devleti meskûn alana çekerek savaşı uzatacak tarzda küçük birliklerle gerilla harbi uygulayarak,

- Harbin cereyan ettiği coğrafyayı askeri gücü üstün olan kuvvetten daha iyi bilerek,

- Zarar göreceklerini bilmelerine rağmen sivil halkı kuvvet çarpanı olarak kullanarak,

- Yanlış istihbarat yayarak, kargaşa ve toplumsal olay yaratarak,

- Nizami kuvvetlerin halkın arasına karışmış düzensiz tehditlere karşı mücadele etmesine çabalayarak,

- Halkın içerisine gizlenmek suretiyle gelişmiş devletlerin uluslararası savaş kurallarına uyma hassasiyetinden faydalanarak,

- Kendi ülkesini savunan birlikleri kolayca motive etmek suretiyle sağlayabilmektedir. Bu şartlarda meskûn mahal kavramı karmaşık arazi, düşman kavramı ise melez tehdit olarak nitelenebilir.

Grozni'de Çeçen kuvvetlerin uyguladığı "savunmasız savunma" olarak adlandırılan taktik uygulamada asimetrik etki sağlamak için hatlara dayalı savunma yerine yıpratma harbi taktikleri ile düşmanın savaşma azim ve iradesi kırılmaya çalışılmıştır (Gezer, 2005: 36-38). Rus güvenlik harekâtı başarılı sonuçlar almaya başladığında, Çeçenler Rusya içerisindeki hedeflere saldırmaya başlamıştır (FM 3-06.11, 2002).

İnsan güvenliğinin ön plana çıktığı günümüzde, kayıplara karşı artan hassasiyet, kamuoyu sağlama zorunluluğu, mücadelenin artan maliyeti ve çatışmaların doğasının farklılığı sebebiyle en hızlı şekilde başarının kazanılmasına odaklanılmaktadır. Bu da hasım eğer farklı metotlar kullanıyorsa tüm milli güç unsurları üzerinde maliyeti artırarak kabul edilemez boyutlara ulaşabilmektedir. 21'inci yüzyılın insan ve teknolojinin hem konvansiyonel harbin hem de gayri nizami harbin içerisinde kullanılabilirdiği melez kuvvetlerin melez mücadelesine sahne olacağı değerlendirilmektedir (Toptaş, 2009: 211-340).

Melez kuvvetler etkili bir şekilde ileri seviyedeki teknoloji vasıtalarını kuvvet yapılarına ve stratejilerine dâhil edebilmekte, bu sistemleri amaçlanan kullanım parametrelerinin çok ötesinde kullanabilmektedir. Operasyon bazında melez askeri kuvvetler, Batılı kuvvetlerin sınırlı operasyonel spektrumundan daha üstündür (Nemeth, 2002).

Tüm dünyada son birkaç yıldır ayaklanma ve ayaklanmaya karşı koyma örnekleri, ayaklanmaya karşı koyma kuvvetlerinin zayıflığından yararlanmak maksadıyla meskûn alanda gerçekleşmektedir. Bir isyancı asimetrik yaklaşımı kullanarak kalabalık meskûn alanlarda kendisini çok az riske edilmiş bir ortama atıp, güvenlik güçlerini ve kamu düzenini taciz etmek için daha serbest

ve etkin hareket edebilmektedir. Gerillalar, isyancılar ve devlet statüsünde olmayan gruplar bu tür bir çevrede faaliyet göstermenin kendilerine olan faydalarını tamamen taşımaktadır (NATO RTO: 2003).

Muharebe alanındaki belirsizlik, tehdide yakınlık ve çatışmanın hassasiyetine ilişkin koşullara yönelik kuvvet yapısının belirlenmesi için NATO Araştırma ve Teknoloji Kurumu tarafından hazırlanan “2020 Yılında Kara Harekâtları” (LO2020) konulu çalışmada, meskûn mahal çatışma ortamı “Kriz Müdahale Harekâtı” ile “Savaşta Çatışma Durumu” olmak üzere inşa edilmiştir (NATO RTO: 2003).

Siyasi ve sosyal değişiklikler, teknolojik gelişmeler, bölgesel istikrarı sağlamada silahlı kuvvetlerin artan rolü ile birlikte meskûn mahalde harekâtın spektrumu taarruz, savunma, istikrar ve destek harekâtını kapsayabilmektedir. Tehdidin eylem tarzları meskûn mahal harekâtının koşullarını değiştirebilmekte aynı ortamda “Yüksek Yoğunluklu Durumlar”, “Hassas Durumlar” ve “Kritik Müdahale Durumları” ile karşılaşılabilmektedir³ (FM 3-06.11, 2002: 1-2). Şehir savaşları hızlı şekilde değişebilmekte, istikrar sağlamak için kullanılacak kuvvet aniden yüksek yoğunluklu savaş durumu ile karşılaşılabilmektedir. Her meskûn alan çevresi, nüfus yoğunluğu ve altyapısıyla eşsiz bir yapıya sahip olduğundan her duruma uyacak özel bir doktrinel çözüm tanımlamak imkânsızdır (FM 3-06, 2006:1-1).

Bölgede yaşayan halkla iç içe geçmiş olan ve gerilla harekâtı uygulayan karşıt gücün meskûn mahallerden temizlenememesi ve kontrolün sağlanamaması sonucu harekâtın uzaması, harekâtın maliyetini ve zayıatın artmasına sebep olmakta, bu durum dünya kamuoyunda ve ilgili devletin kendi toplumu içerisinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Demokratik toplum kavramı kişi hak ve özgürlüklerini ön plana çıkarmış ve güvenlik, devlet güvenliğinin yanı sıra bireysel değerleri de önemseyen bir şekil almıştır. Sivilleşen muharebe ortamında düşmanın fiziki varlığını sonlandıran fetih anlayışı yerine halk desteğine ağırlık verilmeye başlanması, geleneksel muharebelerden farklı olarak bilgi harekâtı uygulamalarına ağırlık verilmesine sebep olmaktadır. Sivil işler, halkla ilişkiler ve psikolojik harp gibi bilgi harekâtı faktörlerinin faydası ateş gücünün toplam etkisinden daha fazla olabilmektedir (Özgül, 2005).

Çatışmaların meskûn alanlara kaymasıyla birlikte sivil zayıtın ve özel mülkiyetin hasarının yaratabileceği hukuki problemler karşımıza en önemli sorun olarak çıkmaktadır. İletişim araçlarının gelişimi ile muharebelerin medyanın gözetiminde icra edilmesi sebebiyle meskûn mahallerde halkın çatışmalardan olumsuz etkilenmesi durumunda, ulusal ve uluslararası kamuoyunda söz konusu harekâtın hukuka uygunluğu ve haklılığı tartışılmakta, çok uluslu kuvvete karşı güvensizlik ve tehdit ortamının oluşmasına sebep olmaktadır. CNN Etkisi adı verilen bu duruma karşı ABD ordusunda farklı seviyelerde Muharebe Kamera Ekipleri⁴ (Urban Combat Team) oluşturulmuştur (Özaydın, 2005:12-13/ ATP 3-55.12, 2013:1).

Kurumlar ile kamuoyu arasında kurulacak iletişimin devamlılığı, doğru yorumlanmış bilgilerin zamanında kamuoyuyla paylaşılması yoluyla sağlanacaktır. Kamuoyunda oluşan tepkiler, karar vericilerin doğru karar almalarına esas teşkil edecek, krizde güven ortamının oluşmasını sağlayacaktır ki, bu da krizin kontrol altına alınmasında büyük rol oynayacaktır. Kriz karşısında geniş sayıdaki insanların duygu ve düşünceleri, kitle iletişim araçlarının doğru kullanılmasıyla şekillenecektir.

4. MESKÛN MAHALDE MUHAREBEDE KAZANILMASI GEREKEN YETENEKLER

NATO meskûn alana yönelik 2000’li yılların manevra yaklaşımını (5) ayrı safhada Anlama-Şekillendirme-Temas/Çatışma-Sağlamaştırma ve Takviye-Geçiş başlıkları altında tanımlamaktadır. “Anlama Aşaması” durumsal farkındalığı, “Şekillendirme Aşaması” muharebedeki şartların ayarlanmasını, “Temas Aşaması” fiziki teması, “Sağlamaştırma ve Takviye” aşaması başarının pekiştirilmesini, “Geçiş Aşaması” ise kamu düzeninin tekrar sivilere devredildiği son safhayı içermektedir (NATO, 2003:9-10). Bu faaliyetler zincirleme ya da eşzamanlı olabileceği gibi üst üste de çakışabilmekte, bazen tümüne gerek olmayabilmektedir.⁵

Tablo-2: Kilit İmkan Kabiliyetler ve Etkileyen Faktörler (NATO, 2003:28)⁶

Sıra Nu	İhtiyaç Duyulan Kabiliyet	Etkileyen Faktörler
Anlama (1)	Geniş çaplı bilgilerin biçimlendirilerek karar verme sürecini geliştirmesi	Malzeme Teçhizat
Anlama (3)	Uluslararası, dini ve yerel durum ile diğer faktörlere (nüfus, etnik, kültürel, siyasi gruplar), diğer kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarına ilişkin baştanbaşa bir anlayışa sahip olunması	Teşkilatlanma, Eğitim
Anlama (6)	Potansiyel düşman unsurların, tarafsızların, önemli şahsiyetlerin, nüfusun destek yapısı, kabiliyetleri, hareketleri, konumları, amaç ve niyetlerini tespit etme	Malzeme Teçhizat
Şekillendirme (10)	Kuvvetleri destekleyecek sistemleri kurmak, emniyete almak ve devamlılığını sağlamak	
Şekillendirme (11)	Bir kuvvetin meskûn mahal çatışma alanını en etkili kullanması için desteklenmesi	Doktrin/Eğitim/ Malzeme Teçhizat
Şekillendirme (13)	Kimyasal, biyolojik ve radyasyon tehditlerinin hızlı şekilde tespiti, tanımlanması ve değerlendirilmesi	Malzeme Teçhizat
Şekillendirme (14)	Komuta Kontrol, Muhabere, İstihbarat, güvenlik, keşif gözetleme sistemlerinin düşman tarafından kullanılmasının engellenmesi	Doktrin/Malzeme Teçhizat

Şekillendirme (18)	Komuta Kontrol, Muharebe sistemlerinin müşterek çalışmasını sağlanması	Malzeme Teçhizat
Çatışma (1)	En az zayıt ve istenmeyen zararlarla sabit ve hareketli hedeflerin zamanında etkisiz hale getirilmesi	
Çatışma (2)	Savaşma gücünü sağlamak ve temponun muhafazası	Doktrin
Çatışma (6)	Güvenilir dost düşman ve sivil tanımlaması	Malzeme Teçhizat
Çatışma (8)	Elektromanyetik spektruma hâkim olma	
Çatışma (10)	Siber Harekâtların Yürütülmesi	Doktrin/Malzeme Teçhizat

Belirtilen safhalara yönelik NATO tarafından tespit edilen kilit öneme sahip kabiliyetler muharebe sahası fonksiyonları açısından konsept, teşkilatlanma, liderlik ve eğitim, malzeme/teçhizat ve eğitim tesisleri başlıkları altında incelenmiştir.

a. Konsept

Teori ve stratejisi bir önceki mücadele şekline göre geliştirilen konsept ve doktrinlerin ortaya koyacağı güç, tehdidi bertaraf etmede yetersiz kalacaktır. NATO'nun meskûn mahalle yönelik "Tecrit Konsepti", "Uzaktan Vurma Konsepti" veya "Kara Taarruzu Konsepti" geleneksel ve yeni oluşan tekniklerin birleştirilerek uygulanmaya çalışılmaktadır. Operasyon konseptleri içerisinde geleneksel açıdan çatışma aşamasına hizmet eden kuşatma, imha ve cepheden taarruz ile tarama harekâtı yer alırken, gelişen teknik açılarından anlama ve şekillendirme aşamalarına hizmet eden kritik tesislerin kontrolü, öldürücü olmayan etkilerin kullanımı, hassas hedefleme tespiti ve imha, sadece düğüm noktalarının ya da yumuşak noktaların ele geçirilmesi ve yayılma faaliyetleri yer almaktadır (NATO RTO, 2003:19).

Tüm alanı temizlemeyi amaçlayan geleneksel harekât yöntemleri, gerçekçi olmayan gereksiz bir hâl almakla birlikte, tehdidin karmaşıklığı, harekât alanının karakteristiği ile birleştiğinde bu tür uygulamaları zorunlu kılabilmektedir. Manevracı yaklaşım, sıklet merkezini geleneksel çatışma unsurundan, anlama unsuruna kaydırmaktadır. Meskûn mahal savaş alanını anlamak için kapasite geliştirilerek, karşıt gücün kesin sonuç noktaları tespit edildiğinde hedeflenen sonuç başarılacaktır.⁷ Karşıt güç hareketli olup belli noktaları savunmayı tercih etmediğinde, geleneksel olmayan komuta kontrol sistemleri kullandığında ve lojistik kaynaklara asgari ihtiyaç duyduğunda hedef tespiti zorlaşmaktadır. Bu sebepten dolayı operatif seviyedeki harekât, istihbarat kaynaklarına göre şekilleneceğinden anlık bilgi akışı büyük önem arz etmektedir⁸ (NATO RTO, 2003: 11). Farklı teknolojilere sahip müşterek kuvvetlerin icra ettiği harekâta senkronizasyon ve karşılıklı çalışabilirlik problem sahası oluşturmaktadır.

Askeri harekâtın geleneksel risklerinin yanında geniş meskûn mahal ve alt bölgelerde ilave karmaşıklıklar olacaktır. Meskûn alanın karmaşıklığı, sadece arazi açısından anlaşılmalı, toplum ve altyapının birbirine bağlanmış bir dizi tabakalarının kümülatif etkisi de değerlendirmeye alınmalıdır. Topluluğun kontrolü meselesi; kültürel ve radikal farklılıklar, savaşçı olmayan grubun hareketi, üç boyutlu bir çevrede harekât icra edilmesi ve altyapıya verilmesi muhtemel istenmeyen zarar gibi faktörlerle daha karmaşık bir hâle gelmektedir. Meskûn mahalde klasik düşman bulunmaması, amaçları farklı insan topluluğunun bulunması tehdit tanımlamasını karmaşıklaştırmakta olup bu durum ticari, endüstriyel, idari ve yerleşim alanlarının her birisinin ayrı ayrı analiz edilmesi gerekmektedir.

Meskûn mahalde gayrinizami savaşta üretilecek strateji ve planlama için temel yaklaşım, halk merkezli yaklaşım olmalıdır. Kamuoyunun desteğinin sürdürülmesi, tarafsız ve hasımların desteğinin kazanılması sadece askeri güvenlik merkezli yaklaşımlar ile sağlanamayacağından, sosyal psikoloji, işletme, kamu yönetimi, ekonomi gibi alanları içeren disiplinler arası bir bakış açısı gerekmektedir. Bu kapsamda ABD hem asker hem de sivillerden oluşan melez kadrolar oluşturmuş, Kara, Deniz ve Hava Harp Okulları eğitim kadrolarının yaklaşık %60'ını sivilleştirilmiş, arazide faaliyet yürüten timler içerisinde sosyolog, antropolog, sosyal psikoloji ve ekonomi uzmanlarından oluşan "İnsan Arazisi Timleri" (*Human Terrain Team*) görevlendirmeye başlamıştır (Gürcan, 2012: 106).

Meskûn alanı şekillendirmek maksadıyla şehir merkezindeki ilgili alanın, kırsaldan ve banliyölerden fiziksel, elektronik ve psikolojik açıdan tecrit edilerek, hem meskûn mahalde hem de kırsalda eşzamanlı olarak harekâtın yapılması planlanmalıdır. (JP 3-06, 2013: 8).

Algıları ve toplum bilincini etkilemeye olan gereksinim, çatışma ve çatışma sonrası faaliyetleri içeren bilgilerin harekâtın tüm aşamaları boyunca sistematik ve uyumlu tarzda kullanılmasının zorunluluğunu desteklemektedir. Bilgi harekâtının, gelecek harekâtların sevk ve idaresi üzerinde doğrudan ve belki de stratejik olarak kararlı duruşa etkisi olacağı değerlendirilmektedir (NATO RTO: 2003).

Harekâtın meskûn mahalde devam ettirilmesinin zorunluluğu, sivil halka zarar verilmemesi için kontrol ve koordinasyon tedbirleri ile ateş desteğinin çok ayrıntılı düzenlenmesini gerektirmektedir. Ateş desteğinin planlanması ve icrasını etkileyen temel düşünce, öldürücü ve öldürücü olmayan silahların hedefteki etkileri ile hedef alanda oluşturmak istediğimiz nihai durum arasında

kurulacak denge olmalıdır. Elde edilmesi beklenen somut ve doğrudan askeri avantaja kıyasla aşırı olarak kabul edilecek miktarda sivil halkta “ikincil kayıp ve zarar” kavramı, her askeri operasyonun amaçları ve şartlarına göre her durum için farklı farklı tespit edilecek ve içeriği doldurulacak kavramlardır (Kurt darcan:2005). Meskûn mahalde ateş desteği ve hedef yönetimi açısından hedeflerin açıkça ortaya konması, sivil halkın yaşadığı yerleşim yerlerinde istenmeyen zaiyat ve hasarın en aza indirgenmesi, etkiye uygun tepki verilmesi önemlidir.

Tempo, şaşırtma, eşzamanlılık ve ateş gücünün algılanması zor seviyedeki karışımını içeren meskûn mahallerde harekât, açık alandaki yüksek tempolu harekâtların doğasından ayrılmaktadır. Belirlenmiş hedeflerin ve alanların seçmeli imhasına olan ihtiyaç, yakın alan çatışmasının üstün ateş gücüne tercih edilmesini gerektirecektir. Bununla birlikte çok geleneksel cadde cadde, ev ev temizleme metodunun değiştirilmesine ihtiyaç duyulacaktır (NATO RTO: 2003).

b. Teşkilatlanma,

Meskûn mahalde harekâtın siyasi, ekonomik, sosyal, psikolojik, askeri olmak üzere farklı boyutları bulunmasından dolayı sivil, asker ve gerekirse sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir koordinasyon merkezi oluşturulmalıdır. Ayrıca müşterek komuta merkezlerinde sivil asker işbirliği uzmanı, istihbarat ve medya analisti, iletişim uzmanı, insan istihbaratı, yerel dil bilimci, siyasi ve yasal danışman kadrolarının sivil personelden de faydalanılarak oluşturulması önem arz etmektedir. Nitekim 07 Ocak 2015 Charlie-Hebdo Saldırısında tüm basın kuruluşlarınca uygulanması gereken iletişim stratejisi Fransız Silahlı Kuvvetler Halkla İlişkiler ve İletişim Başkanlığı Jandarma Bürosu tarafından belirlenmiştir (Erol, 2015: 26).

Geniş çaplı meskûn mahal harekâtında birleşik komuta merkezlerinin kurulması ile ilave koordinasyon tedbirlerine ihtiyaç duyulacaktır. İnsansız hava araçları, yerleşim alanlarındaki hedeflerin tespitinde çok büyük öneme sahip olacaktır. Harekât öncesi yapılacak keşif ve istihbaratın doğruluğu, sürekli bilgi akışının olması, harekâtı olumlu yönde etkileyecektir.

Amerikan Deniz Piyadeleri Irak Harekâtında meskûn mahalde karşılaştıkları merkezi olmayan komuta kontrol yapısı ve muharebe sahasındaki dağınık birlikler sebebiyle takım seviyesinde teşkilat yapısına ilişkin çalışmalar yapmıştır. Konsept, doktrin, model arazi uydu görüntüleri (Felluce), isyancı/terörist yapısı ve davranış şekilleri, savaşçı olmayan grupların varlığı, olay sonuç raporları, kullanılan silahların özellikleri ve zayıat raporları yapılacak modellemede kullanılmıştır.⁹ Çalışma sonucunda yoğunluğun nispeten az olduğu meskûn alanlarda modüler teşkil edilmiş birliklerin daha başarılı olduğu ancak yoğunluğun artması ile birlikte etkinliğinde azalma olduğu tespit edilmiştir (Babilot, 2005). Teşkilat, teçhizat ve malzeme imkân kabiliyetlerinin bilimsel yöntemlerle tespiti gelecekte uygulanacak yapılar açısından faydalı olacaktır. Klasik kırsal alan mücadelesindeki teşkilatlanma ve ateş gücünün revize edilmesi sorgulanmalıdır.

Müşterek harekât icra edecek yeteneklere sahip, sayısal üstünlük yerine nitelik üstünlüğü olan, asimetrik tehditleri de karşılama imkân ve kabiliyetinde bir kuvvet yapısı oluşturulmalıdır (FM 3-06 11, 2002). Özellikle yurt içinde karşılaşılabilecek durumlara müdahalede kolluk güçlerinin karma etkilere sahip olması gerekliliğinin yanı sıra mülki amirin gerekli gördüğü durumlarda askeri kuvvetlerin kullanılabilir olmasından dolayı geliştirilecek imkân kabiliyetlerin ve uygulanacak konseptlerin doğru algılanabilmesi açısından müşterek çalışmalar yapılmalıdır.

c. Liderlik ve Eğitim

Meskûn mahallerde icra edilen harekâtın çok farklı ve geniş boyutlarda oluşması, yakın çatışmaların eş zamanlı gerçekleşebilmesi, modern askeri harekâtın karmaşıklığını artırmaktadır.¹⁰ Bu karmaşıklığın ortadan kaldırılması için birliklerin çok iyi eğitim alması ve detaylı planlama yapılması gerekmektedir.¹¹ Meskûn alanın değişen doğası gereği, meskûn çevreler (yoğunluk, tip ve nüfus açısından), vazife görevleri, tehdit karışımı (terörist, geleneksel, sivil kargaşa), sivil nüfusun farklı tepkisi (dostça, tarafsız, düşmanca), hükümet dışı kuruluşların reaksiyonları (medya, insani yardım kurumları) değerlendirilerek farklı senaryolar oluşturulması durumsal farkındalığı artıracaktır.

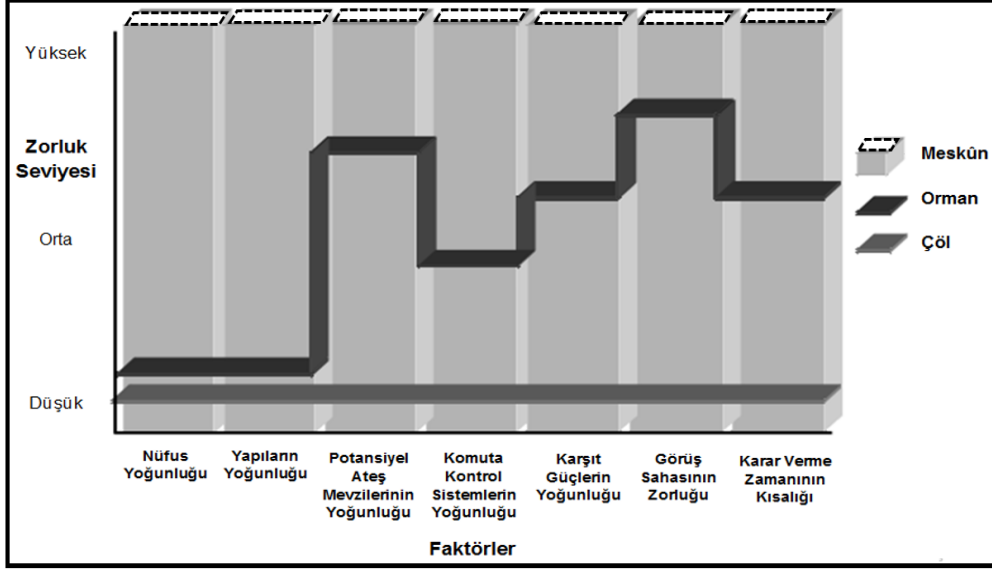
Halk desteğinin kazanılmasının yanı sıra artan iletişim imkânları ve medyanın etkinliği sebebiyle taktik seviyede harekât önem kazanmıştır. Cadde ve sokakların ayırıcı ve kanalize edici özelliği ilerleme için küçük birlik hareketini gerektirmektedir. Artık genç liderlerin verdiği taktik kararlar mücadelenin sonucu üzerinde daha etkilidir. Bu durumu Orgeneral KRULAK “Üç Blokluk Savaş” teorisinde “Stratejik Onbaşı” tanımlaması ile doğrulamaktadır (Flynn, 2008: 2). Meskûn mahallerde özellikle savaş dışı harekât kapsamında taktik seviyedeki liderlerin verdikleri kararların, siyasi ve stratejik sonuçlar doğurabileceği göz ardı edilmemelidir. Felluce’deki bir camiye sığınan yaralı Iraklı direnişçinin ABD askerleri tarafından infaz edilmesi harekâtın meşruluğunun sorgulanmasına yol açmıştır (Özdemir, 2003: 21).

Terörizm ve ayaklanma gayri nizami harekâtın farklı şekilleri olmasına rağmen birbiri ile iç içe geçmiş durumdadır. Terörizmle mücadele, modern ayaklanmaya karşı koyma harekâtının temel bir parçası haline dönüşmüştür (COE-DAT, 2013). Şehirlerde eylem yapan unsurlar, saldırı ve vur-kaç

taktikleri ile hasmını yıpratmakta, sürpriz durumlar ile üstünlük sağlamaya çalışmaktadır. Bireyler üzerine yüklenmiş ciddi fiziksel zorluklar ile tehlikenin varlığı ve belirsizliği, karmaşa ortamı, hızlı değişen durum ve şartların birleşimi meskûn alanda çatışmanın temel karakteristiği olarak bir asker için ciddi fiziksel ve manevi zorluklar sunmaktadır. Güvenlik güçlerinin diğer dost unsurlara, tehdit unsurlarına ve sivillere yakınlığı karar sürelerinin herhangi başka bir alandan çok daha kısa olması anlamına gelmektedir. Bu ortamda geleceğe ilişkin projeksiyon yapabilecek seviyede durumsal farkındalık gerekmektedir.

Şehirlerde eylem yapan unsurların savunmada kalmama, karşıt gücü sürekli sürpriz durumlarla baş başa bırakarak kararsızlığa götürme, çok kısa sürecek eylemler ile otoriteyi yıpratarak savunma durumunda bırakma, asılsız ihbarlar ile bir bölgeye kanalize etme, adam kaçırma, farklı noktalarda ve özellikteki devlet kaynaklarına sabotaj yapmak suretiyle etkin olduğunu gösterme şeklinde bir eylem tarzı bulunmaktadır (Marighella, 1969: 13-20). Karşıt gücün taktik ve teknikleri analiz edilerek emniyet ve aldatma faaliyetleri konusunda lider personel eğitilmelidir.

Meskûn mahal insan ve kaynak açısından doyumsuzdur. Lider personel harekât alanında nereye odaklayacağına karar verirken kritik noktalar¹² ve yoğunluk¹³ değerlendirmesi üzerinde yoğunlaşmalıdır. Uygun sayıda ve tipte birliklere karar verme, merkez veya merkezi olmayan komuta kontrolün nasıl olması gerektiği, hasmın kabiliyetlerinin zaman içinde nasıl değişeceğini tahmin etme kritik unsurların yoğunluğu açısından bakıldığında basitleşecektir (Glenn, 2004: 5,27).

Şekil 2. Harekât Ortamlarını Etkileyen Faktörler (Glenn, 2004: 5)

Modern silah, teçhizat ve malzemenin ve taktiksel olarak doğru kullanımı çok önemlidir. Çeçenler meskûn mahallin üç boyutlu yapısından istifade ile çevre binaların farklı istikametlerinden roketatar ile öncü Rus zırhlı araçlarını durdurmuş, zırhlı araçların atış imkânlarından etkilenmemek için yeterince alçak veya yüksek ateş bölgeleri seçmiş, ilk üç günde 26 tankın 20'sini, 120 BMP'nin 106'sını ve 6 ZSU-23'ün 6'sını imha etmiştir. Diğer taraftan Amerikan ordusu Irak harekâtında ana yollarda süratle ilerleyerek direnişin az olduğu bölgeleri keşfetmiş, dar sokaklardan kaçınmış, büyük caddelerin geniş ve uzun ateş imkânlarından faydalanmıştır (FM 3-06 11, 2002).

Yüksek yoğunluklu meskûn mahalde çatışma ortamında Çeçenler, Rusların görmeyerek atışlarından ve hava ateş gücünden zarar görmemek için yaya Rus birliklerine yaklaşmıştır. Ruslar kendi birliklerine zarar vermemek için hava taarruzları ile görmeyerek ateşleri iptal etmek zorunda kalmıştır. Birliklerin birbirlerine yaklaşmaları sebebiyle yakın alan çatışmaları önem

kazanmaya başlamış, çatışmadaki yakınlık teknolojik üstünlüğün kullanılmasına engel olmuştur (FM 3-06 11, 2002). Yakın alan çatışması kavramı durumsal farkındalık ve dikkat eğitimini ön plana çıkarmış, ani çıkan hedeflere karşı personelin stres altında refleksif atış kabiliyeti önem kazanmıştır. Araştırmalar göstermiştir ki oda temizleme operasyonları esnasında on kişiden sadece üçü gerçekten tehditle karşılaştığında fiilen silahını ateşleyebilmektedir. Meskûn alanda hayatta kalabilme, ileri yetenek ve teknolojiye bağlı olmaktan ziyade psikolojik olarak hazır olmayı ve temelde yeterli seviyede olunmasını gerektirmektedir.¹⁴

Meskûn mahalde muharebede zayıflığın beşte birinin dost ateşinden kaynaklanması sebebiyle ateş disiplini, dost birlikler ile koordinasyon, dost düşman tanıma eğitimlerinin pekiştirilmesi, tespit tanıma teşhis sistemleri kullanılmalıdır (Öztürk, 2007:7). 1995 yılındaki Grozni Muharebelerindeki bina içi çatışmalarda, Ruslar zemin ile ilk iki katta, Çeçenler ise üçüncü ve daha üst katlarda mevzilenmiş, Rus kuvvetlerin zemin kattakiler ile koordine etmeden ikinci katı tahliye etmeleri sonrasında Çeçen kuvvetleri zemin kattaki Rus kuvvetlerine tavandan saldırmışlardır (FM 3-06 11, 2002).

Günümüzde meskun mahal muharebelerinin en belirgin özellikleri; angajman kurallarının uygulama zorunluluğu ile sivil işler, halkla ilişkiler ve psikolojik harp gibi bilgi hareketi faktörlerinin önem kazanmasıdır (Togaç, 2004: 29). Özellikle liderlerin; insan istihbaratı, psikolojik harekât ve istikrar harekâtı konularında çok iyi yetiştirilmesi, şehirlerin kontrol altına alınması sonrasında uygulanacak hareket tarzları, isyan ve kargaşanın bastırılmasındaki taktik ve tekniklerini öğrenmeleri gerekmektedir.

Eğitim metodolojisinde başarı, “gerçeklik” faktörünün sağlanmasına dayanmaktadır. “Dershane Eğitimi” ve “Uygulamalı Eğitim” safhalarında;

“Canlı Eğitim” (Tek er muharebe eğitimi, MILES, simule mermi, gerçek mermi), “Elektronik Temelli Eğitim” (Muharebe Modelleme Sistemleri, Sanal Ortamda Eğitim), “Karma Eğitim” (Bir birlik fiili olarak harekât ortamında iken diğer birliğin modelleme sistemi ile harekâta katılması, eğitimde lazer sistemi ile atış yapılırken silahın geri tepme ve ses özelliğinin hissedilmesi) icra edilmelidir. Eğitimlerde; bireyden başlayarak unsur, tim, takım, bölük ve tabur eğitimine geçiş yapılmalıdır (TC 90-1, 2008:1-3) Karma sınıf eğitimlerine tim seviyesinden itibaren ağırlık verilmelidir.

Meskûn alanda harekât çok farklı sonuçları içerebilmesinden dolayı kolluk, itfaiye, belediye, çevre ve şehircilik yetkilileri ve benzeri kurumlar ile asker ve sivil yetkililer arasında sıkı bir koordinasyon gerektirdiğinden müşterek eğitimler yapılmalıdır (Glenn, 2004: 24).

ç. Teçhizat, Malzeme ve Eğitim Tesisleri,

Meskûn mahallerin mimari yapısının sağladığı örtü ve gizlemeden yararlanan asimetrik tehdide karşı ihtiyaç duyulan teçhizat ve malzeme; komuta kontrol, muhabere, istihbarat, keşif, teknolojik hedef tespit teşhis ve tanıma sistemleri, araç ve personel üzerinde kullanılabilen akustik atış yeri tespit teknolojileri, optik sistemler, görüntü aktarma sistemleri, engel arkası görüntüleme sistemleri, taktik mikro/mini insansız hava araçları, zırhlı araç aktif koruma sistemleri, personel koruma kitleleri, duvar geçit açma sistemleri, hassas ateş ve destek vasıtaları, plastik mühimmat atabilen öldürücü olmayan silahlar, simülatörler ve eğitim tesisleri olarak sıralanabilir.

Asimetrik tehdide karşı yakın zamanlı meskûn alan görüntüsünü aktarabilen, tek erden itibaren komuta kontrolün tüm kademelerinde bina içinde ve dışında bilgi akışını sağlayabilen, dost tehdit ayırımını yapabilen yetenekler durumsal farkındalığı artırarak meskûn mahallin üç boyutlu olumsuz etkisini azaltacaktır.

Asimetrik etkiyi sivillerin arasına karışmakla sağlayan tehdit unsuruna yönelik direnişçi, terörist, sivil ayrımını yapabilmek birliklerin imkân kabiliyetini artıracaktır. Görüntü ve ses özelliklerinden faydalanarak tehdit unsurlarının tespiti, şahısların üzerindeki metal yoğunluğunu ölçebilen cihazlar marifetiyle silah tespiti üzerinde çalışılmalıdır.

Meskûn mahaldeki sivil kayıplar ve aşırı güç kullanımları zayıf taraf lehine kamuoyu oluşmasına neden olabileceğinden, yasadışı şiddete karşı mutlak surette gerekli olan güç kullanımında, uluslararası ve iç hukuk normlarıyla belirlenen yetki çerçevesinde orantılı olarak öldürücü olmayan silahların kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Öldürücü olmayan silah kullanımında temel husus en yüksek etkinin elde edilmesi karşısında silahın ölümcül hale gelmemesi arasındaki dengenin sağlanmasıdır.¹⁵ İstenmeyen zayıfın azaltılması için ölçülebilir etkiye sahip öldürücü olmayan silahların hukuksal açıdan tehdidin durumuna göre ulusal ve uluslararası alanda kullanımlarına yönelik hukuki düzenlemelerin yapılmasına ve kullanım konseptleri hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Gelecekte başarı; kuvvetin büyüklüğünden ziyade küçük, mobil ve hızlı, gizlilik içerisinde hareket edebilen, şehrin bilgi altyapısına hâkim, uygun siyasi ve askeri stratejiyi birlikte kullanabilen kuvvetlerin olacaktır. Kuvvetlerin karşıt gücü sınıflandırma kabiliyeti, mücadelenin sonucunda en büyük etkiye sahip olacağından teknolojik imkânların sayısal bilgi harbi ve öldürücü olmayan veya kontrollü etki yaratan silah sistemleri üzerinde yoğunlaşması gerekecektir.

Meskûn mahal eğitim tesislerinin farklı malzeme ve tipte binalar içermesi, farklı kat sayısı, koridor, giriş, merdiven, balkon, bina, pencere, cadde ve sokak genişliklerine sahip olması, keskin nişancı eğitimini de kapsayacak şekilde farklı hedef serilerinden oluşması çok maksatlı kullanılabilmesini sağlayarak eğitimin etkinliğini arttıracaktır.

Amerikan ordusunun Afganistan ve Irak'ta icra ettiği müşterek harekâtta aksaklıklardan yola çıkılarak dost ateşinden zarar görme, haberleşme, hava-yer koordinesi, çatışma kuralları, insan istihbaratı, kalabalığın kontrolü, ateş desteği, yaralı tahliyesi, durumsal farkındalık, kurumlar arası ve çok uluslu kaynaklarla koordine gibi stratejik, operatif ve taktik seviyede kabiliyetler tespit edilmiştir. Karma sınıf eğitimi ve meskûn mahalde yakın alan çatışması eğitiminin canlı ve gerçekçi yapılabilmesi için takım seviyesinde yaklaşık 25 adet, bölük seviyesinde yaklaşık 70 adet farklı tip bina, cadde ve sokak tiplerini içeren melez eğitim tesislerine ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu eğitim alanları; meskûn alan yerleşim kompleksi, farklı hedef serileri, atış evleri, modüler veya sadece ön cephe bina profillerinin kombinasyonunu içerecek şekilde tasarlanabileceği gibi terk edilmiş bina grupları veya sivillerden kiralanmış eğitim alanları da kullanılabilir. Eğitim tesislerinde JANUS, JCATS, IUSS, OneSAF, Full Spectrum Command, Diamond, MANA gibi simülasyon ve modelleme teknolojisi ile şehirlerin havadan ve yerden çekilen görüntülerinin üç boyutlu modellenmesi yapılarak, muharebenin etkilerini yaşatacak artırılmış gerçeklik yaratılmaya çalışılmaktadır (Glenn ve diğerleri, 2006: XXI-XXIV).

5. SONUÇ

Önümüzdeki süreçte küresel gelişim, stratejik gücün belli merkezlerde toplanması yerine devlet dışı aktörlere fayda sağlayarak, asimetrik yöntemler kullanabilen düşük yoğunluklu melez tehditleri ortaya çıkarmaya devam edecektir.

Melez tehditlerin yaşam alanı olan meskûn mahallerde çok yönlü değişken tehde karşı ancak çok yönlü, kapsamlı ve zamana yayılacak bir strateji ile mücadele edilebilir. Şehirlerdeki çatışmalar sivilin bulunduğu ortamda gerçekleşmeye ve tehdidin seviyesine göre muharebe ortamının şartları günlük hayatın içerisinde görülmeye başladığında özgürlük-güvenlik

eksenindeki dengeler basmakalıp uygulamalara izin vermemektedir. Bu sebepten hazırlık ve planlamalar açısından doktrinel esasların revize edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Farklı teknolojilere sahip unsurların bir arada çalışabilir hâle getirilmesi üzerine yoğunlaşılmalıdır.

Meskun mahalde asimetrik hasma, orantılı tedbir getirmek zorunda kalan taktik seviyedeki liderler, adem-i merkezîyetçi icra sebebiyle çok daha fazla inisiyatif sahibi olarak kısa zamanda doğru karar vermelidir. Bu sebepten harekât ortamının arttırılmış gerçekliği teknolojik imkânlar ve çatışma alanları simule edilerek yaratılmak zorundadır. Yeni risk ve asimetrik tehditlere karşı teknolojiden istifade ile silah ve teçhizat etkinliği artırılarak stratejik ve taktik seviyede durumsal farkındalık ve liderlik yönleri geliştirilmelidir. Geleceğin harekât ortamında karşılaşılabilecek farklı zorluk seviyesindeki görev tiplerine geçiş yapabilecek yeteneklerin kazandırılmasında uygulanacak yöntem belirlenmelidir. Tehditten daha önce tespit ve teşhis, anlama, hareket etme ve etkisiz hale getirme yeteneklerine ulaşılmalıdır. Dinamik ve değişken yapıya sahip meskûn mahal ortamında harekât için benzer dinamik bir yapı gerekmektedir.

Asimetrik etki yaratma gayreti içerisinde olan tehdide karşı stratejik iletişim stratejisi, medya ve güvenlik algısının stratejik seviyedeki etkisi göz ardı edilmemelidir. Kapsamlı ve koordineli bir alan istihbaratı ile teknolojinin üstünlüğü taktik seviyedeki uzmanlıkla birleştirilmeli, öldürücü olmayan silah sistemlerinin de marifetiyle şehirlerdeki mücadeleye ve daha hassas angajman kurallarına güvenlik güçleri hazırlanmalıdır.

Artık stratejik hataların taktik başarılarla değiştirilemeyeceği gerçeğinden, tek bir liderin taktiksel hatasının bile stratejik başarısızlığa götürebilecek ortamı yaratabileceği çok daha farklı bir çatışma ortamında ve çok yönlü bir tehditle mücadele stratejisinin hazırlanması evresindeyiz.

SONNOTLAR

¹ Melez tehdit; konvansiyonel silahlara, gayri nizami taktiklere, terörizm ve suç işleme davranışlarına sahip bir tehdidin, siyasi maksatlı olarak aynı anda veya farklı zamanlarda bahse konu yetenekleri kullanabilen devlet veya devlet dışı ya da karışımı unsurlardır.

² Azerbaycan-Ermenistan arasında Dağlık Karabağ, Pakistan-Hindistan arasındaki Keşmir, Çin-Malezya-Vietnam arasındaki Spratly Adaları, Çin Japonya Senkaku Adaları, Kuzey ve Güney Kore arasındaki sınır sorunudur.

³ Yüksek yoğunluklu durumlarda tahkim edilmiş mevzileri işgal eden veya planlı saldırı yapan tehditlere karşı kesin sonuçlu muharebe ile sonuç aranırken, hassas durumlarda siyasi düşünceler veya tehdit unsurlarının savaşı olmayan gruplarla karışmış olması sebebiyle mücadele çok daha kısıtlayıcı olabilmektedir. Kritik müdahale durumları ise özel maksatlı saldırılar, sınırlı hassas çatışmalar, ufak çaplı personel ve rehine kurtarma operasyonları tarzındaki en az yıkıcı etkiye sahip koşullardır (FM 3-06.11, 2002: 1-2). 1994-2000 yıllarında Çeçen kuvvetlerin meskûn alanı ele geçirerek yaptıkları savunma “Yüksek Yoğunluklu Durum”, Afgan mücahitlerin Ruslara karşı yarı liberal bir ortamdaki mücadelesi “Hassas Durum”, rutin işlerin devam ettiği liberal bir ortamda IRA’nın İngiliz güvenlik güçlerine karşı yürüttüğü mücadele “Kritik Müdahale Durumu” olarak ele alınabilir (Marques, 2003:17)

⁴ Görsel bilgi toplamada eğitilmiş ekipler, harekâta doğrudan katılarak müteakip harekâtın planlanması, halkla ilişkiler, istihbarat, hukuki ve adli işlemler, görev değerlendirme, bilgi harekâtı konularında Savunma Bakanlığını desteklemekte, kritik bilgi ihtiyaçlarını karşılayarak lider personelin durumsal farkındalığını artırmaktadır.

⁵ Bir bölgede Anlama ve Şekillendirme etkin kullanıldığı için doğrudan Dönüşüm faaliyetlerine geçiş yapılabilirken, bitişik bölgede halen şiddetli çatışmalar devam edebilir.

⁶ Sıra Nu içerisinde yer alan numaralar, tespit edilmiş imkân kabiliyetler içerisinde en önemli olanların genel liste içerisindeki sıra numarasıdır.

⁷ Şehirlerin kontrolünde direnişin az olduğu durumlarda büyük alanların işgal edilmesi yerine şehir yapısı ve ana yollar etüt edilerek sektörlere ayrılması kontrol açısından etkin sonuç vermektedir.

⁸ Pentagon Kasım 2004 ayındaki Al-Fajr Harekâtında Felluce’nin Jolan bölgesinde blok blok şematik yapılanmayı çıkarmış, günlük istihbarat raporları ile isyancıların nerede yaşadığı ve operasyon planlarını nerede yaptıklarını tespit ederek, gerçek zamanlı ve naklen dünyaya bilgi vererek harekât icra etmiştir (Babilot, 2005: 22).

⁹ Felluce’nin 50.000 bina ve 250.000-300.000 arası nüfusa sahip Jolan bölgesi (3 km*3,5 km), 185 m.*165 m.lik bir alanda 91 bloktan oluşan bir bölge olarak modellenmiştir. Gerçek şartlar altında 6 gün süren çatışmalar 6 saate indirgenerek yapılan modelleme 374 ayrı duruma yönelik 12.400 defa işletilmiş ve 4000 saatin üzerinde işlem zamanı sonucunda takım seviyesindeki birliğin teşkilat yapısı değerlendirilmiştir.

¹⁰ Elektrik hatlarında meydana gelen hasarlar, personelin eğitimsizliği, teçhizatın yetersizliği, sokak girişlerinin kapatılması sebebiyle yakın alan çatışması içerisinde bir anda yangının kontrol altına alınmasını güçleştirebilir (Altıntaş, 2005: 10-11).

¹¹ Tek er seviyesinde taktik atış eğitimi ve durumsal farkındalık, bölük seviyesine kadar basit seviyeden temel eğitim alanı, taktik eğitimin tamamlanmasından sonra ferdi ve birlik atışları için muharebe atış alanı, çok kademeli karma sınıf görevlerinin icra edilebileceği müşterek eğitim alanı (Çelikoğlu, 2010: 25).

¹² Amacın gerçekleştirilmesi için olağanüstü etkiye sahip nokta (arazi, hastane, güç kaynakları vb.) veya unsur (düşman kuvveti, savaşı olmayan grup, medya vb.).

¹³ Yoğunluk birim zaman başına eylem miktarı, dakika başına gelen bilgi akışı birim zaman içerisinde daha fazla karar verilmesini gerektirmektedir (Glenn, 2004: 26).

¹⁴ SH 21-76 Ranger Handbook, 14-5.

¹⁵ NATO; geçici körlük, şaşkınlık veya sersemletme etkisine sahip yönlendirilmiş enerji silahları, akustik tabanlı öldürücü olmayan sistemler, insanları etkisiz kılacak köpük, yapıştırıcı içerikli kimyasal içerikli silahlar, ağ atabilen veya düşük çarpma etkili mühimmat kullanabilen fiziki engelleyiciler konusunda araştırma ve çalışmalar yapmaktadır (NATO RTO, 2004: 23-36).

KAYNAKÇA

- Asch, B. ve J. Hosen, “**What Does Transformation Mean for Military Manpower and Personnel Policy?**”, RAND Publications, 2004.
- Baldwin, D. “**The Concept of Security**”, Review of International Relations, Vol.23, No.1, January 1997, 5-26.
- Çakmak, H., “**Avrupa Güvenliği**”, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.
- Davis, P., “**Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning, Mission-System Analysis, and Transformation**”, RAND Publications, 2002.
- Davis, P., “**Introduction**”, New Challenges for Defense Planning: Rethinking How Much is Enough, P.DAVIS (Ed.), RAND National Defense Research Institute, 1994a.
- Dedeoğlu, B., “**Uluslararası Güvenlik ve Strateji**”, İstanbul, Derin Yayınları, 2003.
- Fert, İ., “**Sosyal Politika ve Suç İlişkisi: Ülkemiz Suç Profili Açısından Bir Değerlendirme**”, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007.
- Hartmann, F. ve R. Wendzel., “**Defending America’s Security**”, New York, Brassey’s (US) Inc., 1990.
- Hone, T., “**Capabilities-Based Planning**”, Monterey, NPS Seminar, 21 September 2004.
- Jandarma Genel Komutanlığı, “**Dünya Jandarmaları**”, Ankara, 2009.
- Jandarma Genel Komutanlığı Web Sitesi, “**Barışı Destekleme ve Koruma Harekâtları**”, Erişim Tarihi: 03 Ocak 2015, www.jandarma.gov.tr.
- Karabulut, B., “**Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek**”, Barış Kitabevi, Ankara, 2011, s. 9-11
- Kendall, J., “**Capabilities-Based Military Planning: The Myth**”, Washington, National War College”, 2002.

- Korkmazyürek, H., “**Savunma Planlaması**”, Ders Notları, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Korkmazyürek, H., “**Savunma Planlaması**”, Ders Notları, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2009.
- Korkmazyürek, H. ve Şeşen, H., “**Savunma Yönetiminde Yeni Planlama Yaklaşımları: Kavramsal Bir Analiz**”, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2008.
- Korkmazyürek, H. ve Varoğlu, K., “**The Defence Planning for Turkey and the Lessons Learned for Developing Corporate Strategies**”, International Journal of Business, Management and Economics, Vol.2, No.7, 2006.
- Moskos, C. ve Diğerleri., “**Armed Forces After The Cold War**”, The Postmodern Military, Armed Forces After The Cold War, C. MOSKOS ve diğerleri (Ed.), New York, Oxford University Press, 2000.
- Nacak, A.O., “**Kolluğa Duyulan Güvenin Artırılmasına Yönelik Yaklaşımlar Konferansı**”, Silahlı Kuvvetler Akademisi, İstanbul, 2014.
- Öztürk, Y., “**Savunma Planlamasında Yeni Yaklaşımlar ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nde Bir Senaryo Uzayı Çalışması**”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Troxell, J., “**Force Planning in an Era of Uncertainty: Two MRCs as a Force Sizing Framework**”, Carlisle, US Army War College, 1997.
- Ullman, R., “**Redefining Security**”, International Security, Cilt 8,1983, 130-133.
- Waltz, K., “**Theory of International Politics**”, International Security, 1979.
- Wolfers, A., “**National Security as An Ambiguous Symbol**”, Political Science Quarterly, Vol.67, 1952.
- Yıldırım, F., “**Modern Suç Önleme Yöntemleri Konferansı**”, J.Okullar Komutanlığı, Ankara, 2014.
- Zelikow, P., “**The Transformation of National Security**”, The National Interest, Spring 2003.

TERÖR SUÇLARI İLE İNSANI GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİ VE KÜLTÜREL DEĞERLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Selami KOÇAL* ve Mehmet ERKENEKLİ**

ÖZ

Terör, korkutmak, dehşete düşürmek, caydırmak gibi anlamları ifade etmektedir. Terör suçları ise, toplumda genel bir korku ortamı oluşturmak ve belirli bir siyasi amacı elde etmek için sistematik olarak şiddetin kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada bir taraftan konuyla ilgili tanımlara yer verilirken diğer taraftan da konunun kültürel ve insani gelişmişlik boyutu üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, terör suçlarının ortaya çıkışında insani gelişmişlik düzeyi ve kültürel değerlerin etkisinin tespit edilmesidir. Yapılan analizler neticesinde; Hofstede'nin modelinde yer alan altı adet kültürel değer boyutundan sadece ikisi (güç mesafesi ve uzun vadecilik) ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Terör suçları ile iki adet insani gelişmişlik düzeyi (eğitim ve gelir) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki, sağlıkla ise negatif yönde ancak anlamlı olmayan bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca, Hofstede'nin kültürel değer boyutları ile insani gelişmişlik düzeyinin terör suçlarının % 15'ini açıkladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hofstede, Kültürel Değerler, İnsani Gelişmişlik, Terörizm, Global Terör Endeksi.

THE RELATIONSHIP AMONG TERROR CRIMES, HUMAN DEVELOPMENT LEVEL AND CULTURAL VALUES

ABSTRACT

Terror, in general, means to scare, terrify and discourage. The terror crimes are defined as the use of violence systematically to create a general climate of fear in a population and thereby to bring about a particular political objective. In this study, on the one hand the definitions related to the subject are given and on the other hand culture and human development dimensions of the subject are addressed. The aim of this study is to determine the effects of human development level and cultural factors on the emergence of terror crimes. As a result of the analyses made; out of the six cultural values of Hofstede's model only two (power distance and long term orientation) were found to have significant relationships with terror crimes. It was found a moderate significant negative relationship between the two levels of human development (education and income) and terror crimes and a negative but insignificant relationship between health and terror crimes were found. In addition, it has been found that Hofstede's six cultural values and human development index together explain %15 of terror crimes.

Key Words: Hofstede, Cultural Values, Human Development, Terrorism, Global Terrorism Index.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı Bşk.İği, Kara Harp Okulu, Ankara, e-posta: sdejavu3331@gmail.com

** Doç. Dr., KHO Sosyoloji Bölüm Bşk., Kara Harp Okulu, Ankara, e-posta: merkenekli@kho.edu.tr

GİRİŞ

İdeolojik, politik ve kültürel farklılık terörün çıkış noktası gözükmekle birlikte toplumdaki dengesiz gelir dağılımı, sağlık şartlarından yoksunluk, eğitim olanaklarına erişememe gibi insani gelişmişlik parametreleri terör için besin kaynağıdır. Bu unsurlar propaganda malzemesi yapılarak, mümkün olduğunca istismar edilmeye çalışılmaktadır.

Bu yüzden insani gelişme endeksine göre az gelişmiş ülkelerde terör faaliyetlerinin yaygın olma nedenlerinin başında sağlık, eğitim ve gelir değerlerinin düşük olması gelir. Ancak bu istatistiksel veriler yalnızca az gelişmiş ülkelerde terör eylemlerine rastlandığı anlamına gelmemektedir. Nitekim terörün, ulusal, küresel, dini, etnik milliyetçi yapılarda ortaya çıkabilmesi mümkündür. Bu bağlamda, toplumda azınlık durumda olduğunu ve kendilerine farklı davranıldığını algılayan insanların, başka şekillerde elde edemedikleri saygıyı, şiddet ve terör örgütü üyesi olma yoluyla kendilerinde tesis etmeye çalışmaları terörü ortaya çıkaran etmenlerken; ekonomik, sağlık ve eğitim gibi konulardaki eşitsizlik ve sosyal adaletsizlikler ise, terörü besleyen nedenlerdir.

Bu çalışmada ilk olarak; terör kavramı ve terörizm, global terör endeksi, insani gelişmişlik düzeyi, insani gelişmişlik düzeyinin temel bileşenleri, kültür kavramı ve işlevi ile Hofstede'nin kültürel değer boyutları üzerinde durularak konunun kavramsal çerçevesi açıklanacaktır. Ardından çalışmanın esasını teşkil eden insani gelişmişlik düzeyi ve kültürel değerler ile terör suçları arasındaki ilişki, ortaya konan hipotezlerle ve yapılan analizlerle incelenecektir.

1. TERÖR KAVRAMI VE TERÖRİZM

Latince “terrere”den gelen terör sözcüğünün, “*korkutmak*”, “*dehşete düşürmek*”, “*korkup kaçırmak*”, “*caydırmak*” gibi anlamları vardır (Güzel, 2002: 15). Terörün etimolojik anlamlarına bakıldığında, terör eylemi olarak nitelendirilebilecek eylemlerin, tarihin çok eski dönemlerinde iktidarı ele geçirmek veya iktidarı korumak amacıyla çaba sarf edilmesi sonucu ortaya çıktığı görülecektir (Acar ve Urhal, 2007: 314).

Terör ve terörizm, son yıllarda insanların sıkça duydukları ve üzerinde her kesimden insanın yorum yaptığı kavramlar olmuştur. Ancak kaynağı ve doğası siyasal alanla ilgili olan “terör”e dair tanımlamalarda fikir birliği bulunmamaktadır. Terörün çerçevesinin çizilmesi ve teröristlerin profillerinin ortaya konmasına yönelik bu güne kadar bir çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, henüz tam olarak ne terörün çerçevesi çizilebilmiş, ne de net bir terörist profili ortaya konabilmiş değildir (Peterka-Benton ve Benton, 2014:17-18). Her siyasi bakış açısının siyaset ve tehdit anlayışı farklı olduğu gibi, bu anlayışların her birine göre şekillenen teröre dair algı ve tanımlamalar da farklılık göstermektedir.

Yasal mevzuatımıza (3713 sayılı *Terörle Mücadele Kanunu*) göre, yaşanan olayların terör faaliyeti olarak sayılabilmesi için eylemin: “*Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirerek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla gerçekleştirilen eylemlerden*”

olması ve ayrıca, sayılan yöntemleri kullanarak belirtilen amaçlara ulaşmak için bir örgüte mensup kişi veya kişilerce girişilen ve her türlü suç teşkil eden eylemlerden olması gerekmektedir.

Global Terör Endeksi (GTI)

Global Terör Endeksi, 162 ülkeyi kapsayan ve doğrudan ya da dolaylı olarak teröre maruz kalınan durumları ihtiva etmektedir. Bu terör olayları ise ölüm, yaralanma, mala zarar verme veya olay sonrası yaşanan psikolojik travmalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu endekste terör: “Devlet dışı örgütler/aktörler tarafından, korku, baskı ve tehdit kullanarak, politik, ekonomik, dini veya sosyolojik amaçlara ulaşmak için yapılan her türlü yasa dışı şiddet eylem ve faaliyetleri” olarak tanımlanmıştır (GTI Report, 2014: 6).

Bu raporda yer verilen ve GTI'ya esas teşkil eden aşağıdaki üç kriter baz alınmıştır:

1. Yapılan eylem, eylemi gerçekleştiren kişi veya örgütlerce belli bir amaca (politik, ekonomik, dini, sosyolojik vb.) yönelik olarak, bilinçli ve kasti olarak yapılmış olmalı.
2. Yapılan eylem, şiddet içermeli ve mal veya can kaybına yönelik olmalı.
3. Eylemi icra eden kişi veya örgütlerin, devletin organik yapılanması dışında, her türlü illegal yapılanmalardan olmalı.

Bu rapor, terörizm ile ilgili, dünyada yer alan en yetkin bilgileri ihtiva etmekte ve ayrıca, dünya nüfusunun % 99,6'sını kapsamaktadır (GTI Report, 2014:7).Global Terörizm Veri Bankası ise, bu konuda en yetkin ve en sağlam veri bankasıdır. Çünkü içinde yer alan bilgiler sistematik ve kapsayıcı bir şekilde, gerek yurt içi, gerek uluslararası alanda meydana gelmiş terör olaylarını kapsamaktadır.

2. İNSANİ GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ

İnsani gelişmeyi, kişilerin tercihlerini geliştirme süreci olarak tanımlamak mümkündür. Gelir, eğitim, sağlık gibi temel göstergeler ise, insani gelişmenin temel etkinlikleridir. İnsani gelişmenin temel amacı, gelecekte tüm insanların her alanda potansiyellerini geliştirip kullanabilmeleri için uygun fırsatlar yaratmaktır (Uzun, 2003: 161).

İnsani gelişme, bir süreçtir. Toplumların olanaklarına ve kabiliyetlerine göre yavaş ya da hızlı ilerlemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde görülen insani gelişme, kırsal-kentsel, kadın-erkek, yoksul-fakir gruplar arasındaki uçurumu belirgin bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Geri kalmış ülkelerde en çok etkilenenler ise, kadınlar ve çocuklar olmaktadır.

a. İnsani Gelişme Endeksi (HDI)

İnsani gelişme raporları, kişi başı gelir hesaplarının ötesine geçerek insan kaynaklarının gelişimini, insanı insan yapan özgürlük, kişilik gibi unsurları ve insanın temel gereksinimlerine ulaşma düzeyini bir arada değerlendirmekte ve böylece kalkınma içindeki insanın rolünü ele almaya çalışmaktadır. İnsani gelişme endeksleri ise, yayımlandığı dönemde meydana gelen gelişmeler göz önüne alınarak bu gelişmelerin insani gelişme üzerindeki açılımlarına değinmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (United Nations Development Programme, UNDP), gelişmenin artık ne kadar büyümeyle değil, ne tip büyümeyle değerlendirilmesi gereği karşısında insani gelişme endeksini geliştirmiştir (Günsoy, 2005: 36).

Yaşam beklentisi, eğitim ve kişi başına gelir unsurlarına dayalı olan insani gelişme endeksi, bu anlamda gelişme analizinin kapsamını genişletmiştir. İnsani gelişmenin hesaplanması için kullanılan bu endeks günümüzde önemli bir uluslararası gösterge olarak kabul edilmektedir.

İnsani gelişme endeksleri, BM'ye üye gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsamakla birlikte, 2014 yılı insani gelişme endeksi hesaplanmasına dâhil

edilen ülke sayısı 187'dir. Endeks hesaplamasında kullanılan veriler, raporun yayınlandığı yılın bir yıl öncesine aittir. Ancak bazı durumlarda veri toplama sorunları nedeniyle, iki yıl öncesinin verileri de kullanılabilir. Bununla birlikte, genel olmayıp bazı ülkelerin daha eski dönem verileri de karşımıza çıkabilmektedir.

İnsani gelişme endeksleri, sıfır ile bir arasında değer almaktadır. Endeks değerinin bire yaklaşması arzulan durum olup, yüksek insani gelişmişliği gösterir. Elde edilen insani gelişme endeksi sonuçlarına göre ülkeler çok yüksek, yüksek, orta ve düşük insani gelişme grubu olarak dörde ayrılmaktadır.

b. İnsani Gelişmenin Temel Bileşenleri

1990 yılında hazırlanmış ve bu yıldan itibaren aralıksız her yıl tüm dünya ülkelerindeki yaşam şartlarını görüntülemek ve insanlığın karşı karşıya kaldığı problemleri ortaya çıkarıp yaşam standartlarını arttırmak için neler yapılması gerektiği konusunda öneriler sunmak amacıyla yayınlanan insani gelişme endeksleri hesaplamalarında eğitim, sağlık ve gelir verileri kullanılmaktadır (Yılmaz, 2002: 92). Bu parametreler aşağıda açıklanmaktadır.

Eğitim bileşeni için 25 yaş ve üzeri kişilerin hayatı boyunca aldıkları eğitim yıllarının ortalaması olan yetişkin eğitiminin ortalama okullaşma yılı ve okula başlama yaşındaki çocukların beklenen okullaşma yılı göstergeleri ile ölçülmektedir. Sağlık ölçümü ortalama yaşam süresi ile yapılır. Gelir bileşeni ise kişi başına düşen gelirin satın alma gücü paritesi ile hesaplanmasıyla yapılır.

Bu göstergelerin ölçüm için kullanılmasının nedeni, toplumların kalkınmasında önemli bir unsur olan insan unsurunun iyi bir eğitim düzeyine, sağlıklı bir yaşama ve yüksek bir hayat standardına sahip olması gerektiği düşüncesidir.

3. HOFSTEDE'NİN KÜLTÜREL DEĞER BOYUTLARI

Hofstede'ye göre kültür, insan topluluklarını birbirinden ayıran zihinsel programlardır. Bu programlama ailede başlamakta, okulda, arkadaş gruplarında, çalışma ortamında ve içinde yaşanılan toplumda devam etmekte; öğrenme sonucu oluşmakta ve kişinin sosyal ortamından kaynaklanmaktadır (Erkenekli, 2011: 3).

Hofstede'nin kültürel değer boyutlarının, bir eksen üzerinde düşünüldüğünde yüksek ve düşük olarak iki yönünün olduğu görülmektedir (Çukur, 2007: 49-50). Mesela, anaerkillik-ataerkillik değer boyutuna göre bir toplum anaerkillikten uzaklaşırken ataerkilliğe doğru evrilmektedir. Bunun tam tersini söylemek de mümkündür. Bu bağlamda bir toplum ya anaerkil ya da ataerkil diye nitelendirilmektedir (Erkenekli, 2011: 7).

a. Güç Mesafesi (Power Distance)

Güç mesafesi boyutu; toplumdaki bireyler arasında eşitlik olmadığı fikrine dayanmaktadır. Bir toplumun aile, eğitim sistemi, iş ortamı, politik sistemler gibi çeşitli kurumlarında gücün üyelere eşit dağılıp dağılmamasının nasıl algılandığıdır. Güç mesafesinin geniş olduğu toplumlarda; sınıf ayrımları ve buna bağlı farklı sınıfsal statüler mevcuttur. Gücün bireyler arasında eşitsiz dağılımını ve hiyerarşik yapılanmayı kabullenme eğilimi yüksektir. Dar güç mesafesine sahip toplumlarda ise; toplumdaki bireyler arasında gücün dağılımı göreceli olarak daha eşittir, sosyal sınıf ayrımı ve hiyerarşi yoktur. Sunulan fırsatlarda ve ödüllendirme süreçlerinde geniş güç mesafesine sahip toplumlara göre eşitsizliğe daha az rastlanmaktadır (Ünalp, 2007: 99; Hofstede, 1984, 2001).

b. Bireysellik-Toplulukçuluk (Individualism/Collectivism)

Bu boyut bireyler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin yoğunluğunu tanımlamaktadır. Bir toplumda bireyler arasındaki bağlar zayıfsa ve toplumun ortak çıkarlarının yerine bireysel çıkarlar öncelikliyse; bu toplumlar bireysellik sergileyen toplumlar olarak ifade edilmektedir. Toplulukçu toplumlarda ise; grubun veya toplumun gelişmesi amaç olarak görülmekte ve bireylerin gelişmesi bu amaca ulaşmanın bir aracı olarak kabul edilmektedir. Bireyci kültürler ben bilinci, toplulukçu kültürler ise biz bilinci hâkimdir. Bireyci toplumlarda kimliğin temeli bireyken, toplulukçu toplumlarda bireyin kimliği sosyal sistem içerisinde şekillenmektedir (Ünalp, 2007: 99; Hofstede, 1984, 2001).

c. Anaerkillik-Ataerkillik (Femininity/Masculinity)

Rekabet, başarı, performans, terfi, atılganlık, kazanç gibi materyalist değerlerin egemen olduğu ve insanın ikinci plana atıldığı toplumlar, ataerkillik toplumlardır. Anaerkillik toplumlarda ise; insan ilişkileri materyalist değerlerden üstün tutulmakta yaşam kalitesi, dayanışma, empati, yardımseverlik, güvenlik, diğerleriyle iyi ilişkiler, işbirliği ve çevrecilik gibi değerler önemli görülmektedir. Anaerkillik toplumlarda güçsüze, ataerkillik toplumlarda güçlüye sempati duyulmaktadır. Anaerkillik toplumlar yaşam kalitesi ve insanın önemine değer verirken ataerkillik toplumlarda maddi değerler önem kazanmaktadır (Ünalp, 2007: 100; Hofstede, 1984, 2001).

ç. Belirsizlikten Kaçınma (Uncertainty Avoidance)

Bu boyutta; toplumdaki bireylerin belirsizliği ne ölçüde tolere edebildikleri veya belirsizlik karşısında kendilerini ne ölçüde tehdit altında hissettikleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Belirsizlikten kaçınma derecesi temel olarak bir toplumun geleceğe ilişkin endişelerinin seviyesidir.

Belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek toplumlarda bireyler kendilerinden beklenen davranışları ve gelecekte ne olacağını bilmek istemekte, belirsizlikten kaçınma derecesi düşük toplumlarda ise bireyler bilinmeyen ya da tanınmayan durumlarda daha esnek davranışlar sergilemekte ve risk alma eğilimi göstermektedirler. Belirsizlikten kaçınma derecesinin düşük olduğu kültürler, değişime ve yeni fikirlere açıktır, kültür çeşitliliğine ilişkin hoşgörü mevcuttur. Belirsizlikten kaçınma derecesi yüksek kültürlerde ise, yabancı ve farklı olana karşı korku duyulmaktadır (Ünalp, 2007: 100; Hofstede, 1984, 2001).

d. Kısa Vadecilik (Normatif)-Uzun Vadecilik (Pragmatik) (Short/Long Term Orientation)

Her toplum, yaşanan anın ve geleceğin zorluklarıyla uğraşırken bir yandan da kendi geçmişiyle olan bağlarını da devam ettirmek zorundadır. Toplumlara, bu varoluşsal iki hedefe farklı şekillerde öncelik vermektedir. Normatif yapıdaki kültürler, toplumsal değişimi şüpheyle izlerken, değer verdikleri geleneklerini sürdürmeyi tercih etmektedir. Pragmatik yapıdaki kültürler ise, faydacı bir yaklaşım sergileyerek modern eğitimlerde, tutumluluğu ve çabalamayı, geleceğe hazırlanmak için bir yol olarak sunmakta ve desteklemektedir (Hofstede [web], 2015).

Bu boyut; toplumların zaman olgusuna nasıl baktıklarını ifade etmektedir. Özellikle kısa vadeli yönelimli toplumlardaki bireylerin bakış açıları geçmiş ve şimdi ile sınırlı kalmaktadır. Uzun vadeli yönelimli toplumlardaki bireyler ise, dinamik ve geleceğe yönelik daha geniş bir bakış açısına sahip kabul edilmektedir (Ünalp, 2007: 101; Hofstede, 2001).

e. Mutlu Olmaya Bağlılık-Sosyal Normlara Bağlılık (Indulgence/ Restraint)

Bu boyut, insanların arzu ve dürtülerini kontrol edebilme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Mutlu olmaya bağlılık boyutu, yaşamdan zevk alma ve eğlenmeyle ilgili olan temel ve doğal insan güdülerinin mutluluklarına nispeten izin veren bir toplumu ifade etmektedir. Dürtülerini kontrol etmekte nispeten zayıf kalanlar “hoşgörüyü” temsil etmektedir. Bu tarz toplumlarda insanlar, yaşamdan zevk alarak ve eğlenmeyi bilerek, arzu ve dürtülerini anlamaya dönük bir isteklilik sergilemektedir. Aynı zamanda genellikle pozitif davranışlarda bulunarak hayata iyimser bir pencereden bakma eğilimi hâkimdir. İstenildiği gibi para harcayabilmek ve yaşamdan haz almak adına gerekli olan boş zamanı yaratmak için çok çaba harcanmaktadır (Hofstede [web], 2015).

Sosyal normlara bağlılık boyutu, katı sosyal normlarla yaşamı düzenleyen ve insanların mutlu olma ihtiyaçlarına kısıtlamalar getiren bir toplumu işaret etmektedir. Bu boyutta insanlar, dürtüleri güçlü bir şekilde kontrol altına alarak “baskıya” olan eğilimlerini açığa vurmaktadır.

Bu boyutun hâkim olduğu toplumlarda insanlar, hayata karamsar bir pencereden bakmaktadır. Mutlu olmaya bağlı toplumların aksine, bu toplumlar kendilerine boş zaman ayırmak adına girişimde bulunmaz. İnsanlar, hareketlerinin mutlaka belli normlarla kısıtlanması gerektiğine ve hoş görmenin yanlış bir davranış şekli olduğuna inanmaktadır (Hofstede [web], 2015).

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

a. Araştırmanın Tasarımı

Araştırma, pozitivist bilim anlayışı ile ele alınıp incelenmiştir. Araştırmada nicel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada Hofstede'nin web sitesinden istifade edilmiş ve ülkelerin altı kültürel değer boyutuna ilişkin değerler, analiz edilmek üzere SPSS 23.0 programına girilmiştir. Global terör endeksine ilişkin veriler, 2014 yılında belirlenerek yayınlanan rapordan elde edilerek analize dahil edilmek üzere SPSS 23.0 programına girilmiştir. Son olarak, insani gelişmişlik düzeyi ve alt boyutlarına ilişkin veriler, bu konu hakkında 2014 yılında yayınlanan rapordan istifade edilerek SPSS programına girilmek suretiyle analize tabi tutulmuş ve belirlenen hipotezler test edilmiştir.

b. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya dayanak tespit eden insani gelişmişlik düzeyi ve onun alt bileşenleri olan eğitim, gelir ve yaşam süresine ilişkin veriler en son 2014 yılında yayımlanan ve dünya çapında 185 ülkenin yer aldığı insani gelişmişlik raporundan elde edilmiştir (UNDP, 2014 İnsani Gelişme Raporu). İnsani gelişmişlik endeksi ise sıfır ile bir **(0-1)** arasında bir değer almaktadır. Rapordaki veriler 2013 yılına ait veriler olup, eğitim süresine ilişkin veriler ise 2012 yılına aittir.

Global terör endeksine ilişkin veriler ise yine en son 2014 yılında yayımlanan ve 124 ülkenin yer aldığı Global Terör Endeksi Raporundan istifade edilmek suretiyle elde edilmiştir. Raporda **en yüksek değer 10, en düşük değer ise 0** olarak belirlenmiştir.

Hofstede'nin Kültürel Değerler Modeline ilişkin veriler ise Hofstede'nin resmi olarak kullandığı web sitesinden elde edilmiştir. **En yüksek değer 100, en düşük değer ise 0** olarak belirlenmiştir.

c. Örneklem

Hofstede'nin Kültürel Değer boyutlarına ilişkin değerler Hofstede'nin web sitesinden alınmıştır. Hofstede'nin araştırmasında toplam 103 ülkeye ilişkin veriler yer almasına rağmen, analize toplam 94 ülke dahil edilmiştir. Çünkü 9 ülkeyle ilgili gerek global terör endeksi, gerekse insani gelişmişlik endeksine ilişkin veri olmaması nedeniyle her üç değişkene ait verinin bulunabildiği 94 ülke analize dahil edilmiştir.

ç. Veri Analiz Yöntemleri

Araştırma bulguları, elde edilen veriler üzerinde SPSS 23.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilen analizlerin sonucunda elde edilmiştir. Araştırmaya yönelik analizler 94 veri üzerinden yapılmıştır.

Elde edilen veriler, nicel veri analizi yöntemlerinden olan korelasyon ve regresyon analizi yöntemleriyle analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken neden–sonuç ilişkileri incelenmiş ve yorumlanmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu çalışmada, kültürel değerlerin ve insani gelişmişlik düzeyinin terör suçlarını pozitif ya da negatif olarak etkilediği düşünülmektedir: **Bu varsayım doğrultusunda, terör suçlarının kültürel değerlere ve insani gelişmişlik düzeyine göre değişebileceği değerlendirilebilir.**

Terör suçlarının kültürel değerlere göre farklılaşabileceği fikri, aklımıza gelebilecek her türlü toplumsal olayın temelinde bu kültürel değerlerin yattığına yönelik varsayıma dayanmaktadır. Nitekim kültürel değer boyutlarının, toplumsal davranışlara ve toplumsal kurumlara farklı oranlarda etki ettiği çok değişik araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir (Hofstede, 1984,

2001). Örneğin, Hofstede'nin (2001), IBM bilgisayar firmasında yaptığı çalışma, kurum kültüründe adı geçen boyutların ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Yine Huber (2001)'in, Hofstede'nin kültürel değer boyutlarını kullanarak bir ülkedeki yolsuzlukla, kültürel değer boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ispatlayan çalışması da bunun en dikkat çekici örneklerindedir.

Terör suçlarının meydana gelmesi kültürel değerlere göre farklılık gösteriyorsa, bu suçların oluşumunda altı adet kültürel değer boyutundan hangileri etkili olmaktadır?

1. Güç mesafesi değerinin nitelikleri açısından değerlendirildiğinde; güç mesafesi yüksek olan ülkelerde, liderler çok önemli bir statüye sahiptir. Bu statüye ulaşan liderler, o statünün hakkını verebilmek adına sürekli olarak güçlü bir görüntü çizmek zorundadır. Bu tarz toplumlarda liderin gücüne paralel olarak devletin gücü oldukça yüksek olduğundan insanlar kendilerini ifade etmekte zorlukla karşılaşacak ve karşılıklarına sürekli olarak devlet tarafından bariyerler konulacaktır.

Hofstede (1984), yapmış olduğu çalışmada, güç mesafesi ile siyasal şiddetle arasında bir korelasyon olduğunu belirtmiştir. Buna paralel olarak, güç mesafesi yüksek olan ülkelerde terör olaylarının ve dolayısı ile terör suçlarının artacağı değerlendirilmektedir. Güç mesafesi düşük ülkelerde ise bunun tam tersi bir sonuç beklenmektedir. **Bu kabul doğrultusunda, terör suçları ile güç mesafesi değeri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu düşünülebilir.**

2. Bireysellik-toplulukçuluk değer boyutunun özellikleri çerçevesinde; bireysellik, gevşek bağlarla oluşmuş sosyal yapı içerisinde bireylerin, sadece kendilerini ve en yakınındaki ailelerini, geri kalanlardan daha ön planda

tutması olarak tanımlanabilir. Toplulukçuluk ise, çok sıkı bağlarla örülmüş sosyal yapının içerisinde bireylerin özlerinden daha fazla olarak akrabalarına veya üyesi oldukları özel kurumlara karşı kayıtsız bir sadakat beslemeleri ve bunları koruyup kollamaları anlamına gelmektedir. Toplulukçuluk değeri yüksek olan toplumlar birbirlerine daha bağlı olduklarından, herhangi bir hak ihlali olduğunda, bireysellik değeri daha yüksek olan toplumlara göre daha fazla tepki göstereceklerdir.

Davis (2009)'e göre, toplulukçu kültürün egemen olduğu toplumlarda, grubun amaç, hedef ve çıkarları bireyinkinden önceliklidir ve birey içinde bulunduğu grubun veya topluluğun çıkarları ve amaçları için gerekirse kendini feda etmeye hazırdır. Davis (2009), 1982-2006 yıllarını kapsayan 2.000 intihar saldırısı türü terör eylemlerinin % 98'inin toplulukçu kültüre sahip ülkelerde meydana geldiğini bulgulamıştır. **Bu varsayım doğrultusunda, terör suçları ile bireysellik değeri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu düşünülebilir.**

3. Ataerkillik-Anaerkillik değerinin özellikleri açısından bakıldığında; bir toplumda bireyler, Hofstede (2001)'nin dediği gibi, "maddi kazançlar" için hırs gösteriyor ve insana verilen değer ikinci plana itiliyorsa, ataerkil bir yapıdan bahsedilebilir. Tam aksine, kadınlarda fazlasıyla bulunan merhamet, nezaket, sadakat ve sevgi gibi insan ilişkilerine değer veren duygular öne çıkıyorsa, bu toplumda anaerkil bir yapı hâkimdir (Sığırı ve Tıgılı, 2006: 42-43). Ataerkil kültürlerde "başarı, girişimci ruh, rakiplerle yarış hâli, muktedir olma isteği ve çaba" gibi konular ön plana çıkarken, anaerkil kültürlerde ise "samimi ilişkiler, güçsüz olanı kollama ve uyum" gibi özelliklerden bahsedilmektedir (Çukur, 2007: 50).

Anaerkil toplumların hümanist bir karakter sergilemesinden dolayı, terör olaylarının daha az olacağı beklenmektedir. Ataerkil toplumların ise, materyalist bir doğrultuda hareket ederek güç ve başarıya odaklandıkları ve hırslarına mani olamadıkları için teröre daha fazla yönelecekleri değerlendirilmektedir. **Bu varsayım doğrultusunda, terör suçları ile ataerkillik değeri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu düşünülebilir.**

4. Belirsizlikten kaçınma, bir toplumun belirsizlikten duyduğu rahatsızlığın seviyesini göstermektedir (Çukur, 2007: 50). Buradaki asıl konu, geleceğin asla bilinmeyeceği gerçeğine rağmen geleceği kontrol altına almalı mıyız? ya da her şeyi akışına mı bırakmalıyız? sorusuna verilecek cevaptır. Belirsizlikten kaçınma değeri yüksek olan toplumlar, inanç ve davranış konusunda katı kurallar uygulayarak fikir ve davranışlara hoşgörüsüz davranmaktadır. Kluch ve Vaux (2015)'e göre, belirsizlikten kaçınma değeri yüksek olan toplumlar, tanımadığı ve yabancı olduğu her şeye düşman olmaya ve dogmatizme eğilimli toplumlardır ve buna paralel olarak belirlilik (fundamentalist inanç), dogma ve geleneklere bağlı yaşamayı kendileri için bir güvence olarak görürler.

Sonuç olarak; belirsizlikten kaçınma değeri düşük olan toplumlar, katı prensiplerden daha çok, rahat ve huzurlu bir yaşayış şekli sürdürmek isterler. Buna mukabil, belirsizlikten kaçınma değeri yüksek olan toplumlar ise, inanç ve davranış konusunda katı kurallar uygulayarak, fikir ve davranışlara karşı hoşgörüsüz davranırlar ve bundan dolayı bu tarz ülkelerde terör olaylarının ve terör suçlarının artması beklenebilir. **Bu varsayım doğrultusunda, terör suçları ile belirsizlikten kaçınma değeri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir.**

5. Uzun vadecilik- kısa vadecilik değer özellikleri incelendiğinde; uzun vadecilik değeri baskın olan toplumların geleceklerini net olarak görebilme isteklerinden dolayı güvenlik konularına hassasiyet duyacakları ve bu bakımdan terör suçlarının azalacağı değerlendirilmektedir. Uzun vadecilik değeri düşük olan toplumlar ise, Kluch ve Vaux (2015)'e göre, sosyal değişim ve dönüşüme şüpheyle yaklaşırlar ve bu değişimi kendi alışık oldukları yaşamlarına bir tehdit olarak algırlar. Bundan dolayı, uzun yıllar boyunca tecrübe edilerek yerleşmiş gelenek ve göreneklere sıkı sıkıya bağlı kalırlar ve bu durum da teröre uygun ortam sağlar. **Bu varsayım doğrultusunda, terör suçları ile uzun vadecilik değeri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir.**

6. Mutlu olmaya bağlılık- sosyal normlara bağlılık değer boyutunun özellikleri açısından incelendiğinde; Sosyal normlara bağlılık boyutu, katı sosyal normlarla yaşamı düzenleyen ve insanların mutlu olma ihtiyaçlarına kısıtlamalar getiren bir toplumu işaret etmektedir. Bu boyutta insanlar, dürtüleri güçlü bir şekilde kontrol altına alarak “baskıya” olan eğilimlerini açığa vurmaktadır. Bu boyutun hâkim olduğu toplumlarda insanlar, hayata karamsar bir pencereden bakmaktadır. Mutlu olmaya bağlı toplumların aksine, bu toplumlar kendilerine boş zaman ayırmak adına girişimde bulunmaz. İnsanlar, hareketlerinin mutlaka belli normlarla kısıtlanması gerektiğine ve hoş görmenin yanlış bir davranış şekli olduğuna inanmaktadır (Hofstede [web], 2015). Kluch ve Vaux (2015), mutlu olmaya bağlılık değeri yüksek olan ülkelerde terör olaylarının daha çok meydana geleceğini öne sürmüşler, ancak sonuç tam tersi bir sonuç ($r = -0.26, p < 0.5$) bulmuşlardır. **O halde, terör suçları ile mutlu olmaya bağlılık değeri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu düşünülebilir.**

Terör suçları ile insani gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde, insani gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkelerin yaşam standartları da düşüktür ve böyle toplumlarda insanların huzur içerisinde yaşayamadıklarından, kendilerine bir takım haklar veya imtiyazlar elde etmek için yasa dışı yollara, yani terör vb. suçlara yönelecekleri söylenebilir. Bu kapsamda insani gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkelerde terör suçlarının daha fazla görüleceği varsayılmıştır.

Terör suçlarının meydana gelmesi insani gelişmişlik düzeyine göre farklılık gösteriyorsa, bu suçların oluşumunda üç adet insani gelişmişlik düzeyinden hangileri etkili olmaktadır?

1. İnsani gelişmişlik düzeyinin bir bileşeni olarak eğitime bakıldığında, eğitim seviyesi yüksek olan ülkelerde toplumsal bilinç ve refahın artmış olduğu görülecektir. Buna paralel olarak da insanların terör suçlarına yönelmesinde bir azalma görülecektir. Bu kapsamda, **terör suçları ile ülkedeki eğitim süresi açısından negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin varlığı değerlendirilebilir.**

2. İnsani gelişmişlik düzeyinin diğer bir bileşeni olarak sağlığa (yaşam süresi) bakıldığında, toplumun sağlık düzeyi iyileştirildiği takdirde, bir takım ekonomik faydalar da ortaya çıkmakta ve sağlık düzeyi ile ekonomik gelişme arasında karşılıklı ilişki oluşmaktadır. Toplum sağlığında meydana gelen iyileşme, bireyin verimliliğini ve gelirini artırarak parasal fayda sağlamaktadır. Sağlık düzeyinde meydana gelen iyileşme ekonomik kalkınmayı da doğrudan etkilemektedir. Sonuç olarak ekonomisi gelişen ülkelerde terör olaylarının azalacağı söylenebilir. Bu kapsamda, **terör suçları ile sağlık (yaşam süresi) arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu varsayılabilir.**

3. İnsani gelişmişlik düzeyinin son bileşeni olan gelire bakıldığında, gelir birçok insani kalkınma hedefine ulaşmak için önemli bir araçtır. Ayrıca

bireylerin kaynakları yönetme gücü açısından son derece önemlidir. Ekonomik büyümenin avantajı, refah artışıyla birlikte insanların seçim olanaklarını arttırmasıdır. Aynı zamanda, bireyin çevresi üzerindeki kontrol gücü ve tercihler üzerindeki seçim özgürlüğü artacaktır. Gelir seviyesi düşük olan ülkelerde otoriteye olan inanç ve bağlılık azalacaktır. Düşük refah seviyesinde olan bu ülkelerde terör olaylarının artması beklenmektedir. Bu kapsamda, **terör suçları ile gelir arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu varsayılabilir.**

Bu aşamaya gelene kadar yapılan izahlarda, terör suçlarının insani gelişmişlik düzeyi ve kültürel değerlere göre değiştiği varsayılmaktadır. Bu ilişkiyi tespit edebilmek için Tablo 1'deki hipotezler ortaya konulmuştur.

Tablo 1 Araştırmanın Hipotezleri

No	Hipotezler
1	Hofstede'nin kültürel değerler modeli ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
1.a	Güç mesafesi kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
1.b	Bireysellik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
1.c	Ataerkillik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
1.ç	Belirsizlikten kaçınma kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
1.d	Uzun vadecilik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
1.e	Mutlu olmaya bağlılık kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
2	Terör suçları ile insani gelişmişlik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2.a	Terör suçları ile eğitim düzeyi arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
2.b	Terör suçları ile gelir düzeyi arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.
2.c	Terör suçları ile sağlık (yaşam süresi) arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.

6. KÜLTÜREL DEĞERLER, GLOBAL TERÖR ENDEKSİ VE İNSANİ GELİŞMİŞLİK DÜZEYİNE İLİŞKİN ELDE EDİLEN BULGULAR

Kültürel Değerlerin ve İnsani Gelişmişlik Düzeyinin Terör Suçları İle İlişkisi

Korelasyon analizi sonuçlarına göre araştırma hipotezlerini test etmek ve korelasyon ilişkilerinin yönünü ve aldığı değerleri belirlemek amacıyla “Çoklu Korelasyon Analizi” ve “Kısmi Korelasyon Analizi” uygulanmıştır.

Tablo 2'ye göre, birinci hipoteze dair bulgular değerlendirildiğinde; terör suçları ile altı adet kültürel değer boyutu arasından; **güç mesafesi** ile düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki, **uzun vadecilik** değeri ile düşük düzeyde, anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Geri kalan dört kültürel değer boyutuyla anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Sonuç olarak, birinci hipotezin alt hipotezlerinden;

- Güç mesafesi kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0.05$). **H_{1,a} hipotezi desteklenmiştir.**
- Bireysellik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). H_{1,b} hipotezi desteklenmemiştir.
- Ataerkillik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). H_{1,c} hipotezi desteklenmemiştir.
- Belirsizlikten kaçınma kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). H_{1,d} hipotezi desteklenmemiştir.
- Uzun vadecilik kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. ($p < 0.05$). **H_{1,e} hipotezi desteklenmiştir.**

Mutlu olmaya bağlılık kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). H_{1,f} hipotezi desteklenmemiştir.

Yine Tablo 2'ye göre, ikinci hipoteze dair bulgular değerlendirildiğinde; terör suçları ile üç adet insani gelişmişlik düzeyi arasından, eğitim süresi ($r=-0.244$), gelir düzeyi ($r=-0.264$), insani gelişmişlik düzeyi ($r=-0.273$) ile terör suçları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde, ters yönde ve orta düzeyde ilişki tespit edilmiş ancak, yaşam süresi (0.104) ile anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo-2 Terör Suçları, Kültürel Değer Boyutları ve İnsani Gelişmişlik Düzeyi Çoklu Korelasyon Analizi (N=94)

Değişkenler	Ort.	Std. Sp.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Güç Mesafesi	63.8	21.1	.										
2. Bireyselilik	39.2	22.2	-0.661**	.									
3. Ataerellik	47.6	18.9	0.102	0.051	.								
4. Behirizâhîten Kaçınma	64.4	21.2	0.202	-0.192	0.036	.							
5. Uzun Vadecilik	42.6	23.0	-0.081	0.248*	0.045	0.064	.						
6. Minih olmaya Bağlılık	47.6	22.8	-0.294*	0.102	-0.005	-0.197	-0.436**	.					
7. Eğitim	8.78	2.92	-0.324**	0.433**	0.045	0.204*	0.394**	0.060	.				
8. Gelir (₺)	21074.2	17378.9	-0.381**	0.304**	-0.045	-0.086	0.344**	0.192	0.420**	.			
9. Yaşam	73.4	8.17	-0.462**	0.491**	0.049	0.111	0.334**	0.109	0.588**	0.588**	.		
10. GII	2.36	2.63	0.206*	-0.153	0.147	-0.025	-0.229*	-0.083	-0.244*	-0.264**	-0.104	.	
11. HDI	0.74	0.14	-0.477**	0.600**	0.011	0.186	0.410**	0.090	0.844**	0.655**	0.782**	-0.273**	.

* $p < .05$, ** $p < .01$

Sonuç olarak, ikinci hipotezin alt hipotezlerinden;

- Eğitim düzeyi ile terör suçları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0.05$). **H_{2,a} hipotezi desteklenmiştir.**
- Gelir düzeyi ile terör suçları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0.05$). **H_{2,b} hipotezi desteklenmiştir.**
- Yaşam süresi ile terör suçları arasında negatif yönde ancak anlamlı olmayan bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0.05$). **H_{2,c} hipotezi desteklenmemiştir.**

Tablo-3. Terör Suçları, Kültürel Değer Boyutları ve İnsani Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki Kısmi Korelasyon Analizi (N=94)

Aracı Değişken	Değişkenler	Ort.	Std. Sp.	1	2	3	4	5	6	7
HDI	1.Güç Mesafesi	62.1	20.9	-						
	2.Bireysellik	42.8	22.9	-0.562	-					
	3.Ataerkillik	48.5	20.0	0.190	0.049	-				
	4.Belirsizlikten Kaçınma	65.8	21.1	0.372	-0.328	0.057	-			
	5.Uzun Vadecilik	43.1	23.7	0.197	-0.021	0.053	0.028	-		
	6.Mutlu Olmaya Bağlılık	47.6	22.8	-0.293	0.059	-0.004	-0.205	-0.525	-	
	7.GTI	2.30	2.55	0.184	0.020	0.154	-0.013	-0.130	-0.060	-

Terör suçları ile kültürel değer boyutları arasındaki korelasyona etki edebilecek değişken olan insani gelişmişlik düzeyi, kontrol değişkeni olarak analize dâhil edildiğinde, terör suçları ile kültürel değer boyutlarından, **güç mesafesi ($r = 0.184$) ve uzun vadecilik ($r = -0.130$) arasındaki anlamlı ilişkinin kaybolduğu görülmüştür.** O halde, terör suçları ve kültürel değerler arasında insani gelişmişlik düzeyinin etkisinin olduğu söylenilebilir.

8. GLOBAL TERÖR ENDEKSİ (GTI)'NE İLİŞKİN REGRESYON ANALİZİ BULGULARI

Kültürel değer boyutları ile insani gelişmişlik düzeyinin alt boyutlarının terör suçlarının ne kadarını yordadığını (açıkladığını) ölçmek maksadıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Değişkenlere ait ortalama, standart sapma ve korelasyon katsayıları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo-4 Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Katsayıları (N=94)

Değişkenler	Ort.	Std.Sp.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Güç Mesafesi	62.05	20.91	-									
2. Bireysellik	42.85	22.97	-0.71**	-								
3. Ataerkillik	48.54	20.01	0.16	0.03	-							
4.Belirsizlikten Kaçınma	65.82	21.15	0.27*	-0.20*	0.05	-						
5.Uzun Vadecilik	43.09	23.75	-0.08	0.24*	0.04	0.05	-					
6. Mutlu Olmaya Bağlılık	47.62	22.89	-0.29**	0.10	-0.005	-0.19*	-0.43**	-				
7. Eğitim	8.78	2.92	-0.34**	0.44**	0.01	0.12	0.42**	0.06	-			
8. Gelir (\$)	21074	17378	-0.55**	0.59**	-0.07	-0.27**	0.34**	0.19*	0.48**	-		
9. Yaşam	73.47	8.17	-0.48**	0.48**	-0.008	0.02	0.34**	0.10	0.59**	0.61**	-	
10. GTI	2.30	2.55	0.32**	-0.18	0.14	-0.03	-0.24*	-0.08	-0.35**	-0.26*	-0.18	-

** $p < .01$ * $p < .05$

Terör suçlarının; güç mesafesi, bireysellik, ataerkillik, belirsizlikten kaçınma, uzun vadecilik, mutlu olmaya bağlılık kültürel değer boyutları ile eğitim, gelir, yaşam insani gelişmişlik düzeyi tarafından ne kadarının belirlendiğini ölçmek maksadıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Değişkenlere ait ortalama, standart sapma ve korelasyon katsayıları Tablo 5'de yer almaktadır.

Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

Tablo-5 Temel Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Ort.	Std.Sp.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Güç Mesafesi	62.05	20.91	-									
2. Bireyselcilik	42.85	22.97	-0.71**									
3. Ataerkillik	48.54	20.01	0.16	0.03								
4. Belirsizlikten Kaçınma	65.82	21.15	0.27**	-0.20*	0.05							
5. Uzun Vadecilik	43.09	23.75	-0.08	0.24*	0.04	0.05						
6. Mutlu Olmaya Bağlılık	47.62	22.89	-0.29**	0.10	-0.005	-0.19*	-0.43**					
7. Eğitim	9.36	2.63	-0.34**	0.44**	0.01	0.12	0.42**	0.06				
8. Gelir (\$)	23007	15732	-0.55**	0.59**	-0.07	-0.27**	0.34**	0.19*	0.48**			
9. Yaşam	74.49	7.74	-0.48**	0.48**	0.008	0.02	0.34**	0.10	0.59**	0.61**		
10.GTI	2.30	2.55	0.32**	-0.18	0.14	-0.03	-0.24*	-0.08	-0.35**	-0.26**	-0.18	-

** p<.01 *p<.05

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre; birinci gruptaki güç mesafesi, bireyselcilik, ataerkillik, belirsizlikten kaçınma, uzun vadecilik ve mutlu olmaya bağlılığın regresyon modeline anlamlı katkı yaptıklarını göstermektedir (F=2.82, P <0.05). Düzeltilmiş R² değeri 0.13'tür. Bu sonuç, terör suçlarındaki % 13 oranındaki varyansın kültürel değerler tarafından açıklandığını gösterir. İkinci grupta yer alan eğitim, gelir, yaşam değişkenlerinin regresyona girilmesini % 2'lik ilave varyansı açıklamış ve R² deki bu değişim anlamlı bulunmuştur (F=2.46, P <0.05). Bütün bağımsız değişkenler regresyona girildiğinde sadece **güç mesafesi** ($\beta= 0.39$, P <0.05) ve **eğitimin** ($\beta= -0.29$, P<0.05) terör suçlarını yordandığı görülmüştür.

Tablo-6 Terör Endeksine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Model-1			Model-2		
	B	S.H	β	B	S.H	β
Güç Mesafesi	0.045	0.021	0.36*	0.049	0.021	0.39*
Bireysellik	0.016	0.018	0.14	0.024	0.019	0.21
Ataerkillik	0.013	0.015	0.10	0.011	0.014	0.08
Belirsizlikten Kaçınma	-0.015	0.014	-0.12	-0.013	0.015	-0.10
Uzun Vadecilik	-0.034	0.014	-0.31*	-0.025	0.016	-0.22
Mutlu Olmaya Bağlılık	-0.017	0.015	-0.15	-0.011	0.015	-0.09
Eğitim				-0.78	0.40	-0.29*
Gelir				-0.30	0.51	-0.10
Yaşam				0.95	0.66	0.22
R	0.44			0.50		
R ²	0.20			0.25		
ΔR^2	0.20			0.05		

8. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Birinci Hipotez doğrultusunda, terör suçları ile Hofstede'nin kültürel değer boyutları arasında bir ilişkinin olduğu varsayılmıştır. Ancak yapılan analiz neticesinde; altı adet kültürel değer boyutu içerisinde sadece güç mesafesi ve uzun vadecilik değer boyutunun terör suçlarına etki ettiği görülmüştür. Buradan hareketle, birinci hipotezin kısmen desteklendiği söylenebilir.

Güç Mesafesi ile terör suçları arasında düşük düzeyde ($r=0.206$, $p<05$) anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani güç mesafesi arttıkça terör suçları artmakta, buna mukabil güç mesafesi azaldıkça da terör suçları azalmaktadır. **Uzun Vadecilik** ile terör suçları arasında ise, yine düşük

düzeyde ($r=-0.229$, $p<05$) anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani uzun vadecilik değeri arttıkça terör suçları azalmakta, buna mukabil uzun vadecilik değeri azaldıkça (*kısa vadecilik değeri arttıkça*) da terör suçları artmaktadır. Bireysellik-toplulukçuluk, belirsizlikten kaçınma, anaerkillik-ataerkillik ve mutlu olmaya- sosyal normlara bağlılık değerleri ile terör suçları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

İkinci Hipotez doğrultusunda, terör suçları ile insani gelişmişlik düzeyi arasında bir ilişkinin olduğu varsayılmıştır. Ancak yapılan korelasyon analizi neticesinde; üç boyut içerisinde sadece eğitim süresi ve gelir düzeyinin terör suçlarına etki ettiği görülmüştür. Buradan hareketle, ikinci hipotezin kısmen desteklendiği söylenebilir.

Eğitim Süresi ile terör suçları arasında orta düzeyde ($r= -0.283$, $p<01$) anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani eğitim süresi arttıkça terör azalmakta, buna mukabil eğitim süresi azaldıkça da terör artmaktadır. **Gelir Düzeyi** ile terör suçları arasında ise, yine orta düzeyde ($r=-0.265$, $p<01$) anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani gelir arttıkça terör azalmakta, buna mukabil gelir azaldıkça da terör artmaktadır. En son olarak, İnsani Gelişmişlik Endeksi (HDI) ile orta düzeyde ($r=-0.273$, $p<01$) anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani insani gelişmişlik endeksi arttıkça terör azalmakta, buna mukabil insani gelişmişlik endeksi azaldıkça da terör artmaktadır. **Yaşam Süresi** ile terör suçları arasında ise anlamlı ($r=-0.178$) bir ilişki bulunmamıştır.

Terör suçları ile kültürel değer boyutları arasındaki korelasyona etki edebilecek değişken olan insani gelişmişlik düzeyi kontrol değişkeni olarak analize dâhil edilmiştir.

İnsani gelişmişlik düzeyi kontrol altına alındığında, terör suçları ile kültürel değer boyutları arasındaki anlamlı ilişkinin kaybolduğu görülmüştür (*Güç Mesafesi* ($r=0.184$), *Uzun Vadecilik* ($r= -0.130$)). O halde, insani gelişmişlik düzeyinin, terör suçları ve kültürel değerler arasında etkisinin olduğu söylenilebilir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, korelasyon ilişkilerindeki nedenselliği belirlemek ve kültürel değerler ile insani gelişmişliğin terör suçlarının ne kadarını açıkladığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Kültürel değerler açısından bakıldığında; çoklu regresyon analizi sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır (Düzeltilmiş R^2 değeri 0.13). Bu sonuç, terör suçlarının %13 oranındaki varyansının kültürel değerler tarafından açıklandığını (yordandığını) gösterir. Yani, kültürel değerlerin terör suçları üzerinde %13 oranında etkisi olduğu söylenilebilir.

İnsani gelişmişlik açısından bakıldığında; çoklu regresyon analizi sonuçları istatistiksel olarak anlamlıdır (Düzeltilmiş R^2 değeri 0.07). Bu sonuç, terör suçlarının %7 oranındaki varyansının insani gelişmişlik tarafından açıklandığını gösterir. Yani, insani gelişmişliğin terör suçları üzerinde %7 oranında etkisi olduğu söylenilebilir.

Terör suçlarının; güç mesafesi, bireysellik, ataerkillik, belirsizlikten kaçınma, uzun vadecilik, mutlu olmaya bağlılık kültürel değer boyutları ile eğitim, gelir, yaşam ve insani gelişmişlik endeksi tarafından ne kadarının belirlediğini ölçmek maksadıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre; terör suçlarındaki % 13'lük varyans kültürel değerler tarafından açıklanmış, insani gelişmişlik endeksinin alt boyutlarının regresyona girmesi ise, % 2'lik ilave varyansı ile açıklanmıştır.

Ayrıca, bütün bağımsız değişkenler regresyona girildiğinde, sadece **güç mesafesi** ($\beta= 0.39, P <0.05$) ve **eğitimin** ($\beta= -0.29, P<0.05$) terör suçları üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. **Sonuç olarak, tüm bağımsız değişkenlerin terör suçları üzerinde %15 oranında etkisi olduğu tespit edilmiştir.**

9. TARTIŞMA VE SONUÇ

Tarihi antik çağa kadar uzanan terör suçlarının, üzerinde uzlaşmış bir tanımı söz konusu değildir. Ancak, belirli amaçlar uğruna, devlete ve sivillere yönelik, sistemli şiddet eylemlerine başvurmak terörizm olarak kabul edilmektedir.

Terörizm önceleri ulusal bir suç tipi iken daha sonra eylem alanı genişleyip, birçok devleti kapsamış ve neticede uluslararası hale gelerek, yüzyılın en büyük tehditlerinden biri olmuştur.

Terör eylemlerine başvuranlar, kendilerini ancak şiddet yolu ile ifade etmekte ve gerçekleştirdikleri yıkımın büyüklüğü oranında da ifade güçleri artmaktadır. Nitekim terör eylemleri, bazen doğrudan yönetime karşı, bazen de halka karşı işlenmektedir. Her iki durumda da terör grupları halkı ve idareyi yıldırma amaçlamaktadır. Bu nedenle, eylemin hedef kitleler üzerinde uyandıracığı etkiler eylemin kendisinden daha önemlidir.

Toplumsal refahın unsurlarından olan gelir, yaşam süresi, eğitim gibi bileşenler aynı zamanda devletlerin insani gelişmişlik düzeylerine işaret etmektedir. Bu bileşenlerin adaletsiz dağıtılması, halkın terör odakları tarafından istismara açık hâle getirilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu bilgiler ışığında terör suçlarının gelir ve eğitim alanlarındaki sosyal adaletsizliklerden beslenmesi nedeniyle, insani gelişmişlik düzeyi ile yakından ilişki içinde

olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim İnsani Gelişme Endeksi'nin alt sıralarında bulunan pek çok ülke, çatışmalarla dolu uzun dönemler atlatmış, ya da hâlen silahlı şiddetle karşı karşıya bulunmaktadır.

Terör suçları ile nedensellik ilişkisi içinde olan bir diğer unsur kültürel değerlerdir. Bir toplumun hayat biçimini ifade eden kültür, insanların sıradan davranışlarını dahi belirleyen yegâne unsurdur. Gündelik alışkanlıklardan hitap şekillerine kadar birçok olguyu etkileyen kültürün, suç ve suçlulukla da önemli bir ilişkisi bulunmaktadır.

Toplumsal eşitliğin sağlanamaması durumunda adaletsizliğe uğradığını düşünen insanların siyasi hedeflere yönelik saldırganlığı bir süre sonra marjinalleşmiş grupların silahlı eylemlerine dönüşür. Bu tür toplumların ortak özelliği genellikle güç mesafesi değerleri yüksek, uzun vadecilik değerleri düşük, az gelişmiş, ya da gelişmekte olan toplumlar olmalarıdır.

Görüldüğü üzere, kültürel değerlerin hiç tahmin edilemeyecek değişkenleri bile etkilediği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, kültürel değerlerin doğru analiz edilmesi önem kazanmaktadır. Toplumsal ilişkilerde, kültürel değerlerin etkisi göz ardı edilmemelidir. Değerlerin öncülüğünde kurulan ilişkilerin daha sağlam bir yapıda olduğu unutulmamalıdır.

Toplumda feodal yapının az da olsa sürmesi, din, mezhep ve tarikat ayrılıklarının olması, eğitim düzeyinin düşüklüğü, kişisel ve toplumsal hak ve özgürlüklerin kısıtlı olması, güvenlik güçlerinin devlet politikaları doğrultusunda veya siyasi çekişmeler nedeniyle illegal faaliyetlerde bulunması, genel ahlak anlayışının bozulması, siyasal ve psikolojik bölücü akım ve fikirler nedeniyle milliyetçilik duygusunun ortaya çıkması, terörizmin sağlık, gelir ve eğitim kaynaklı nedenlerini oluşturmada ve terör faaliyetleri için zemin hazırlamaktadır (TBB, 2006: 143).

Literatür taramasında; Wiedenhaefer vd. (2007) Hofstede'nin kültürel değer boyutlarından Güç Mesafesi, Ataerkillik-Anaerkillik, Bireyselcilik-Toplulukçuluk, Belirsizlikten Kaçınma değer boyutu ile terör arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yapılan analiz sonucunda, sadece Belirsizlikten Kaçınma değer boyutu arasında ($r=0.45$) anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdi. Yani, ülkelerin belirsizlikten kaçınma değeri arttıkça terör olaylarının da artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardı. Halbuki bu çalışmada belirsizlikten kaçınma kültürel değer boyutu ile terör suçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu araştırma, bu yönü ile literatürden ayrılmıştır. *(Bu ayrışmanın; örneklem sayısındaki (51/94) farklılıktan ve araştırmanın kapsadığı zaman (1968/2014) farkından kaynaklandığı değerlendirilmektedir)*

Peterka-Benton ve Benton (2014), yapmış oldukları araştırmada terörizmin, içinde bulunulan grup veya örgütün çıkarları ve bekası için kendini feda etme özelliği taşıdığından, toplulukçu özelliklere sahip olan ülkelerde terör olaylarının daha fazla meydana geleceğini öne sürmüştür. Araştırmalarında, bireyselcilik-toplulukçuluk kültürel değerleri ile 1970-2010 arasında meydana gelen ve terör olaylarının en yoğun olduğu 22 ülke *(Türkiye dahil)*'ye ait 45 terör örgütü *(Türkiye'den PKK ve DHKP/C)*'nün yer aldığı 2012 yılı Küresel Terörizm Veri Bankası (Global Terrorism Database)'ndaki veriler kullanmak suretiyle, bireyselcilik değeri dünya ortalaması olan 43 değerinin üstündeki ülkelerde meydana gelen terör olaylarının sayısının 2.090 *(Bunların 2.005'i toplulukçu karakter sergileyen Bask özerk yönetiminin yer aldığı İspanyada meydana gelmiştir.)*, 43 değerinin altında olan ülkelerde ise 15.036 olduğunu tespit etmişlerdir. İlk bakışta bu araştırma, bu çalışmadan ayrılmış gibi gözükse de, bu ayrışmanın terör olaylarının yoğun olduğu 22 ülkeyi kapsama almasından kaynaklandığı değerlendirilmiş ve aynı 22 ülkenin bireyselcilik ve GTI değerleri üzerinde yapılan korelasyon analizinde anlamlı bir ilişki

($r=-0.421$, $p< 0.05$) bulunmuştur. Yani sonuç olarak bu araştırma, bireysellik kültürü değer boyutuyla literatürle benzeşmiştir.

Kluch ve Vaux (2015), yapmış oldukları araştırmada, Küresel Terörizm Veri Bankası (Global Terrorism Database)'ndan elde edilen ve 1970-2013 yılları arasında 101 ülkede meydana gelen 102.280 terör olayını, Hofstede'nin 6 adet kültürel değer boyutları kapsamında incelemişlerdir. Diğer araştırmalardan farklı olarak bu araştırmalarında terör olaylarını derecesine ve türüne göre ayırmışlardır. Bu kapsamda terör olaylarını; sınırlı (limited), küçük (minor), şiddetli (severe), aşırı (extreme), bombalı saldırı (bombings), intihar saldırısı (suicide bombings), şiddetli intihar saldırısı (severe suicide bombings), nispi olarak daha ölümcül (proportionally lethal) şeklinde ayırarak incelemişlerdir.

Sonuç olarak: şiddetli (*10 veya daha fazla ölümcül/hayati tehlikeli veya hafif yaralanmalı*) terör olayları ile güç mesafesi arasında pozitif yönlü anlamlı ($r= 0.18$, $p<.05$) bir ilişki, mutlu olmaya bağlılık değeri ile negatif yönlü anlamlı ($r=-0.24$, $p<.05$) bir ilişki; bombalı saldırı (*10 veya daha fazla ölümcül/hayati tehlikeli veya hafif yaralanmalı*) ile mutlu olmaya bağlılık değeri ile negatif yönlü anlamlı ($r=-0.26$, $p<.05$) ve intihar saldırısı ile negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0.23$, $p<.05$) bir ilişki; nispi olarak daha ölümcül (*1 veya daha fazla ölümcül/hayati tehlikeli yaralanmalı*) ile güç mesafesi arasında pozitif yönlü anlamlı ($r= 0.43$, $p<.01$), bireysellikle negatif yönlü ve anlamlı ($r= -0.33$, $p<.01$), belirsizlikten kaçınma ile negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0.24$, $p<.01$), uzun vadecilik ile negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0.38$, $p<.01$) bir ilişki tespit edilmiştir.

İnsani gelişmişliğin alt unsuru olan ekonomi(gelir)ye baktığımızda; Piazza (2011), azınlıklara yönelik ekonomik ayrımcılığın olduğu ülkelerde iç terör olaylarının önemli bir ölçüde arttığını; Lai (2007), ekonomik açıdan

eşitliğin az olduğu ülkelerde, eşitliğin egemen olduğu ülkelere nazaran daha çok terör hadisesi yaşandığını; Blomberg ve Rosendorff (2006), kişi başına düşen gelir seviyesi yükseldikçe, o ülke vatandaşlarının diğer ülkelerde global terör olaylarına karışması azaldığını, buna mukabil, yüksek gelir düzeyi, ekonomik ve politik özgürlüklerin ise, bu ülkelerin uluslararası terör örgütlerinin hedefi haline getirdiğini bulgulamışlardır. Literatürde elde edilen tüm bu bulgular bu yönüyle, bu araştırmanın bulgularıyla benzeştiği görülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen ve terörü etkilediği tespit edilen kültürel değerler (**Güç mesafesi ve Uzun vadecilik**), Türkiye'nin kültürel değer boyutları (**Güç mesafesi: 66, Uzun vadecilik: 46**)'na uymaktadır. O nedenle, tüm bu sonuçlar, Türkiye özelinde yapılacak bir değerlendirme ile genele şamil olacağı değerlendirilmektedir.

Hofstede'ye göre, Türkiye güç mesafesi yüksek ve kısa vadeci bir toplumdur. Güç mesafesi boyutu insanların, bir örgütün veya kurumlardaki gücün eşit bir şekilde dağıtılmadığına olan kabulleridir. Başka bir deyişle, güç mesafesi, gücün toplumun bireyleri ve organizasyonlarında eşit olmayan bir biçimde dağılımı ile ilgilidir (Hofstede, 1984: 65). Toplum tarafından benimsenen ve zamanla içselleştirilerek kurumsallaştırılan güç düzeyindeki farklılıklar; bireyin yaşı, ailesi, eğitim gördüğü kurumun saygınlığı gibi faktörlerden etkilenmektedir. Güç mesafesinin kavramlaştırılması toplumdaki eşitsizliklerin değerlendirilmesiyle oluşturulmaya çalışılmaktadır. Burada önemli olan husus, insanların toplumdaki var olan bu eşitsizliği nasıl algıladıkları ve buna karşı ortaya koydukları tepkidir (Rodrigues, 1998'den akt. Gürbüz ve Bingöl, 2007). Düşük güç mesafesine sahip örgütlerde, gücün merkezde toplanmasına hoşgörü ile bakılmaz ve çalışanlar kendilerinin de verilen kararlara katılmaları gerektiğine inanırlar (Rodrigues, 1998'den akt. Gürbüz ve Bingöl, 2007).

Bu tip örgütlerde yönetenler ve çalışanlar arasındaki eşitsizlik az, merkezileşme ve hiyerarşi asgari düzeydedir. Örgütün olanakları örgütün tüm üyelerine eşit şekilde paylaştırılmıştır. Yöneticiler, denetleyici ve itaat edilmesi gereken kişilerden çok, astlarına yol gösteren demokrat kişiler olarak algılanırlar (Turan, Durceylan ve Şişman, 2005'den akt. Gürbüz ve Bingöl, 2007). Türkiye'de katı ve otoriter yönetim tarzları baskındır. Bu bağlamda geniş güç mesafesinin görüldüğü, siyasal baskının hâkim olduğu ve kısa vadeciliğin yüksek olduğu bu toplumda siyasal hedeflere yönelik saldırganlığın ortaya çıktığı gözlenmektedir. Hızlı devinim ve sosyal değişimin sonucu doğan taleplerin, o toplumdaki mevcut siyasal ve sosyal kurumlar tarafından karşılanmaması neticesinde insanlar elde ettikleriyle beklentileri arasındaki uçurumu fark ederek öfkelenir ve bu öfke bir süre sonra kendini terörizme bırakır.

Türkiye'nin kültürel açıdan güç mesafesinin yüksek olması, onun merkeziyetçi bir yönetim tarzına sahip olmasını da beraberinde getirmiştir. Merkezi yapının doğası gereği, yerel yönetimler halkın yönetiminde söz sahibi değildir. Türkiye'de yerel yönetim deyince, sadece belediyececilik faaliyeti akıllara gelmektedir. Merkezden illere ve ilçelere atanan vali ve kaymakam ise, merkezi otoriteye bağlı olarak görev yapmakta ve onun emir ve yasaklarını uygulamaktadırlar.

Halbuki, adem-i merkeziyetçi bir yapı olsa, halk kendini daha iyi bir şekilde ifade edebilecek, görüş ve düşüncelerini devleti yöneten gerek siyasetçilere, gerekse bürokratlara rahatça iletebilecek ve hatta ülkenin yönetiminde söz sahibi olabilecektir. Tüm bunlar gerçekleştiği takdirde, hak elde etmek adına, kimse teröre başvurmayacak ve haklarını demokratik zeminde ve hukukun sınırları içinde alacaklardır. Böylece, ülke de kendi toplumu ile barışık bir

şekilde yaşamını sürdürecektir. Bu yüzden Türkiye bağlamında, terörün meydana gelmesinde etken olan yüksek güç mesafesi kültürel değer boyutunun azaltılması adına gerekli her türlü adımın (*yapısal reform, kültürel reform, hukuki düzenleme vb.*) atılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Uzun vadecilik-kısa vadecilik değer özelliklerini hatırlamak gerekirse; uzun vadecilik değeri baskın olan toplumların, geleceklerini net olarak görebilme arzuları baskındır. Tam aksine kısa vadeci toplumlar ise, anlık yaşamayı sever ve gelecekle ilgili kaygılara sahip değildirler. Normatif (*kısa vadeci*) yapıdaki kültürler, toplumsal değişimi şüpheyle izlerken değer verdikleri geleneklerini sürdürmeyi tercih etmektedir. Pragmatik (*uzun vadeci*) yapıdaki kültürler ise, faydacı bir yaklaşım sergileyerek modern eğitimlerde, tutumluluğu ve çabalama, geleceğe hazırlanmak için bir yol olarak sunmakta ve desteklemektedir (Hofstede [web], 2015).

Türkiye'nin kültürel açıdan uzun vadecilik değerinin düşük olması (*yani kısa vadeci olması*) terör açısından bazı handikapları da beraberinde getirmektedir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında, çok uzun vadelere kadar uzanabilen (*5 yıllık, 10 yıllık, 25 yıllık, 100 yıllık gibi*) planları vardır. Yönetimler ne kadar değişirse değişsin, bu planlar yaşamını sürdürür ve yönetilenler, yani halk da bunu bilir ve geleceklerini net olarak görebilirler ve kendi yaşamlarını da ona göre dizayn ederler. Yani kısacası, milleti oluşturan tüm unsurlar kendilerine tanınmış ve yasalarca da teminat altına alınmış hak ve özgürlüklerin zamanla ellerinden gideceği endişe taşımaz ve böylece, hemen hemen her şeyin öngörülebilir olduğu bir ülkede terörist örgütler yaşam alanı bulamaz ve dolayısıyla terör hadisesi yok denecek kadar az yaşanır. Ancak Türkiye'nin kısa vadeci bir kültüre sahip olması, bu kültürden yetişen yöneticilerin de uzun vadeli planlar yapma, kararlar alma ve uygulama konusunda isteksiz davranmalarına

sebebiyet vermektedir. Bunun sonucu olarak, o toplumda yaşayan halk, yöneticilere ve kurulmuş olan müesseses nizamına, gelecekleri adına, endişe ile bakmalarına sebep olmakta ve bu durum da çeşitli terör örgütlerince istismar edilmesine fırsat vermektedir.

Peterka-Benton ve Benton (2014), bu güne kadar Amerika'nın terörle mücadelesinde; ekonomik izolasyon, ülkeler arası çok yönlü işbirliği, yüklü miktarda kaynak tahsisi ve askeri misilleme gibi yöntemler uyguladığını belirtmiş ve bundan sonra bu mücadelenin etkinliğini artırmak maksadıyla, kültürel stratejilerin üretilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bundan dolayı, Türkiye'de yöneticilik yapanlar, kısa vadeci kültürel yapıdan sıyrılarak, öngörülebilir, belirgin ve şeffaf yönetim tarzı benimsemeli, her inanç ve görüşten olan halka, evrensel insan hakları ve hukuk normları çerçevesinde yaklaşmalı, toplumun her kesiminden insanların üzerinde uzlaşacağı ve hangi yönetici gelirse gelsin bunların kolayca değiştirilemeyeceği uzun vadeli yapısal reformlar yapmalı, sistemler kurmalı ve planlar yapmalı ve tüm bunları şeffaf bir şekilde halkla paylaşmalı. Böylelikle terör örgütlerinin istismar edebileceği tüm kapılar kapatılmalıdır.

Terör örgütlerinin eleman temin etmede, ideolojiden daha çok, iyi bir gelecek vaadi, para, iş, makam ve rütbe gibi motive edici argümanları kullandıkları ve bu argümanların etkili olabileceği kitle olarak da dar gelirli ailenin çocuklarını veya eğitim seviyesi düşük insanları seçtikleri bilinmektedir. Hatta Daeş gibi uluslar arası eylemler yapan terör örgütleri bu argümanları (*iyi bir gelecek vaadi, para, iş, makam ve rütbe vb.*) vaat ederek, ya da öyle bir algı yaratarak, dünyadaki bir çok ülkeden (*İngiltere, Hollanda gibi gelişmiş ülkeler dahil*) eleman devşirdiği tüm dünyaca malumdur.

2014 yılı insani gelişmişlik endeksinde Türkiye 185 ülke arasında 69'ununcu sırada yer almış olup, henüz gelişmekte olan ülke kategorisinde değerlendirilmektedir. Türkiye insani gelişmesini tamamlamadığı sürece, iç ve dış her türlü terör odaklarının öncelikle yöneleceği hedef teşkil etmeye devam edecektir. O yüzden Türkiye'nin bir an önce kalkınmaya ve eğitime önem vermesi ve bu hususta her türlü yatırımı yapmaktan kaçınmaması elzemdir.

Sonuç olarak bu çalışmada; 94 ülkede yapılan analizler neticesinde iki önemli sonuca ulaşılmıştır. Birinci olarak, ülkelerin kültürel değerleri ile terör arasında kısmi de olsa bir ilişki saptanmıştır. Buna göre ülkelerin güç mesafesi ve zamana yönelik (kısa vade-uzun vade) kültürel değerleri ile terör arasında, düşük ama anlamlı bir ilişki vardır. Bir ülkede güç mesafesi arttıkça (yani yönetim ile halk arasındaki doğrudan iletişim azaldıkça) ve uzun vadeli düşünme/planlama azaldıkça terörden kaynaklanan suçlarda artış görülmektedir.

İkincisi olarak ise, terör suçları ile insani gelişme indeksi arasında kısmi bir ilişki tespit edilmiştir. Bu kapsamda, ülkelerin eğitim düzeyleri ve gelir durumları ile karşılaştıkları terör olayları arasında ters yönlü bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ü. ve Urhal, Ö. (2007) . **Devlet, Güvenlik, İstihbarat, Terörizm**, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Blomberg, S.B. ve Rosendorff, B.P. (2006). **A gravity model of globalization, democracy and transnational terrorism**. University of Southern California Law School.
- Çukur, C.Ş. (2007). **Kültürel Süreçleri Nitelemek, Ölçmek ve İlişkilendirmek: Karşılaştırmalı Kültürel Yaklaşımlar**, R. Erdem ve C. Ş. Çukur (Ed.), Kültürel Bağlamda Yönetmel-Örgütsel Davranış, Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 33-87.
- Davis, R. D. (2009). **Community Value Above Individualism: A Common Cultural Element In Modern Suicide Bombers**. Air Command and Staff College.
- Erkenekli, M. (2011). **Hofstede'nin Kültürel Değerler Modeline Göre Türkiye İle ABD Karşılaştırılması**, *KHO Bilim Dergisi*, C.21, S.2, Ankara.
- Hofstede, G. (1984). **Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values**, Beverly Hills CA: SAGE Publications
- Hofstede, G. (2001). **Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, And Organizations Across Nations**, Thousand Oaks, CA: SAGE Publications
- Hofstede, G. (2015). <<http://geert-hofstede.com/dimensions.html>>.02 Mayıs 2015.

- Huber, W. D. (2001). **Culture and Corruption: Using Hofstede's Cultural Dimensions to Explain Perceptions of Corruption**, Social Science Research Network.
- Global Terrorism Index Report. 2014. **Institute for Economics and Peace** <<http://www.visionofhumanity.org/#/page/our-gti-findings>>.15 Mayıs 2015.
- Günsoy, G. (2005). **İnsani Gelişme Kavramı ve Sağlıklı Yaşam Hakkı**, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Dergisi*, Vol.1, No.2, Zonguldak.
- Gürbüz, S. ve Bingöl, D. (2007). **Çeşitli Örgüt Yöneticilerinin Güç Mesafesi, Belirsizlikten Kaçınma, Eril-Dışıl Ve Bireyci-Toplulukçu Kültür Boyutlarına Yönelik Eğilimleri Üzerine Görgül Bir Araştırma**, KHO Savunma Bilimleri Dergisi. C.13, S.2, Ankara.
- Güzel, C. (2002). **Terörizm, Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Kluch, S. P. ve Vaux, A. (2015). **Culture and Terrorism: The Role of Cultural Factors in Worldwide Terrorism (1970–2013)**. *Terrorism and Political Violence*, 0: 1–19.
- Lai, B. (2007). **Draining The Swamp: An empirical examination of the production of international terrorism**. *Conflict Management and Peace Science* 24(4): 297–310.
- Peterka-Benton, D. ve Benton, B. (2014). **Effects of Cultural Collectivism on Terrorism Favorability**. *Journal of Applied Security Research*, 9, 17-40.

- Piazza, J. A. (2011). **Poverty, minority economic discrimination, and domestic terrorism** Department of Political Science. *Journal of Peace Research* 48(3) 339–353.
- Sıgı, Ü. ve Tıgılı M. (2006). **Hofstede'in Belirsizlikten Kaçınma Kültürel Boyutunun Yönetimsel Örgütsel Süreçlere ve Pazarlama Açısından Tüketici Davranışlarına Etkisi**, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.21, S.1. İstanbul.
- Türkiye Barolar Birliği (2006). **Türkiye ve Terörizm**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara.
- UNDP, **2014 İnsani Gelişme Raporu**, <http://www.tr.undp.org.2014.pdf> (25.05.2015).
- Uzun, A. (2003). **Sivil Havacılık Güvenliği**, Özen Yayıncılık, Ankara.
- Ünalp, A. (2007). **Küresel İşletmeler ve Küresel İşletmelerde Farklılıkların Yönetiminde Kültürel Farklılıkların Önemi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Wiedenhäfer, R.M., Dastoor, B.R., Balloun, J., Sosa-Fey, J. (2007). **Ethno-Psychological Characteristics and Terror-Producing Countries: Linking Uncertainty Avoidance to Terrorist Acts in the 1970s**. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30:801–823.
- Yılmaz, M. (2002). **İnsani Kalkınma Politikaları ve Türkiye Üzerine Bir Deneme**, Adnan Menderes Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın.

NATO'NUN BARIYERLERİ: TERÖRİZMLE MÜCADELEDE YAŞANAN DÖNÜŞÜM VE İTTİFAKIN ETKİNLİĞİNİ AZALTAN FAKTÖRLER

Münür Yalçın SARAÇOĞLU *

ÖZ

Uluslararası toplum ve küresel sisteme yönelik en büyük tehdit olarak algılanan terörizmle mücadele hususu, özellikle ABD'ye yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül terörist saldırıları neticesinde, diğer uluslararası organizasyonlar gibi NATO'nun da birinci gündem maddesi haline gelmiştir. Bu kapsamda İttifak, mücadeleyi daha etkin yürütebilmek adına askeri ve politik olarak iki yönlü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Böylelikle durağan askeri kuvvet yapısından dinamik ve mobil bir yapıya kavuşmuş ve bu askeri teşkilatlanmayı destekleyecek politik bir yapı oluşturmuştur. Gerçekleşen bu olumlu sürece rağmen, NATO'nun terörizmle mücadelesinde etkinliğini azaltan birtakım problemler bulunmaktadır. Terörizmin doğası, ABD ve Avrupalı müttefikler arasındaki politik ve askeri farklılıklar, istihbarat yetersizliği, karar alma sistemindeki hantallık, genişleme sürecinin yarattığı sıkıntılar ve yapılan operasyonların meşruluk ve inandırıcılık sorunları, bu kapsamda çalışmada önemli problemler olarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: NATO, Dönüşüm, Terörizmle Mücadele.

NATO'S BARRIERS: THE TRANSFORMATION IN FIGHT AGAINST TERRORISM AND FACTORS THAT DECREASE ALLIANCE'S EFFICIENCY

ABSTRACT

The matter of fight against terrorism that is the biggest threat to international community and global system, became primary agenda topic of NATO like other international organizations especially after the 9/11 terrorist attacks. In this context NATO underwent a process of political and military two-way transformation for conducting the struggle in a more efficient way. In this way it has reached from a stable military structure to mobile and dynamic one and has formed political framework supporting this military organization. Despite the positive development process in combating terrorism, NATO encounters with some problems in practice. The nature of terrorism, political and military differences between the USA and European allies, inadequacy of intelligence, the unwieldiness of NATO's decision-making system, the problems of enlargement process and the legality and cogency problems of the operations, have been examined as serious problems in this study

Keywords: NATO, Transformation, Fight Against Terrorism.

* J. Yzb., Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Şirnak İl Jandarma Komutanlığı, myalcinsaracoglu42@gmail.com

GİRİŞ

Tarihsel açıdan çok eski bir geçmişe sahip olmakla birlikte, gücünü ve çapını ulusal sınırların ötesine taşıyan ve özellikle 21.yüzyıldan itibaren bütün dünyayı etkileyebilme kapasitesine ulaşan terörizm, küresel politik sistem ve uluslararası toplum için en büyük güvenlik tehditlerinden birisidir.

Uluslararası boyutta etkisini gösteren terörizmle mücadelede ulusal çözümler ve çabaların yetersizliği, bu tehdidin kurumsallaşmış bir platformda analiz edilip değerlendirilmesini ve müdahale edilmesini zorunlu bir hale getirmektedir. Nitekim ülkelerin terörizmle mücadelede edindiği bilgi birikimleri, teknolojik ve ekonomik kaynaklar, askeri ve politik güç gibi kritik hususların bir araya getirilip genişletildiği ve etkinleştirildiği ortak birlikteliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu birlikteliğin gerçekleştirilebildiği önemli örgütlerden birisi olan NATO, özellikle ABD'ye yönelik 11 Eylül terörist saldırıları sonrasında terörizmle mücadeleyi gündemine almıştır.

Soğuk Savaş yıllarında NATO, Avrupa kıtası üzerindeki Sovyet tehdidini öncelikle engellemek ve gerekirse yenmek için organize olmuş, eğitilmiş ve doktrine edilmiştir. Bu dönemde bütün kurumsal enerji, tek bir adres üzerine yoğunlaşmıştır: Sovyetler Birliği ve onun askeri gücü Varşova Paktı. 11 Eylül saldırıları sonrasında ise NATO, Soğuk Savaş döneminde başarılı olan fakat terörizmle mücadelede yetersiz kalan stratejik dokusunu ve düşünsel çerçevesini dönüştürmek zorunda kalmıştır. Askeri ve politik dönüşüm olarak iki yönlü bir şekilde gelişen bu süreçte gerçekleştirilen uygulamalar, İttifak'ın daha görev etkin bir yapıya dönüşmesini sağlamıştır. Aslında İttifak içerisinde dönüşüm Soğuk Savaş sonrası dönemde başlamıştır fakat 11 Eylül saldırıları neticesinde bu dönüşüm, terörizm etkisinde hızlanmıştır.

Gerçekleşen dönüşüme ve atılan somut adımlara rağmen, NATO'nun terörizmle mücadelesinde uygulamada karşılaştığı bazı engeller ve etkinliğini azaltan birtakım problematik durumlar bulunmaktadır. Terörizmin doğası, ABD ve Avrupalı müttefikler arasındaki politik ve askeri farklılıklar, istihbari yetersizlik, karar alma sistemindeki hantallık, genişleme sürecinin yarattığı sıkıntılar ve yapılan operasyonların meşruluk ve inandırıcılık sorunları, bu kapsamda önemli problemler olarak irdelenmiştir.

Bu çalışmada terör ve terörizm kavramları açıklanarak terörizmle mücadelenin ne demek olduğu ortaya konmuş, terörizmle mücadelede uluslararası organizasyonlara duyulan ihtiyaç belirtilmiştir. Terörizmle mücadelede önemli bir uluslararası organizasyon olarak NATO'nun temel rolü ele alınmış, aynı zamanda dönüşümle anlatılmak istenenin ne olduğu ifade edilmiştir. Son olarak NATO'nun terörizmle mücadelede karşısına çıkan ve etkinliğini azaltan hususlar tartışılmıştır.

1.TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARI

Terör ve terörizm, siyasi içerik açısından zamana, mekâna ve diğer koşullara göre değişebilen ve uluslararası sistemde önemli bir tartışma konusu olan iki kavramdır. Literatüre bakıldığında terör ve terörizm hakkında üzerinde uzlaşma sağlanmış tek bir tanımın yapılamadığı; bulunulan yer, bakış açısı, siyasi görüş ve kültürel etkenler gibi sebeplerden dolayı kavramsal içerik ve anlam açısından farklılıkların olduğu görülmektedir.

Latince 'terrere' kökünden türeyen terör sözcüğünün korkutma, dehşete düşürme, korkutup kaçırma ve caydırma gibi anlamları vardır (Yalçiner,2006:100). Thornton terörü, "Sıradan yöntemlerle ve metotlarla siyasal süreci etkilemeye yönelik sembolik hareketler" (Thornton,1964:73) olarak tanımlar.

Mackey ise yaptığı çalışmada terörü; “Politik bir hedefi elde etmek için, meşru olmayan bir şekilde şiddet kullanma” olarak ifade eder (Özerkmen,2004:250). Burada dikkat edilmesi gereken husus, politik hedefi elde etmeyi yasadışı yöntemlerle gerçekleştirme eğilimidir.

Terör sözcüğünden türetilen terörizm ise, terörcülük (tedhişçilik) olarak tarif edilmektedir. Buna rağmen zaman zaman değişik anlamlarda kullanıldığı görülmektedir (Urhal,2009:262). Zira sonu ‘izm’ ile biten kelimeler bir öğretiyi ortaya koyarken, terörizm kavramı, çoğu zaman terör eyleminin stratejisini ve söylemini ifade etmekte ve terör eylemlerinin toplamı olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda terörizm; eylemi değil, eylemin felsefi, politik, sosyolojik ve hukuki yönünü içerir (Urhal,2009:262).

Terörizm uzmanı olarak kabul edilen Paul Wilkinson (1977:49), terörizme şöyle bir tanımlama getirmiştir: “Terörizm, birtakım siyasi taleplerin yerine getirilmesini sağlamak maksadıyla; bireyleri, toplumu, resmi kurum ve kuruluşları, devleti yıldırma ve pes ettirmek için, öldürme ve diğer şiddet hareketlerinin sistematik olarak uygulanmasıdır.”

John Deutch (1997:12) terörizmin; “Politik sonuçların korku ve yıldırma aracılığıyla başarılabilmesi niyetiyle, masum insanlara ya da savaşımayan (noncombatant) unsurlara karşı yürütülen eylem ve şiddet süreci” olduğunu ifade etmiştir. Bu tanıma göre, muharip (savaşan) unsurlara yönelik gerçekleştirilen eylemler Deutch’a göre terörizm kapsamında değerlendirilmemektedir.

Caşın (2008:102) ise terörizmin, birey ve toplumlar üzerinde korku ve baskı oluşturmada terörü bir araç olarak kullandığını belirterek, terörizmin tanımlanmasındaki ortak özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Şiddet olaylarının bulunması,
- Siyasi bir motifi barındırması,

- Terör ve korkunun organize bir şekilde toplumu ve devleti hedef alması,
 - Halkta güvensizlik ve öngörüsüzlük,
 - Sembolik hedeflerin kullanılması,
 - İnsanlık dışı ve acımasız metotların uygulanması,
 - Halkta çaresizlik duygusu yaymak,
 - Ulusal ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmek ve reklam yapmak ve bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanmak,
 - Gizli planlama,
 - Şahsi ya da grup olarak eylem yapmak,
 - Gelişmiş silahları mümkün olduğunca kullanmak,

Terörizm, üzerinde anlaşılması zor bir kavram olduğu için, teorisinde de çok farklı görüşler mevcuttur (Yalçiner, 2006: 116). Terörizm kelimesinin mevcut kullanımı fazlasıyla görecelidir. Davranışsal ya da kasti niyetlerle gerçekleştirilen aynı tarz eylemler, farklı gözlemciler tarafından oldukça değişik bir şekilde analiz edilmektedir. Bu değerlendirme, gözlemcinin durduğu yer ve sahip olduğu bakış açısına göre değişmektedir. Terörizmin bu göreceli karakteri, kavramı; 'bir kişinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı' olarak bilinen tehlikeli slogana yönlendirmektedir (Teichman, 1989: 507).

2.TERÖRİZMLE MÜCADELE NE DEMEKTİR?

Terörizmle mücadele; öncelikle terörizmin kontrol altına alınabilmesi, etkisizleştirilmesi ve son aşamada yok edilmesi sürecini kapsamaktadır. Sürecin aşamalarından anlaşılacağı üzere bu mücadele, oldukça sabır isteyen uzun dönemli bir uğraşıdır. Terörizmle mücadelede, literatürde 'silver bullet' olarak adlandırılan, 'sihirli değnek' olarak anlayabileceğimiz hızlı ve acil bir çözüm bulunmamaktadır.

Teröristle ve terörizmle mücadele kavramları birbirinden farklıdır. Teröristle mücadele, askeri boyutta incelenmesi gereken bir husustur. Teröristle mücadelede yapılması gereken tek şey, askeri gücün tüm araçlarını bir araya getirmek ve kullanmak suretiyle, teröristlerin bulunup yok edilmesidir (Hamilton, 2005: 379). Bu boyutta terörizmle mücadele, tıpkı bir savaş gibi algılanmakta, güvenlik ve savunma politikaları ön plana çıkmaktadır.

Terörizmle mücadele ise, bütünsel bir anlayış ile ele alınan ve çok sayıda politika alanını içeren bir nitelik taşımaktadır (Tangör ve Sayın, 2012: 86). Bu boyutta, askeri güçten ziyade, politik, ekonomik, sosyal, hukuki araçlar ön plana çıkmaktadır.

Terörizmle mücadelede başlangıç noktası, terörizmin denkleminin analiz edilmesidir. Terörizm denklemi, terörist eylemlere girişme güdüsü ve bu güdüyü gerçekleştirebilme kabiliyetinin bir karışımıdır. Bu iki temel şart, geçmiş, bugün ve gelecekteki terörizmin çerçevesini belirlemektedir. Terörizm denkleminde hareketle, terörizmle mücadele denklemi oluşturulabilir (Ganor, 2006: 26).

Terörizmin nasıl bir yapılanma içerisinde olduğunu analiz ettikten sonra yapılması gereken husus, mücadele şeklinin belirlenmesi hususunda uzlaşmanın sağlanması ve bu konuda normların oluşturulmasıdır. Nitekim kurumsallaşmak, uluslararası bir mücadelede en önemli detaylardan bir tanesidir (Arıboğan, 2006: 128). Kısa vadeli ve dönemlik reçeteler, terörizm salgınının yayılmasını belli bir dereceye kadar önlese de, kalıcı çözümlerin oluşmasına katkı sağlamamaktadır.

Terörizmle mücadelede vurgulanması gereken husus, mücadelenin demokratik yöntemlerle hukuki çerçeve içerisinde yürütülmesi gerektiği hususudur. Çünkü bu yöntemlerden uzaklaşılması neticesinde yapılacak

gayrimeşru uygulamalar, terör örgütlerinin istismar alanını genişleterek terörizmle mücadele sürecine zarar vermektedir (Tangör ve Sayın,2012:87). Zira terörizmle mücadelenin hukuka uygun yürütülme zorunluluğu, devletlerin ve uluslararası organizasyonların insan haklarına saygı ilkesinin bir önkoşuludur.

3. TERÖRİZMLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI ORGANİZASYONLARA DUYULAN İHTİYAÇ

Politik sınırları daha şeffaf bir hale getiren gelişmeler, hiçbir devletin dünyanın diğer bölgelerindeki sosyal, ekonomik, politik huzursuzluk ve çalkantılardan bütünüyle bağışık olmadığını ortaya koymaktadır. Bütün diğer sorunlar gibi terörizm de, bir ülke ya da bölgeye ait bir sorun olmaktan çıkmış ve küresel bir boyut kazanmıştır (Özkök, 2006: 12).

Terörizme karşı çok yönlü ve kapsamlı, devletler üstü bir mücadelenin yürütülmesi konusunda, dünyada giderek kabul gören bir anlayış oluşmaktadır. Her terörist eylemle birlikte, terörizmin lokal bir problem olduğu düşüncesi, giderek geçerliliğini kaybetmektedir. Günümüzde birçok terörist, doğup büyüdüğü ülkeden başka bir yerde faaliyet göstermektedir. Çoğu terörizm hareketinin ya uluslararası terörist şebekeleri tarafından organize edildiği ya da en azından finansal, materyal ve istihbari konularda desteklendiği hususunda birçok kanıt bulunmaktadır (Clarke ve McCaffrey, 2004: 9).

Terörizmle mücadelenin temel unsurları, terörizmi yasaklayan yasaları ve uluslararası anlaşmaları devam ettirmek ve güçlendirmek için ortaya konacak diplomatik çabaları ve terörizmin finansal kaynaklarını bulup yok etmek için yapılacak ekonomik işbirliğini kapsamaktadır. Bu faaliyetlere ilaveten, terörist faaliyetleri ile ilgili istihbarat paylaşımı ve ülkelerin güvenlik

kuvvetlerinin sınır hatları boyunca gerçekleştirecekleri ortak operasyonları içeren güvenlik işbirliğinin geliştirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır (Denevers, 2007: 62). Bu ihtiyaçların yerine getirilmesi için, resmi birliktelik sağlama, koordine etme ve çabaların birleştirilmesi gibi süreçleri bir araya getirme fırsatı yaratan uluslararası organizasyonlar, terörizmle mücadelede etkili kuruluşlardır.

Uluslararası organizasyonlar terörizmle mücadelede kritik bir role sahiptir. Nitekim bu organizasyonlar, devletlerin bireysel çabayla erişemeyecekleri bilgiye ulaşabilirler ve terörizmle mücadelede olmazsa olmaz bir koşul olan uluslararası kamuoyu desteğini kolaylıkla elde edebilirler.

Terörizmle mücadelenin, bir yandan çoktan uygulamaya konulmuş planların ele geçirilmesi, diğer taraftan istihbaratın geliştirilmesi ve teröristlerin eylemlerde kullandıkları araçlara giden yolun kapatılması adımları ile eş zamanlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bütün bu hedeflerin dirençli ve sağlam uluslararası organizasyonel bir yapılanma olmadan yerine getirilmesi neredeyse imkânsızdır (Bensahel, 2006: 35).

Terörizm tehdidine karşı her devletin sadece kendisine barikat kurması işe yaramamaktadır (Mazari, 2006: 226). Terörizmin kökenlerine odaklanma gerçekleşmez ve askeri imkân ve kabiliyetlerin yanında siyasal-ekonomik enstrümanları içeren bütüncül bir yaklaşım içerisinde küresel bir strateji benimsenmezse, teröristlerin hareket sahası genişlemese bile, onların yollarına devam etmesi için büyük bir fırsat yaratılmış olacaktır (Marazi, 2006: 230). Bu fırsatın engellenmesi için yapılacak işbirliğinin fikirlerde kalmayıp uygulamaya aktarılabilmesi için, uluslararası seviyede oluşturulmuş kurum ve kuruluşlara ihtiyaç duyulmaktadır.

4.TERÖRİZMLE MÜCADELEDE NATO'NUN GENEL ROLÜ

Tarihsel süreç içerisinde Soğuk Savaş boyunca terörizm, NATO için birincil öncelikli bir tehdit olarak algılanmamış, genellikle ülke içi milli bir mesele olarak görülmüş ve stratejik konsept ve doktrinlerde belirtilmemiştir. İki kutuplu dengelenmiş bir dünyada tüm planlar, stratejiler ve askeri teşkilatlanma, ortak düşman Sovyetler Birliği ve onun askeri ürünü olan Varşova Pakt'ına karşı oluşturulmuştur.

ABD'ye yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül terörist saldırıları neticesinde ise NATO'nun terörizme yaklaşımı tamamen değişmiştir. Bu saldırılar, terörizmi temelde ülke içi, polisiye bir vaka olmaktan çıkarıp uluslararası bir güvenlik problemi haline getirmiştir. Bundan dolayı sorunla mücadele edebilmek için geçmişten daha geniş kapsamlı politik, ekonomik, polisiye ve askeri önlemlerin gerekliliği düşüncesi, İttifak içerisinde kabul gören temel bir felsefe olarak benimsenmiştir (Bennett, [web]:2003).

NATO'nun terörizmle mücadeledeki rolünü anlamak ve gerçekçi bir değerlendirme yapabilmek, işlevsel ve yapısal manada İttifak'ın mücadelenin neresinde bulunduğunu belirlemekten geçmektedir. NATO'nun üye devletlerin askeri gücünden müteşekkil bir organizasyon olması sebebiyle, yapısal anlamda sorumluluğun öncelikle üye devletlerin kendisine ait olduğu düşüncesi kabul görmektedir. Nitekim NATO'nun terörizmle mücadelede ki temel vizyonu, öncelikli ve asıl sorumluluğun üye devletlerde olmasıdır. Asıl amaç, üye devletlere terör tehdidine karşı caydırıcılık, savunma ve gerektiğinde koruma hizmetlerinde yardımcı olmaktır (Clarke ve McCaffrey, 2004: 9).

İşlevsel manada ise NATO, kurumsal olarak kendisi mücadele sürdürmekle beraber, yürütülen uluslararası çabalara da çeşitli şekillerde katkı sağlamakta, ulusal, bölgesel ve küresel seviyede çok geniş çaplı çabaların merkezinde bir koordinatör olarak bulunmaktadır (Nelson,

[web]:2004). Nitekim tıpkı eski NATO Genel Sekreteri Fogh Rasmussen'in belirttiği gibi; "Terörizm, güvenliğimiz ve uluslararası istikrar açısından doğrudan bir tehdit olmaya devam ettiği sürece, uluslararası işbirliği çözümün anahtarı olmaya devam edecektir ve NATO bu işbirliğinin özünü oluşturmaktadır" (NATO, 2011: 12).

NATO'nun düşünce ve tartışmaların kolektif kararlara dönüştürebildiği bir daimi danışma komitesi olması, İttifak'ın eğilimleri ile uyumlu olarak askeri güç ve kabiliyetler açısından desteklenebilmesi, bütün devletlerin ve uluslararası organizasyonların bir araya gelip geniş bir ortaklık sistemi oluşturabildiği bir sistem görevi yürütmesi gibi hususlar, İttifak'a terörle mücadelede avantaj ve kolaylık sağlamaktadır (İbrahimi ve Plaku, 2013: 378).

Terörizmle mücadelede küçük parçalar, büyük bir resmi oluşturmadığı sürece çoğu zaman anlamsız ve işlevsiz kalmaktadır (Mahncke, Rees, Thompson, 2004:170). Merkezileştirilmiş bir yapıda görev yapabilen NATO, müttefiklerin elde ettiği küçük ve belki de önemsiz sayılabilecek bilgi ve birikimlerin toplanarak büyütüldüğü bir ortam olarak kritik bir görev yürütmektedir.

5. DÖNÜŞÜM SORUNLARI

Organizasyonlar yapıları gereği temel olarak iki faaliyeti beraber yürütmektedirler. Birincisi, periyodik olarak icra ettikleri rutin faaliyetler, ikincisi ise organizasyonun vizyonu doğrultusunda gelecekte olmak istedikleri pozisyona yönelik icra ettikleri dönüşüm faaliyetleridir (Gözebe, 2014: 3).

NATO, organizasyonel mantık çerçevesinde bir taraftan mevcut durumunu sürdürme çabalarıyla birlikte, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında, gelecek güvenlik ortamına kendini adapte edebilmek adına terörizm merkezli dönüşüm sürecini hızlandırmıştır.

Terörizmle mücadele, NATO'nun düşünce, plan, doktrin ve mücadele stratejilerinin tekrar gözden geçirilmesi veya değiştirilmesini gerektirmektedir. Dönüşüm sadece yeni silah sistemleri ya da teknolojik gelişmeleri edinme olarak algılanmamalı, kabiliyetler, eğitim, lojistik gibi temel süreçlerin ve asli mentalite (mind-set)'nin değişimi ya da gelişimi olarak değerlendirilmelidir (Remaly, 2004: 3). İlâveten bu dönüşüm, sadece tek bir tehdide odaklanan askeri tabanlı realist bir ittifaktan, kendi sınırları içinde ve dışında asimetrik tehditlere karşı güvenlik hizmeti sağlayan ve istikrarsızlığı yönetebilen bir politik-askeri ittifaka doğru geçişi tasarlamaktadır (Remaly, 2004: 5). Bazı analistler 'dönüşümü' basit manada bir 'değişim' olarak görme eğiliminde olsalar da (Hamilton, 2004:1), dönüşüm kavramı değişime nazaran daha kapsamlı ve daha derinlemesine analizi gerektiren bir süreçtir.

NATO'nun dönüşümü, politik ve askerî olmak üzere iki ana alanda meydana gelmektedir. NATO'nun politik alandaki dönüşümünün temel gayesi; belirsizleşen ve giderek komplike bir hal alan küresel güvenlik ortamına süratle adapte olmak ve bu güvenlik ortamının şekillendirilmesinde önleyici bir rol oynamak olarak ifade edilmektedir (Kriendler, 2006: 1-8).

Askerî açıdan dönüşüm ise, belirlemekte olan güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilme doğrultusunda, ittifakın ve uygun durumlarda ortakların kuvvetlerinin etkinliğinin ve birlikte çalışabilirliğinin geliştirilmesi maksadıyla; yenilikçi konsept, doktrin ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve entegre edilmesine yönelik, sürekli ve proaktif bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda NATO'nun askerî alandaki dönüşümünün nihai hedefi; kolektif, müşterek, ortak çalışabilir, devam ettirilebilir, seferi ve mobil hareket kabiliyeti olan kuvvetlerin oluşturulmasıdır (Dönmez, 2010:107).

NATO; "...pozitivist ittifak ya da güvenlik yaklaşımlarının çizdiği epistemik çerçeveden analiz edilebilecek sıradan bir kolektif güvenlik/savunma veya askeri ittifak modeli değildir" (Özlük, 2014: 211). NATO, Soğuk Savaş'tan sonra genişleyerek ve derinleşerek ayakta kalmış ve bu bağlamda "içsel uyum süreci" olarak tanımlanabilecek süreç kapsamında, kurumsal reformlar hayata geçirmiş ve güvenlik kimliği dışındaki kimliklerini öne çıkarmıştır (Özlük, 2014: 211). NATO'nun dönüşümü, koşullu reaktif yaklaşımdan, öngörmeli önleyiciliğe ve koalisyonel kriz yönetimine doğru bir temel gidişi içermektedir (Ifantis, 2007: 579). Bu anlayış, dönüşüm siyasasının da temel özünü oluşturmaktadır.

6. DÖNÜŞÜM KAPSAMINDA ATILAN ADIMLAR

Terörizmle mücadelede daha görev etkin bir yapıya kavuşmak isteyen NATO, askeri ve politik anlamda yaşadığı dönüşüm sürecinde birtakım somut pratikler ortaya koymuştur. Askeri dönüşüm kapsamında icra edilen uygulamaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Terörizmle Mücadele Askeri Konsepti (MC-472)'nin Benimsenmesi (Military Concept for Defence Against Terrorism),
 - Emir-Komuta Yapısındaki Revizyon,
 - NATO Müdahale Gücü (NATO Response Force (NRF))'nin Oluşturulması,
 - Terörizm Tehdidi İstihbarat Birimi (Terrorist Threat Intelligence Unit)'nin Oluşturulması,
 - Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) Savunma Taburu (CBRN Defence Battalion),
 - Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi (Center of Excellence-Defence Against Terrorism)'nin Oluşumu,
-

- Terörizme Karşı Savunma Çalışma Programı (Defence Against Terrorism Programme of Work (DAT POW)).

Askeri yeteneklerinin yanında politik bir işleve de sahip olan NATO'nun dönüşümü, örgütün hem savunma amaçlı bir askeri ittifak, hem de proaktif bir politik örgüt olarak oynadığı ikili rolü yansıtan, iki boyutlu bir süreç olarak görülmüştür (Joyce, [web]:2005). Bu kapsamda ortak politik iradenin gösterilebilmesi; müttefiklerin güvenliğini etkileyebilecek geleneksel olmayan risk ve sorunlarla sistematik bir şekilde mücadele edebilecek, uluslararası olayları yakından takip ederek stratejik analiz yeteneği geliştirebilecek etkili bir politik dönüşüm için atılan adımlar ise şunlardır:

- NATO-Rusya Konseyi'nin Kurulması ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği,
- Kriz Yönetimi Konusunda Gelişmeler ve 5.Madde Kapsamı Dışına Çıkılması,
- Bölgesel Güvenlik Yaklaşımından Küresel Güvenlik Yaklaşımına Geçiş: Alan-Dışı (Out of Area) Faaliyetler.

7.TERÖRİZMLE MÜCADELEDE NATO'NUN KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLER

Teoriğin uygulamaya aktarılması, bütün koşullarda gerçekleştirilmesi zor bir durumdur. Nitekim NATO, askeri ve politik açıdan girdiği dönüşüm sürecinde birçok somut pratiği uygulamaya geçirmesine rağmen, terörizmle mücadelede istenilen seviyeye ulaşmakta güçlük çekmektedir. Bu bölümde, bu mücadelede İttifakın etkinliğini azaltan ve bir bariyer gibi önüne çıkan hususlar incelenecektir.

a. Terörizmin Doğasından Kaynaklanan Sorunlar

Terörizm; yasa dışı bir araç, yöntem, süreç, psikolojik ve fiziksel şiddetin bir yansıması olarak, uluslararası toplum için büyük bir tehdit unsurudur (Alexander, 2008: 41). Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizm tehdidi, oldukça karmaşık ve yaygın bir duruma dönüşmüştür (Ikloody, 2010:4).

NATO'nun terörizmle mücadelede üstlendiği rol için önemli engellerden bir tanesi terörizmin doğasıdır. Tehdit oldukça asimetriktir ve NATO gibi kitlesel ordulardan teşkil edilmiş bir askeri güç için farklı müdahale tekniklerini gerektirmektedir (Bernasconi, 2011: 1).

Terörizmin yeni özellikleri; nispeten daha az yapılandırılmış, daha çeşitli ve karmaşık, daha global ve ölümcül bir yapıdadır. Teröristler artık sadece belirli bir yerde bulunmayıp, NATO üyesi ülke topraklarında bulunabilmektedir. Bireysel teröristler ve terör örgütleri, devletler tarafından alınan önlemlere karşı kendilerini adapte edebilmektedir (Clarke ve McCaffrey, 2004: 8). Buna karşın, bürokratik esaslara göre teşkil edilmiş NATO gibi organizasyonlarda değişim süreci, terörist gruplara nispeten daha yavaş gerçekleşmektedir.

Terörizmin ideolojik temelli yapısı, İttifak için düşünülmesi gereken, önemli bir diğer boyutudur. Özellikle dini odaklı terörist gruplarla mücadele, zaman zaman o dine mensup kişilerin tepkisiyle karşılaşmaktadır, çünkü bu kişiler yapılan mücadelenin terörizmle değil kendi dinleriyle olduğunu düşünebilmektedir (Perl, 2007: 11).

Terörizmle mücadelenin sadece askeri yoldan yürütülmesi mümkün değildir. Terörizmle mücadelede askeri çözümün, politik, diplomatik, yasal ve sosyo-ekonomik çabaları destekleyici bir unsur olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (Ikloody, 2010: 10). Ancak NATO açısından

bakıldığında NATO'nun askeri gücü, yukarıda belirtilenlerden daha ağır basmaktadır ve bu husus İttifak açısından bir problem oluşturmaktadır.

Terörizmin sınır tanımaz doğası, onunla mücadeleyi de sınır ötesi bir boyuta taşımayı zorunlu kılmaktadır (Kaya, 2008: 83). Bu açıdan NATO'nun mücadeleyi tek başına yürütebilmesi oldukça zor bir durumdur. Diğer kurumlar, aktörler ve uluslararası organizasyonlarla koordine ve işbirliği içerisinde olunması gerekmektedir. Fakat bu koordinenin sağlanabilmesi için gereken zaman, terörizmin hep bir adım geriden takip edilmesi sonucunu oluşturmaktadır.

b. ABD ve Avrupalı Müttefikler Arasındaki Politik ve Askeri Farklılıklar

(1) Politik Farklılıklar

Robert Kagan'ın "Amerikalılar Mars gezegenindedir, Avrupalılar ise Venüstendir" (2004: 3) söylemiyle ifade ettiği gibi, ABD ve Avrupa arasında politik açıdan fikir ayrılıkları, güvenlik ve tehdit algılamasında kendisini göstermektedir (Clarke ve McCaffrey, 2004: 7). Kagan, Avrupa'nın askeri güç kullanımından uzaklaşıp, yasalar, kurallar, işbirliği ve koordine içerisinde, ancak yumuşak gücün benimsenmesi sayesinde, Kant'ın kalıcı barışın sağlanabileceği ortam olarak belirttiği 'postmodern cennet'e ulaşılabilmesini düşündüklerini, ABD'nin ise daha Hobbesçu bir yaklaşımı benimsediğini, uluslararası kanun ve yasaların kalıcı barışı sağlayamayacağına inandığını, gerçek güvenlik ortamının ancak askeri güç kullanımı sayesinde oluşabileceği görüşünü kabul ettiğini belirtmiştir (Kagan, 2002: 3). Flockhart (2011: 263) bir makalesinde, farklı bir ifadeyle Avrupalı müttefiklerin biraz daha kadınsı bir politik yaklaşımla 'Jane' rolünü oynadığını, ABD'nin ise daha erkeksi ve atılgan 'Tarzan' rolünü icra ettiğini ifade etmiştir.

Hoffman (1999: 64) terörizmle mücadelenin, ABD ve Avrupa arasında temel görüş ayrılıklarının yaşandığı temel konulardan birisi olduğunu, ABD'nin terörizmle mücadele sürecini küresel algıladığını ve bütün cephelerde yürütülmesi gereken bir savaş gibi gördüğünü, Avrupalıların ise önceliği kendi topraklarının savunulmasına verdiğini, savaş yaklaşımından ziyade yumuşak güç araçlarını kullandıklarını öne sürmüştür.

Bu kapsamda NATO'nun terörizmle mücadele kapsamında üstlendiği rol ve görevlerin icrasında, birbiriyle çelişkili iki yaklaşım yer almaktadır: "Savaş Yaklaşımı" ve "Risk Yaklaşımı". ABD tarafından benimsenen Savaş Yaklaşımı; kaynakların topluca seferber edilmesi, bireysel özgürlüklerin kısıtlanabilmesi anlamına gelirken, Risk Yaklaşımı ise; savaştan uzak bir anlayış içerisinde, kökeninde yatan sorunlar çözülmedikçe terörizmi yenmenin mümkün olmayacağını, bu mücadelenin sadece askeri yöntemlerle yürütülemeyeceğini ortaya koymaktadır (Yalçiner, 2006: 112).

Terörizmle mücadelede ABD'nin, organize askeri gücü temel argüman olarak kullanmasına karşılık, Avrupalı müttefikler insani iletişim ve etkileşime dayalı politik unsurları esas araç olarak benimsemişlerdir (Forbes,2004:77). Nitekim Avrupalı müttefikler, ABD'nin "terörizmle savaş" yaklaşımının, dünyayı daha güvensiz ve huzursuz bir hale getirdiğine ve bu yaklaşımın çok farklı motivasyonlardan müteşekkil terörizm olgusunun derinlerinde bulunan sebeplere cevap vermediğine inanmaktadırlar (Axelrod ve Borzutzky, 2006: 303).

ABD benimsediği yaklaşım gereği, askeri güç kullanımını her zaman birincil öncelik olarak değerlendirmekte ve yönetme, yönlendirme ve risk almaya hazır bir durumda bulunmaktadır. Avrupalı müttefikler ise, kontrol edebilecekleri bir durumdan daha fazlasını istememekte, görevlerini uluslararası yasal prosedürler çerçevesinde yerine getirme arzusu içerisindeyler (Gartner, 2003: 66).

(2) Askeri Farklılıklar

ABD ve Avrupalı müttefikler arasında, politik yaklaşım farklılıklarıyla birlikte askeri güç seviyesi açısından da önemli bir eşitsizlik durumu hâkimdir. Askeri açıdan diğer Avrupalı müttefiklere nazaran oldukça güçlü durumda bulunan ABD, askeri dönüşüm kapsamında müttefikleri de kendi seviyesine getirme çabası içerisindedir.

Askeri kabiliyet farklılıklarının tarihsel, yapısal ve finansal boyutları bulunmaktadır (Appathurai, [web]:2002). Tarihsel süreç içerisinde, Soğuk Savaş dönemi boyunca kendi topraklarını savunmak durumunda kalan ve bu doğrultuda askeri doktrinler geliştiren Avrupalı müttefikler, büyük ölçüde ABD'nin nükleer silahlarının koruyucu etkisi sayesinde güvenliklerini sağlamışlardır. ABD ise Avrupa'da çıkabilecek büyük bir savaş ihtimaline karşılık, Avrupalıların ihtiyaç duymadığı iki önemli faktör doğrultusunda askeri kabiliyetlerini geliştirmiştir: Hareketlilik (mobilite) ve Sürdürülebilirlik (Appathurai, [web]:2002). ABD bu sayede uzun süreli ve uzun mesafeli harekât yapabilecek bir askeri güce ulaşırken, Avrupalı müttefikler için bu dönemin temel kaygısı, sınırlarını korumak olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde de küresel güvenlik algısını devam ettiren ABD, askeri güç seviyesini daha ileriye taşıırken, Avrupalı müttefikler Sovyetler Birliğinin dağılması neticesinde bir rahatlık dönemi içerisine girmiş ve askeri harcamalarını azaltmak istemişlerdir.

Yapısal anlamda, ABD'nin askeri kabiliyetlerini sürekli geliştirme çabasına rağmen, Avrupalı müttefiklerin girişimleri nispeten daha düşük seviyededir. ABD, NATO'nun askeri açıdan güçlendirilmesi ve dinamik tutulması için çaba sergilerken, Avrupalı müttefikler ABD'nin güdümünde kalmayacakları daha özerk bir güvenlik yapısına ve anlayışına sahip olmak istemekte ve bu açıdan NATO dışında alternatif güvenlik ortaklıkları oluşturma hedefini taşımaktadırlar (Sperling, 2006: 72).

Tarihsel ve yapısal boyutta oluşan farklar, finansal eşitsizliği de beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, Avrupalı müttefiklerin savunma harcamalarında yüzde on altılık (%16) bir azalma gerçekleşmiştir. Müttefiklerin büyük bir kısmının NATO için genel bütçelerinden ayırdıkları pay, yüzde ikinin (%2) altındadır (Appathurai, [web]: 2002). Müttefiklerin milli bütçelerinden NATO'ya ayrılan toplam payın, ABD'nin ayırdığı payın neredeyse yarısı olması, finansal farkı kanıtlar niteliktedir. Bu farkın bir sonucu olarak, NATO'nun uluslararası terörizmle mücadelede, askeri boyuttaki ilgisi yetersiz kalmaktadır (Weinrod, 2003: 7).

Yetenek farkı ABD ve Avrupa arasındaki Güç-Zayıflık durumunu da ortaya koymaktadır. Nitekim ABD'nin askeri güç açısından üst seviyede olması, gücünü kullanmasını gerektirecek bir eğilim yaratmaktadır. O yüzden terörizmle mücadeleyi bir "Savaş" gibi benimsemesi ve değerlendirmesi makul karşılanabilir. Buna karşın Avrupalı müttefiklerin askeri zayıflığı, bu hususta onların daha yumuşak bir tavır sergilemelerine sebebiyet vermektedir. Avrupalı müttefiklerin yumuşak gücü sevmelerinden dolayı mı savunma harcamalarını azalttıkları, ya da tam tersine askeri zayıflıklarından dolayı mı yumuşak gücü sevdikleri hususu bir ikilem olarak tartışılmaya devam etmektedir (Seipel, 2003: 9).

(3) Karar Alma Sistemindeki Hantallık

NATO'nun karar alma sistemi, konsensüse dayalı oybirliğini esas alan bir sistemdir. Üye devletlerin veto hakkı bulunmaktadır ve bir ülkenin bile bir karara karşı çıkması, kararın alınmasını engellemektedir. Bütün NATO kararları, üye ülkeler arasında gelişen tartışma ve danışma sürecinden sonra, konsensüs içerisinde oluşmaktadır. Oybirliğiyle alınan kararlar, kararın her bir üye devlet tarafından onaylandığının ve ortak rızanın oluştuğunun göstergesidir (NATO, [web]).

NATO'nun bütün faaliyetlerinin çerçevesini, 1949 tarihli Kuzey Atlantik Anlaşması belirlemektedir. Buna rağmen bu anlaşmada, İttifakın kararlarını nasıl alacağı yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Mevcut karar alma sistemi, tarihsel süreç içerisinde şekillenmiştir (Benecke, 2007: 3). Kuzey Atlantik Anlaşmasını yazanlardan birisi olan Theodore Achilles, karar almayla ilgili bölümün kasten esnek bırakıldığını, bu sayede konsensüs olmadan da kararların alınabileceğinin düşünüldüğünü belirtmiştir (Vincent, Straus, Biondi, 2001: 70). Fakat buna rağmen zaman içerisinde mevcut karar alma sistemi oluşmuştur.

NATO'nun karar alma sistemi Soğuk Savaş döneminde herhangi bir problem yaratmamıştır. Ortak düşman olan Varşova Pakt'ına karşı alınan kararlar ortak ruhu ve ortak amacı yansıtmıştır. Çünkü bu dönemde düşman, sürekli görülebilir bir şekilde belirgin ve nettir. Bu görünürlük ve potansiyel saldırı ihtimali, müttefiklerin kendi bölgelerini daha iyi savunabilmek adına aldıkları kararların, itiraza yer bırakmayacak bir şekilde uygulamaya konulmasına sebep olmuştur (Benecke, 2007: 2).

Soğuk Savaş sonrasında oluşan yeni güvenlik ortamında, hızlı karar almanın oldukça önemli olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde de karar alma mekanizmasının hantallığı, bazı süreçlerde kendisini göstermiştir. Örneğin 1997 yılında gerçekleştirilen genişleme, politik manada oldukça geç kalmıştır. Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın üyelik süreci 1994 yılında başlamış, oylamanın yapılıp nihai kararın alınabilmesi için üç yıl geçmiştir (Croft, 2002: 108). Ayrıca İttifakın gerçekleştirdiği Kosova harekâtında, karar alma sürecinde yaşanan aksaklıklardan dolayı Çin Halk Cumhuriyeti elçilik binası vurulmuştur. Bu harekâta, ittifakın karar alma mekanizması o kadar yavaşlamıştır ki, her bir hedefin bombalanması için ayrı bir oylama yapılmıştır (Kay, 2005: 72).

Karar alma sisteminin yavaşlığı, özellikle terörizmle mücadelede etkisini göstermektedir. Nitekim terörizmle mücadelede zaman, çok kritik bir öneme sahiptir. Terörizm, çok kısa sürede yayılıp genişleyen bir olgudur ve bu genişlemenin durdurulup kontrol altına alınabilmesi, reaksiyon süresinin minimize edilmesine bağlıdır. Hızlı kararların alınabilmesi ve hızlı hareket edilmesi, etkili bir mücadele yürütülebilmesi adına zorunluluk gerektiren bir durumdur. Çünkü bu mücadelede karşılaşılan düşman statik bir devlet değil, akışkan ve esnek bir organizasyondur (Seipel, 2003: 46).

Karar alma sistemindeki temel problem, NATO açısından neyin yapılması gerektiği hususunda değil, bir görevin icrası ve nasıl yapılması gerektiği meselesinde ortaya çıkmaktadır (Vincent vd.,2001:68). Nitekim terörizm, bütün müttefikler açısından tehdit oluşturan bir durumdur ve terörizmle mücadelede ortak hareket etme, arzu edilen bir husustur. Fakat uygulamaya konan birtakım pratik araçların nerede ve nasıl kullanılacağı konusunda karar alabilmek için uzun bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır.

Doğası gereği terörizm, çok hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gereken bir olgudur. Zaman açısından yaşanacak kayıplar ve gecikmeler, teröristlerin gelişimini ve dönüşümünü hızlandırmalarını sağlamaktadır. Mevcut terörist yapılanmasına göre hazırlanan NATO planlarının, uzun karar alma süreci sonrasında uygulamaya konulması, yapılan planların artık geçersiz olmasına sebebiyet vermekte ve aynı karar alma sürecinin yeniden yaşanmasına yol açmaktadır. Bu kısır döngü ve karar alma sürecinin uzunluğu, İttifakın çoğu zaman harekete geçememesinin de temel sebebidir.

(4) İstihbarat Yetersizliği

Terörizmle mücadelenin başarıya ulaşılabilmesindeki temel gereksinim, teröristlerin bulunabilmesidir. Teröristlerin neler yaptıklarının ve neler planladıklarının bilinmesi ve gerektiğinde ele geçirilebilmesi, ancak etkili ve fonksiyonel bir istihbarat teminiyle mümkün olabilmektedir (Köseli, 2009:58). Eski CIA başkanı General Hayden'ın söylediği gibi "Terörizmle savaş bir istihbarat savaşıdır" (Bernasconi, 2011:7).

Teröristlerin yapılanmalarının deşifresi, buldukları yerlerin tespit edilmesi, aralarındaki yatay ve dikey ilişki ağlarının ve irtibatlarının açığa çıkarılması, terörizmle mücadele açısından büyük bir önem taşımaktadır (Köseli, 2009:59). Bu hususların yapılabilmesi ancak istihbaratın olması ile mümkündür, başka bir alternatif yol bulunmamaktadır.

NATO'nun ana istihbarat kaynağı, müttefiklerin istihbarat teşkilatlarıdır. İttifakın istihbarat temini konusunda müttefikleri zorlama ya da yaptırım uygulamaya yönelik bir birimi bulunmamaktadır (Kriendler,2006:2). Bu durum NATO'nun terörizmle mücadele çerçevesinde, istihbari manada yaşadığı sıkıntının temelini oluşturur.

NATO birliklerinin görevlendirildiği durumlar dışında, İttifakın haber kaynağına ulaşma fırsatı yoktur. Bu nedenle kaçınılmaz bir şekilde istihbarat temininin esas dayanağı üye ülkelerdir. NATO'nun istihbarat vasıtaları, alınan bilgiyi yorumlamak şeklinde faaliyet göstermektedir, yani terörizmi önlemede çok kullanışlı olan "ham istihbarat" üretimi yapılamamaktadır (Bernasconi, 2011:5).

Soğuk Savaş boyunca NATO istihbaratı; politik, askeri ve Varşova Paktı üyelerinin ekonomik analizini içeren ekonomik istihbarat olacak şekilde üç boyutlu bir özelliğe sahipti. Düşmanın doğası ve stratejik yapısı gereği, alınan bilgiler yeterliydi (Korkisch, 2010:9).

Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, ortaya çıkan yeni tehditler ve terörizmle mücadelede istihbaratın yeterli görülmesi oldukça zordur. Terörizmin amorf yapısı ve sürekli gelişim göstermesi, ülkelerin kendi güvenliklerini sağlamak için istihbari anlamda paylaşım yolunu kapatmalarına sebep olmaktadır. Terörizmle mücadelede NATO'nun kabul etmesi güç olan durum; istihbaratın öncelikli olarak milli bir olgu olduğu gerçeğidir (Ellis, 2003:12).

Ülkelerin istihbarat paylaşımı konusunda isteksiz davranmaları, NATO'nun istihbari etkinliğini azaltmaktadır. Örneğin ABD, açıkça tanımlanmış hedeflere ulaşmada ikili ilişkilere daha çok meyillidir ve böyle bir ortamda yürütülen istihbarat paylaşımının daha yönetilebilir ve güvenli olduğunu düşünmektedir. Avrupa tarafında ise elde edilen bilgiler ve haberler, ülkelerin kendi istihbarat organizasyonları ve polis güçleri tarafından değerlendirilmekte, sonrasında ikili düzenlemeler ya da daha kapsamlı bir şekilde paylaşılmaktadır (Aldrich, 2004: 740). 11 Eylül'den sonra oluşan "Paylaşmak İhtiyaçtır" retoriğinin uygulamaya geçirilmesi, anlaşılacağı üzere oldukça zor görünmektedir (Bernasconi, 2011: 6).

NATO'nun istihbarat ile ilgili oluşturduğu birimler, resmi yetkililer ve görevli istihbarat elemanları tarafından işlevsel olarak görülmemektedir (Korkisch,2010:6). NATO'nun taktiksel anlamda sahada görev yapan İttifak birliklerine yönelik edindiği istihbarat, çoğunlukla teknolojik istihbarattır. Fakat terörizmle mücadelede, insan istihbaratı daha fazla sonuca yöneliktir (Korkisch, 2010: 37).

Eski ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in belirttiği gibi, İttifak'ın ortak bir istihbarat anlayışı yoktur. Eğer NATO aynı gerçeklikler ve değerler üzerine inşa edildiyse aynı sonuçlara ulaşması gerekmektedir ve bu bağlamda terörizmle mücadelede anahtar faktör olan istihbarat paylaşımını tesis etmelidir (Aldrich,2004:751).

(5) Genişleme Sürecinin Ortaya Çıkardığı Problemler

4 Nisan 1949'da on iki ülke (Belçika, İngiltere, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz ve ABD), Kuzey Atlantik Anlaşmasını imzalayarak NATO'yu kurdular. Soğuk Savaş döneminde dört ülke daha İttifaka katıldı: 1952'de Yunanistan ve Türkiye, 1955'te Batı Almanya ve 1982'de İspanya (Reiter, 2001: 43).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte NATO'nun politik dönüşümü kapsamında, özellikle Doğu Avrupa bölgesine doğru genişleme süreci başladı. Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Pakti'nin dağılması, Rusya'nın zayıf bir durumda bulunması ve Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa'ya politik, ekonomik, askeri manada kendilerini entegre etme arzusu, bu genişleme sürecini mümkün kılmıştır (Leroux, 2012: 20).

Bu kapsamda 1999 yılında Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya, 2004 yılında Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya NATO'ya dâhil oldu. Son olarak 2009 yılında Arnavutluk ve Hırvatistan'ın İttifaka katılmasıyla üye sayısı en güncel haliyle 28'e ulaştı (Mearsheimer, 2014: 78).

Genişlemenin gündeme gelmesi ve hızlı bir şekilde uygulamaya konması, süreç üzerinde iki yönlü tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur; Genişleme sürecini destekleyenler ve süreci eleştirenler.

NATO'nun genişleme sürecini savunanlar, sürecin Doğu Avrupa'daki istikrarı üç yönde olumlu etkileyeceğini düşünmüştür. Birincisi, eski komünist devletlerin Batı ile olan bağıllığının Rusya'ya karşı caydırıcı bir etki oluşturmasıdır. İkinci husus, güvenlik ikilemlerinin ortadan kaldırılması, mevcut sınırların kabulü ve barışçıl ilişkilerin tesisi yoluyla, genişlemenin müttefikler arasında oluşabilecek muhtemel anlaşmazlıkları azaltacağını

düşünülmesidir. Üçüncüsü ise, demokrasilerin genellikle birbirleriyle savaştan kaçındığı gerçeği dikkate alınarak, demokrasinin yayılmak istenmesidir (Reiter, 2001: 41).

NATO'nun genişleme süreciyle birlikte barış ortamının sağlanabileceğine inanılmaktaydı. Çünkü sadece işbirliğine dayalı, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılan bir güvenlik algısının, barışı tesis edebileceği düşünülüyordu (Ball, 1998: 64). Genişleme süreciyle birlikte güvenliğin geliştirilmesi ve yayılması temel hedefti. Özellikle birleşik, demokratik ve barışçıl bir Avrupa'nın tesisi, esas başlangıç noktası olarak değerlendirilmekteydi (Thompson, 2008: 9).

NATO'nun genişleme sürecini eleştirenler ise, riskler ve maliyetler konusunda endişeliydi. Başlıca endişe, genişleme sürecinin Rusya ile olan ilişkileri tehlikeye düşüreceğiydi. Çünkü bu süreç stratejik silahlanmanın kontrolü ve Balkanlarda barışı koruma konularında Rusya'yı, işbirliğini sonlandırması yönünde kanalize etmekteydi. Ayrıca genişlemenin maliyetinin NATO'nun askeri gücünü azaltıcı etki yaratması ve karar alma sürecini tıkaması değerlendiriliyordu (Reiter, 2001: 42). Daha da önemlisi NATO'nun genişleme öncesi durumunun bile; politik olarak yönetilemez, askeri açıdan işlevsiz ve stratejik seviyede yetersiz olduğu ve genişlemenin bu hususları daha da karmaşık hale getireceği düşünülüyordu (Braun, 2007: 30).

Uluslararası bir organizasyonun büyümesinin yeni üyelerin sağlayacağı marjinal politik katkının azalacağı anlamına geldiği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte işbirliğinden elde edilen kazançların yayılarak azalması, yeni üyelerin diğer üye ülkelerin gücünden yararlanarak hiçbir gelişim ve katkı göstermeden üyeliğe devam etme ihtimali, yönetim ve anlaşmanın sağlanması için masrafların artması, büyümeyle ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlardır (Schimmelfennig, 1998: 4).

NATO'nun genişlemesinin, mevcut üye ülkelerin güvenliğini arttırmak ya da askeri harcamalarını azaltmak doğrultusunda bir yararı olmayacağı gibi, Rusya'nın düşmanlığını kazanmakla birlikte yeni üye devletlerin nispeten zayıf ordulara sahip olması, yakın tehditler ve istikrarsız bölgelere sınır olmaları nedeniyle, NATO için bir güvenlik riski yaratma ve askeri harcamalarda artışa sebep olma ihtimali yüksektir (Aktürk, 2012: 78).

Terörizmle mücadele kapsamında ortak bir anlayış geliştirmek, yeni üyelerle birlikte daha da zor bir süreç olmaktadır. Örneğin Doğu Avrupa ülkeleri, hem geçmişleri hem de günümüz itibarıyla bu fenomene yabancı olduklarından, terörizmi kendilerine büyük bir tehdit olarak görmemektedir (Bernasconi,2011:5). Zaten NATO'ya genişleme sürecinde dâhil olan eski Sovyetler Birliği üyesi devletler, NATO'nun yeni gündeminden ziyade, Soğuk Savaş dönemi gündemine bağlı kalarak üyeliğe katıldılar (Kamp,1995:119). Bu ülkeler uluslararası terörizmden ziyade, enerji güvenliği ve Rusya etkisi gibi diğer güvenlik meseleleriyle daha fazla ilgilenmektedir. Terörist gruplar açısından da Doğu Avrupa, ABD ve diğer Avrupa ülkeleri kadar "Batı" anlamı taşımamaktadır (Bernasconi, 2011: 5).

Üye sayısının artmasıyla birlikte NATO, düşünce birliğini tesis etmede sıkıntılar yaşamaktadır. Genişlemeyle birlikte NATO için ortak tehdit algısının oluşturulması konusundaki konsensüs yokluğu, İttifak açısından bir iç tehdit olarak değerlendirilebilir (Cuccia, 2010: 37). Çünkü terörizmle mücadelede politik iradenin yansıtılmasının önkoşulu, konsensüsün oluşturulmasıdır. Ortak politik iradenin oluşturulabilmesi için ortak tehdit algısı ve müdahale isteğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Yapılan operasyonlar doğası gereği keyfi faaliyetlerdir, yani bu tür görevlere katılım tamamen üyelerin isteğine bağlıdır (House of Commons, 2008: 48). Bu yüzden düşünce birliğinin tesis edilememesi, terörizmle mücadelenin

yürütülememesi ile eşdeğerdir. İşte genişleme süreci, 'ortak düşünce' ve 'ortak her şey' oluşumunu ve dolayısıyla politik irade birlikteliğini zorlaştırmaktadır.

Mevcut durum itibarıyla 28 üye ülkeyle yoluna devam eden NATO'nun, genişleme sınırının ne olması gerektiği belirsiz bir durumdur. Genişleyen NATO'nun müşterek savunma organizasyonu olmaktan çıkıp, siyasi bir konuşma platformuna dönüşeceği yönünde güçlü endişeler bulunmaktadır (Oğuzlu,2012:10). Özellikle terörizm gibi üzerinde uzlaşma sağlanması zor bir konuda, genişlemeyle birlikte etkinliğin azalacağını beklemek yanlış olmayacaktır.

(6) Yapılan Operasyonların Meşruluk ve İnanırcılık Sorunu

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, ABD tarafından 'terörizme karşı savaş (war on terror) sürecinin başlatılması, NATO açısından oldukça önemli bir dönemeçtir. Hem saldırıların hem de Irak'tan algılanan tehdidin bir sonucu olarak ABD, 20 Eylül 2002'de yeni bir ulusal güvenlik stratejisi benimsemiştir (Taşdemir,2006:238). Daha önce benimsemiş olduğu stratejilerin, terörizmle ve onu destekleyen haydut devletlerle (rogue states) mücadelede yetersiz olduğunu öne süren ABD, bu yetersizliği gidermek için Uluslararası Hukukta ihtilafli bir konu olan preemptive (sezgisel meşru müdafaa hakkı) doktrinini uygulamaya koydu (Taşdemir,2006:238).

Hukuk doktrininde, terörizme karşı başka bir ülkede yapılan operasyonlara ilişkin, 'preemptive' (önleyici hamle) ve 'preventive' (öncelikle önleme) kuvvet kullanma olarak iki farklı durum bulunmaktadır. Preemptive kuvvet kullanma, 'olması muhakkak' durumlara karşı kuvvet kullanımını ve meşru kabul edilmektedir. Preventive kuvvet kullanımı ise, potansiyel tehditlere ve risklere karşı reaksiyonun ifadesidir ve meşru kabul edilmemektedir (Brown,2003:2).

ABD'nin Afganistan ve Irak'a yaptığı müdahaleler ile NATO'nun Afganistan'a yaptığı müdahalenin hangi duruma girdiği konusunda tartışmalar sürmektedir. Kimilerine göre bu durum meşru sayılırken, kimilerine göre hukuk dışı bir eylemdir. Yapılan harekâtlar, hukuk kurallarının bağlayıcı gücünün olup olmadığı hususunda şüpheler oluşturmaktadır. Hatta bazı görüşlere göre yapılan harekâtların masumiyetini ispatlamak adına kullanılan; yeniden yapılanma ve ulus inşası, barışın tesisi ve idamesi, istikrar gibi kavramlar, emperyalizmin yeni yüzü olarak görülmektedir (Rubin,2006:176).

NATO'nun Afganistan'da yürüttüğü operasyonlarda zaman zaman sivil kayıpların yaşanması, mücadelenin ruhuna zarar vermiştir. Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai yaptığı bir açıklamada: "Sivil ölümlerin devamı terörizme karşı verilen savaşın meşruluğuna ciddi şekilde zarar vermekte ve Afgan insanının uluslararası topluma karşı duyduğu güveni zedelemektedir" diyerek bu konuya dikkat çekmiştir (Özeren, Cinoğlu, Sever, 2010:15).

NATO'nun Afganistan'da yürüttüğü görevin inandırıcılığı ve gerekliliği konusunda bazı müttefik ülkelerde yapılan araştırmalarda kamuoyu desteğinin düşük çıktığı görülmektedir. Nitekim 2010 yılında yapılan bir araştırmada, ABD'de %40, Birleşik Krallık'ta %37, Almanya ve Fransa'da ise %30 oranında halk desteği tespit edilmiştir (Chaudhuri ve Farrell,2011:289). Bu oran bu görevin, terörizmle mücadele kapsamında yürütülen bir görev olup olmadığı konusunda, büyük oranda şüphelerin olduğunun da somut bir göstergesidir.

Avrupa kamuoyu, NATO birliklerinin Afganistan'da savaşmayıp sadece yeniden yapılanma ve istikrarın tesisi görevini üstlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Ancak bu şekilde icra edilen faaliyetlerin meşru olabileceği ve bunun neticesinde bölge halkının ikna edilebileceği düşünülmektedir (Kaim, 2008: 614).

Afganistan ve Irak Harekâtları, gerek hukuki açıdan görüş ayrılıkları gerekse terörizmle mücadeleye yönelik politik yaklaşım farklılıkları gibi nedenlerle, meşruluk açısından sorgulanmıştır. Bu açıdan meşruluk ve inandırıcı olma kaygısı, İttifakın terörizmle mücadelesinde karşısına çıkabilecek başka önemli bir engel olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Asimetrik savaş şeklinin politik ya da taktiksel bir boyutu olan terörizm; küresel seviyede etki gösteren, güvensizlik duygusunu tetikleyerek toplumlara ve devletlere büyük zararlar veren önemli bir tehdittir. Bu tehdit klasik bir düşmana göre öngörülebilirlikten uzak, karmaşık ve belirsiz bir yapıdadır.

Terörizmle mücadelede önkoşul olarak değerlendirilebilecek uluslararası işbirliğinin resmi olarak somutlaştırılabildiği organizasyonlardan birisi olan NATO, terörizmle mücadelede aktif rol alabilecek bir potansiyele sahiptir. “Organizasyon, işbirliği ve koordinasyon” ilkelerinin terörizmle mücadelede temel ilkeler olduğu düşünülürse, NATO’nun bu alanda etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

NATO’nun terörizm tehdidini ihmal etmesi ya da ertelemesi mümkün görünmemektedir. Bugün müttefiklerin karşılaşılabileceği sorunlar, Kuzey Atlantik Antlaşması’nın imzalandığı 1949 yılındaki sorunlar ve tehditlerden çok farklı bir yapıdadır. Bu nedenle İttifak’ın terörizmle mücadelesini Soğuk Savaş dönemi anlayışı çerçevesiyle yürütebilmesi gerçekçi bir yaklaşımı yansıtmamaktadır. Bu sebeple NATO’nun böyle bir tehditle mücadelede dönüşüm süreci içerisine girmesinin ve sürekli kendisini yeni güvenlik ortamına adapte etmesinin, bir ihtiyaçtan ziyade zorunluluktan kaynaklanan bir durum olduğu aşikârdır.

Terörle mücadelede İttifak'ın temel prensibi, terör eylemlerini caydırmanın ya da önlemenin daha tercih edilebilir bir yöntem olduğunu ortaya koymaktır. Bu yüzden NATO için en uygun seçenek; tehdidin kapsamı ve gerekli müdahalelerin etki alanı ve doğrultusu hakkında fikir birliği oluşturma, kriz yönetimi, istikrar operasyonları, hava sahasının gözetimi, özellikle zayıf ülkelerin mücadele teknik ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi gibi bir dizi koordineli faaliyetleri icra etmektir.

NATO uluslararası anlaşmazlıklara ve problemlere reaksiyon gösterme ve mücadele etme kabiliyetine sahip, bu hususta önde gelen uluslararası bir organizasyon olarak, terörizm eylemlerini önleme ve karşılık verme çabalarını genişletmek ve global seviyedeki rolünü pekiştirmek zorundadır. Planlama, eğitim ve sonuç yönetimi gibi konularda gelişim gösterilmelidir. Bu konuda üye devletler, tehlikeyi ve uluslararası terörizmin getireceği sonuçları minimize etmeli ve NATO'nun yeteneklerinin dönüşümü yönünde yeni adımlar atmalıdır.

Terörizmle etkin bir seviyede mücadele edebilmek için, NATO'nun daha az reaktif ve daha fazla önleyici bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. İttifak, daha geniş kapsamda entelektüel bir altyapı ve değişiklik yapabileceği çoklu fırsat ortamı tanımlamak zorundadır. Bu durum, geleneksel düşünce kurgusunun değişimini ve diğer uluslararası güvenlik aktörlerinin güçlü ve zayıf yanlarının tespit edilip, desteklenmesi gereken hususların ortaya çıkarılmasını gerektirmektedir (Shea,2013:199).

NATO köken itibarıyla, askeri bir savunma organizasyonu olarak kurulmuştur. Terörizmle mücadele ise sadece askeri argümanların yeterli olmadığı bir süreç ve sadece savaş sahasında kazanabilecek bir mücadele değildir (Axelrod ve Borzutzky, 2006: 300). Bu yüzden NATO'nun sadece yeniden görev tanımlaması yapması yeterli olmamakta, aynı zamanda eski metotların yerine daha esnek ve yenilikçi yaklaşım ve çözümler üretmesi gerekmektedir.

Terörizmle mücadele edebilmek, üç seviyede gelişim ve dönüşümün başarısına bağlı bulunmaktadır (Soofi, 2010: 43): Birinci seviye kavramsal seviyedir. Bu seviyede terörizmin kavramsal boyutu ve çerçevesi kesin sınırlarla belirlenmeli ve eksik olan hususlar ortaya çıkarılmalıdır. İkinci seviye operasyonel seviyedir. Bu seviyede müdahale stratejileri ve etkisiz hale getirme yöntemleri tespit edilerek uygulamaya geçilir. Üçüncü seviye önleyicilik seviyesidir. Yapılan müdahaleler ve aktif operasyonlar sonrasında ortaya çıkan durum gözler önüne serilir ve sorunun tekrar canlanmaması için atılacak adımlar belirlenir. NATO'nun bütün bu seviyelerdeki etkinliğinin ve mevcut potansiyelinin ortaya çıkarılabilmesi, dönüşümün gerekliliğini ispatlar niteliktedir. Buna göre kavramsal seviyede, terörizme karşı İttifak içerisindeki ortak tutum oluşturulup, operasyonel seviyede askeri gücün geliştirilmesi sağlanmalı ve önleyicilik seviyesinde mobil hareket edebilme özelliği ve diğer kuruluşlarla koordine kanallarının tesisi gibi hususlar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktürk, Ş.(2012). **NATO Neden Genişledi? Uluslararası İlişkiler Kuramları Işığında NATO'nun Genişlemesi ve ABD-Rusya İç Siyaseti**, Uluslararası İlişkiler, Cilt 9, Sayı 34, 73-97.
- Aldrich, R.(2004). **Transatlantic Intelligence and Security Cooperation**, International Affairs, Volume: 80, No: 3, 733-755.
- Alexander, Y.(2008). **Contemporary Terrorism: From National to Regional and Global Threats**, Defence Against Terrorism Review, Vol: 1, No: 2, 41-46.
- Appathurai, J.(2002), **Closing the Capabilities Gap**, NATO Review. <http://www.nato.int/docu/review/2002/Capabilities/Closing-capabilities-gap/EN/index.htm>, (Erişim Tarihi: 18.04.2015).
- Arıboğan, D.Ü.(2006). **Terörizme Karşı Kurumlar Arası Koordinasyon ve İşbirliği İmkânları**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Axelrod, R. ve Borzutzky,S.(2006). **NATO and the War on Terror: The Organizational Challenges of the Post 9/11 World**, Springer, 293-307.
- Ball, C.(1998). **Nattering NATO Negativism? Reasons Why Expansion May Be a Good Thing**, Review of International Studies, Vol. 24, No. 1, 43-67.
- Benecke, U.(2007). **Reconsidering NATO's Decision Making Process**, US Army War College Strategy Research Project, 1-20.
- Bennett, C.(2003). **Combating Terrorism**, NATO Review, <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue1/english/art2.html>,(Erişim Tarihi: 04.03.2015).
- Bensahel, N.(2006). **A Coalition of Coalitions: International Cooperation Against Terrorism**, Studies in Conflict&Terrorism, RAND, 35-49.
- Bernasconi, C.(2011). **NATO' s Fight Against Terrorism Where Do We Stand?**, NATO Defense College Research Paper,1-8.

- Braun, D.(2007), **NATO Enlargement and the Politics of Identity**, Queen's University Centre for International Relations,1-91.
- Brown, C. **Self-Defense in an Imperfect World**, Ethics&International Affairs, Volume: 17, Issue: 1, Mart 2003, 2-8.
- Caşın, M.H.(2008) **Uluslararası Terörizm**, İstanbul Nobel Yayıncılık.
- Chaudhuri, R. ve Farrell,T. (2011). **Campaign Disconnect: Operational Progress and Strategic Obstacles in Afghanistan 2009–2011**, International Affairs, Volume: 87, Issue: 2, 271-296.
- Clarke, R. ve Mccaffrey,B.(2004). **NATO's Role in Confronting International Terrorism**, Atlantic Council Policy Paper,1-47.
- Croft, S. (2002). **Guaranteeing Europe's Security? Enlarging NATO Again**, International Affairs, Vol: 78, No: 1, 97-114.
- Cuccia, P.R.(2010). **Implications of a Changing NATO**, US Army War College Strategic Studies Institute,1-51.
- Denevers, R.(2007). **NATO's International Security Role in the Terrorist Era**, International Security, Volume: 31, Sayı: 4,34-66.
- Deutch, J. (1997). **Terrorism**, Foreign Policy, No: 108, 10-22.
- Dönmez, S.(2010). **Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve Nato**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ellis, B.(2003). **If It's Not Terrorism, It's Not Relevant: Evaluating NATO's Potential to Contribute To The Campaign Against Terrorism**, Center for Security&Defence Studies,1-27.
- Flockhart, T.(2011). **Me Tarzan-You Jane: The EU and NATO and the Reversal of Roles**, Perspectives on European Politics and Society, Vol: 12, No: 3, 263-282.
- Forbes, I.(2004). **Minding the Gap**, Foreign Policy, No: 141,76-77.
- Ganor, B.(2006). **Soğuk Savaş Döneminden Geçiş ve Terörizm**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını,19-32

- Gartner, H.(2003). **European Security After September 11**, International Politics, Vol: 40, No: 1, 59-73.
- Gözebe, H.(2014). **NATO'nun Askeri Transformasyonunun Türk Hava Kuvvetleri Proje ve Teknolojilerine Etkilerinin Analizi**, Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hamilton, D.(2004). **What is Transformation and What Does it Mean for NATO?**, Daniel Hamilton (Ed.), Transatlantic Transformations: Equipping NATO For The 21ST Century, Center for Transatlantic Relations, John Hopkins University,3-24.
- Hamilton, L.(2005). **Fighting Terrorism**, Indiana Journal of Global Legal Studies, Vol. 12, No. 2, 379-390.
- Hoffman, B.(1999). **Is Europe Soft on Terrorism?**, Foreign Policy, No. 115, 62-76.
- House of Commons Defence Committee (2008). **The Future of NATO and European Defence**, Ninth Report of Session, 1-294.
- Ibrahimi, E. ve Plaku, E.(2013). **NATO' s Current Policies on War Against Terrorism**, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol: 4, No: 10, 374-379.
- Ifantis, K.(2007). **NATO's Strategic Direction after Riga: Nato's Post-Cold War Adaptation**, International Journal, Vol: 62, No: 3, 577-589.
- Ikloody, G.(2010). **The New Strategic Concept and the Fight Against Terrorism: Challenges&Opportunities**, Terörizmle Mücadele Dergisi, Vol: 3, No: 2, 3-12.
- Joyce, M.(2005). "Dönüşüm Gündeminin İleriye Taşınması", NATO Dergisi, İlkbahar 2005. <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/turkish/art5.html>,(Erişim Tarihi: 09.04.2015).
- Kagan,R.(2002). **Power and Weakness**, Policy Review, No: 113, 3-28.
- Kagan, R.(2004). **Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order**, Vintage Books, New York.

- Kaim, M.(2008). **Germany, Afghanistan, and the Future of NATO**, International Journal, Vol: 63, No: 3, 607-623.
- Kamp, K.H.(1995). **The Folly of Rapid NATO Expansion**, Foreign Policy, No. 98 ,116-129.
- Kay, S. (2005). **What Went Wrong With NATO?**, Cambridge Review of International Affairs, Volume: 18, Issue: 1, 69-83.
- Kaya, S.(2008). **Uluslar arası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, (63)-3, 83-111.
- Korkisch, F.(2010). **NATO Gets Better Intelligence**, Institut Für Aussen Strategy Paper, 1-75.
- Köseli, M.(2009). **Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü**, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, 51-72.
- Kriendler, J.(2006). **NATO Intelligence and Early Warning**, Conflict Studies Research Centre, 1-8.
- Leroux, P.(2012). **Improving NATO' s Capabilities: A Roadmap to 2020**, US Army Command and General Staff College,1-117.
- Mahncke D.,Rees W.,Thompson W.(2004). **Redefining Transatlantic Security Relations: The Challenge of Change**, Manchester University Press.
- Mazari, S.(2006). **Terörizmin Geleceği ve Ortak Nitelikleri**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Mearsheimer, J.J.(2014). **Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault? The Liberal Delusions That Provoked Putin**, Foreign Affairs, Volume: 93, Sayı: 5, 77-89.
- NATO (2011). **Terörizmle Mücadele**, Bilgilendirme,1-15.
- Nelson, R.(2004). **NATO'nun Terörle Mücadeledeki Rolü**, NATO Review, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html> (Erişim Tarihi: 04. 03. 2015).
- Özeren, S.,Cinoğlu H.,Sever M. (2010), **"ABD'nin Afganistan ve Irak'ta Terörle Mücadele Politikası"**, UTSAM Raporlar Serisi,1-32.

- Oğuzlu, T. (2012) **NATO' nun Dönüşümü ve Geleceği**, Ortadoğu Analiz, Cilt: 4, Sayı: 40, 8-18.
- Özerkmen, N. (2004) **Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 2, 247-265.
- Özkök, H. (2006) **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Açılış Konuşması**, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Özlük, E. ve Özlük D. (2014) **NATO'yu Anlamak: Dönüşümü, Yeni Kimlikleri ve Uyum Süreçleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 31, 209-225.
- Perl, R. (2007) **International Terrorism: Threat, Policy and Response**, Congressional Research Service Report for Congress, 1-32.
- Reiter, D. (2001) **Why NATO Enlargement Does Not Spread Democracy**, International Security, Vol. 25, No. 4, 41-67.
- Remaly, S.(2004) **NATO Transformation: Finding Relevance in Coping With the Asymmetric Threat of Terrorism**, USAWC Strategy Research Project, 1-31.
- Rubin, B.(2006) **Peace Building and State-Building in Afghanistan: Constructing Sovereignty for Whose Security?**, Third World Quarterly, Vol. 27, No. 1, 175-185.
- Schimmelfennig, F.(1998) **NATO's Enlargement to the East: An Analysis of Collective Decision-Making**, EAPC-NATO Individual Fellowship Report, 1-75.
- Seipel, B.(2003) **NATO Transformation: Beyond The Prague Summit Initiatives**, Air University, 1-51.
- Shea, J. (2013) **How is NATO Dealing With Emerging Security Challenges?**, Science&Technology, 193-201.
- Soofi, A.B. (2010) **A perspective From the Sub-Continent**, Kenan Koçak (Ed.), Global Terrorism and International Cooperation Symposium, Turkish General Staff, Ankara, 43-50.

- Sperling, J. (2006) **Capabilities Traps and Gaps: Symptom or Cause of a Troubled Transatlantic Relationship?**, Martin Smith (Ed.), *Where's NATO Going?*, Routledge, 66-92.
- Tangör, B. ve Sayın S. (2012) **Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?**, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 11, No: 1, sayfa: 85-118.
- Taşdemir, F. (2006) **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara.
- Teichmann, J. (1989) **How to Define Terrorism**, *Philosophy*, Vol. 64, No. 250, 505-517.
- Thompson, P. (2008) **NATO: Relevant in the Twenty-First Century**, Strategy Research Project, US Army War College, 1-20.
- Thornton, T. (1980) **Terror as a Weapon of Political Agitation**, Harry Eckstein (Ed.), *Internal War Problems and Approaches*, Greenwood Press, 71-99.
- Urhal, Ö. (2009) **Küreselleşen Dünyada Güvenlik**, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Vincent, J., Straus I.L., Biondi R.R. (2001) **Capability Theory and the Future of NATO's Decisionmaking Rules**, *Journal of Peace Research*, Vol. 38, No. 1, 67-86.
- Weinrod, W.B. (2003) **NATO After Prague and Copenhagen**, *Mediterranean Quarterly*, Volume: 14, Sayı: 2, 1-14.
- Wilkinson, P. (1977) **Terrorism and the Liberal State**, The Macmillan Press, Londra.
- Yalçın, S. (2006) **Soğuk Savaş Sonrası Uluslar Arası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 4, 98-119.

TERÖRİZM, İSLAMOFOBİ VE NEFRET SUÇU İLİŞKİSİ

Talha ÖVET *

ÖZ

Bir suçun nefret saiki ile işlenmesi çok eskiye dayanmasına karşın; nefret suçunun tanımlanması ve nefret suçunun hukuk sistemine girmesi oldukça yenidir. Makalede nefret söylemi, nefret suçu ve islamofobi kavramları açıklanacak, ayrıca bazı sorulara cevaplar aranacak: Nefret suçları diğer suçlardan daha mı tehlikelidir? İnsanlar nefret suçlarını neden işlerler? Hangi tip insanlar işlerler? Nefret suçları ve terörizm birbirleriyle etkileşim halinde midir? Nefret suçu terörizmin öncüsü müdür yoksa terörist saldırılar gelecekteki nefret suçlarının tetikleyicisi midir? Özellikle 11 Eylül 2001 ve 7 Temmuz 2005 terör saldırılarından sonra Müslümanlara ve Araplara karşı nefret suçlarında artış olmuş mudur? Sorularına yanıt aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, Nefret Söylemi, Nefret Suçu, İslamofobi, Terörizm.

THE RELATIONSHIP AMONG TERRORISM, ISLAMOPHOBIA AND HATE CRIME

ABSTRACT

Though the commitment of an offence with a bias/hate motive is very old; it is considerably new to define this act as a hate crime and to legislate it in law system. In this article, hate speech, hate crime and islamophobia will be explained. Moreover, some questions will be raised and answered. Are hate crimes more dangerous than other kinds of crimes? Why do people commit hate crimes? Which people commit hate crimes? Does hate crime serve as a precursor to terrorism or terrorist attacks serve as triggers for future hate crime offending? Is there any a sizable increase in anti-Arab and anti-Islamic hate crimes in the weeks following 9/11 and 7/7?

Keywords: Discrimination, Hates, Speech, Hate Crime, Islamophobia, Terrorism.

* Dr., Jandarma Okullar Komutanlığı, Beytepe/Ankara/Türkiye, akadem25@yahoo.com.

GİRİŞ

Kimliksel ve etnik ayrışmalarla beraber son dönemde ülkemizde ve dünyada yeni suç türleri ve söylemlerden bahsedilmeye başlanmıştır. Tarih olarak eskilere dayanmasına rağmen, özellikle son dönemde nefret içerikli ifadeler ve eylemler ulusal hukukta suç türü olarak düzenlenmiş; uluslararası hukuk alanında ise ifade özgürlüğünün sınırlandırılması sebebi olarak ele alınmıştır. Bazı ülkeler nefret suçlarını kanunlarında ayrıca düzenlerken; bazıları da, suçların nefret saikiyle işlenmesini ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlemektedir. Ülkelerin çoğunluğu ise nefret saikini ceza kanunlarında ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlemeyi tercih etmektedirler.

Nefret suçu, mağdurun ve mağdurla özdeşleşen grubun topluma kabul edilmedikleri mesajını yollar. Diğer suçlara kıyasla, terör suçları gibi nefret suçlarının çok daha geniş bir hedef kitlesinin olması nedeniyle toplum üzerindeki etkisi daha ağırdır. Toplumdaki eşitlik ilkesini zedelemektedir.

Terörizm nefret saikiyle işlenen bir suçtur. Terörizm, nefret ve aşırıcılık kültürünün bir sonucudur. Bu makalede, Türkiye’de az bilgi sahibi olunan nefret söylemi ve nefret suçu kavramları açıklanmaya çalışılacaktır. Aynı zamanda, nefret suçları ve terörizm birbirleriyle etkileşim halinde midir? Nefret suçu terörizmin öncüsü müdür, yoksa terörist saldırılar gelecekteki nefret suçlarının tetikleyicisi midir? Özellikle 11 Eylül 2001 ve 7 Temmuz 2005 terör saldırılarından sonra Müslümanlara ve Araplara karşı nefret suçlarında ve İslamofobide artış olmuş mudur? sorularına yanıt aranacaktır.

Makalede, nefret suçu ve söylemi dışında islamofobi kavramı açıklanmaya çalışılacaktır. İslamofobi, 11 Eylül 2001’de ABD’deki ikiz kulelere yapılan terörist saldırılardan sonra gündeme gelmiş olsa da, aslında ötekine karşı hoşgörüsüzlüğün ve mevcut stereotiplerin tarihte her zaman mevcut olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada; “terör eylemleri ile nefret suçları arasında olumlu yönde bir neden sonuç ilişkisi vardır” tezi, örnek olay çalışması olarak seçilen 11 Eylül 2001 ve 7 Temmuz 2005 terör saldırıları incelenerek ortaya konulacaktır.

1. NEFRET SÖYLEMİ

a. Tanım ve Kapsam

Nefret söylemi sık kullanımına rağmen, terörizm gibi her devlet tarafından kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Bir çok devlet, “nefret söylemi”ne benzer ifadeleri yasaklayan kanunlar yapmış olsa da nefret söylemi tanımları küçük farklılıklar göstermektedir. Nefret söylemi kavramını tanımlamak, özellikle de hukuki olarak tanımlamak oldukça zordur. Uluslararası alanda tek tanım Avrupa Konseyi (AK) tarafından ortaya konulmuştur. ‘Nefret söylemi’nin ne olduğu konusunda AK Bakanlar Komitesi’nin bir tavsiye kararı mevcuttur (Recommendation No. R (97) 20, Adopted by the Committee of Ministers on 30 October 1997, at the 607th meeting of the Minister’s Deputies). Bu karara göre nefret söylemi “*ırksal nefret, yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığını veya saldırgan milliyetçiliğin ve yabancı düşmanlığının, ayrımcılığın ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara karşı düşmanlığın ifadesi olan hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret şekillerini, bu nefretin yayılmasını, teşvik edilmesini, desteklenmesini ya da haklı çıkarılmasını sağlayan her türlü düşünce açıklaması*” olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu tavsiye kararına AİHM’in kararlarında da atıf yapıldığı görülmektedir. Tavsiye kararında yer alan tanım daha çok ırk veya etnik kökene dayalı nefret ya da yabancı düşmanlığı veya antisemitizm merkezlidir. Tavsiye kararı tarihinin 1997 olması nedeniyle de olsa gerek, İslam karşıtlığına yer verilmediği görülmektedir.

Geçmiş dönemlere bakıldığında da aslında nefret söylemine yer verildiği, fakat bu konuda doğrudan bir tanımlama yapılmadığı görülmektedir. Nitekim Beccaria “*Vatandaşların güvenlik özgürlüklerine karşı yapılan saldırılar en ağır suçlardır. Toplumdaki kişilerin tasarlayarak adam öldürmesinin ve hırsızlıklarının yanısıra, seçkinlerin ve yargıçların işledikleri bu türden suçlar da aynı sınıfa girerler. Çünkü böyle bir durum, adalet ile sorumluluk düşüncelerini yıkarak ve bunların yerine en güçlü olanın haklı olduğu inancını geçirek yarattığı derin aykırılık ve etkiyle uyruklar ile vatandaşları sarsar.*” (Beccaria, 2010: 58) diyerek adını koymuş olmasa da bir bakıma nefret söyleminin ve nefret suçlarının etkisini ortaya koymuştur.

Nefret söylemine karşı ulusal ve uluslararası hukukta geliştirilen düzenlemelerden ilk kategori belli bir gruba hakaret etmeyi ve nefreti kışkırtmayı yasaklamakta; ikinci kategori bir kişinin ya da ulusun onuruna hakaret etmeyi; üçüncü kategori ise belirli bir tarihsel olayı reddini yasaklamaktadır.

İngiltere, Kanada, Fransa, Danimarka, Almanya, Yeni Zelanda gibi ülkeler yasalarında nefret söyleminin suç olarak düzenlemiş ülkelerdir (Waldron, 2012:1597). Kimi düşünürler nefret söyleminin nefret suçuna giden yolda ilk adım olduğu tezini savunurken (Boyle, 2010: 66), düşüncenin her türlü biçiminin ceza konusu olmasına karşı olduğunu belirtenler ise; söz konusu bir nefret suçu dahi olsa burada ceza konusu olacak olanın düşünce/niyet değil eylem olması gerektiğini, sözelimi nefret saikiyle işlenmiş olsa dahi yalnızca fiilin kendisinin ve doğurduğu sonucun suç konusu olması gerektiğini savunmaktadırlar (Çelik, 2013: 209).

AGİT, nefret suçu ve nefret söylemi arasında da bir ayırım yaparak ceza kanununa konu olacak bir suçun nefret saikiyle işlenip işlenmeksizin her

şekilde bir suç olduğunu belirtmiştir (Boyle, 2010: 66). Belirtildiği gibi, farklı kavramlar olmakla birlikte nefret söylemi ve nefret suçu arasında bir ilişki olduğu aşikardır.

Nefret yoğun bir düşmanlık duygusuna dayanır. Bu duygu, nefret edilen objeyi yok etmek ya da sınırlamak arzusundan kaynaklanır.

Nefret öğrenilen bir duygudur. İnsanlar nefret etme kapasitesi ile doğmazlar. Bunun ırksal, dinsel, ekonomik ve kültürel sebepleri olabilir. Nefret bir duygu olduğunda kontrol edilemez ve şiddetlidir. Bu duygu farklı özelliklerinden dolayı, nefret edilen gruba karşı kontrol edilemeyen fiziksel zarar verme isteğine yol açar (Ali, 2014).

Aklımıza şu soru gelebilir? İnsanlar, nefret duydukları ve sadece kendilerinden farklı diye başka bir gruba yaptıkları şiddet ve terör eylemlerini nasıl kendi vicdanlarında savunurlar? Alman sosyal-psikolog Eric Fromm'a göre; insanda iki çeşit nefret vardır. Biri, "mantıklı nefrettir" (rational hate). Bu nefret, insanın kendi yaşamına, özgürlüğüne ve fikirlerine karşı algıladığı tehdide karşı verdiği reaksiyondur. Bir nevi biyolojik olarak kendini koruma hareketidir. Tehdit yok edildiğinde ortadan kaybolur; yaşama karşı değildir, yaşamak içindir (Ali, 2014).

İkinci nefret ise, "mantıksız nefrettir" (irrational hate). Bu, spesifik bir tehdide karşı reaksiyondan daha çok, bazı insanlarda gelişen kişisel bir karakterdir. Diğerlerine karşı düşmanca davranmaya hazır olmaktır. Nefret duyulan insanlara zarar vermek, zalimlik yapmak bir tutku halini alır. Bu çeşit nefrete sahip olanlar saldırmak için hedef ararlar. Bir olayın olması için beklemezler, onu yaratırlar (Ali, 2014). Bu tip insanlar genellikle ırkçı çeteler ve terör örgütlerinin lider kademelerinde görülür. Dolayısıyla şiddet yanlısı aşırı eylem yapanlar genellikle "mantıksız nefret" grubuna girerler.

b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Kararlarında Nefret Söylemi

AİHM tarafından nefret söyleminin net bir tanımı yapılmamış olsa da bu kavrama birçok kararında yer vermektedir. AİHM, kararlarının bazılarında yalnızca “hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti yayan, kışkırtan veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi” olarak nefret söylemini ifade eder. AİHM, bazen ulusal mahkemeler tarafından kabul edilen tanımlamaları reddetmekte ya da tam tersine, ulusal mahkemelerin “nefret söylemi” olarak kabul etmediği bazı durumları dahi “nefret söylemi” olarak sınıflandırmaktadır (Weber, 2009: 3).

AİHM ve nefret söylemi ilişkisinde literatürde öne çıkan davalardan biri, Mahkemenin bugüne kadar nefret söylemi bağlamında ırkçı söyleme ilişkin olarak vermiş olduğu *Jersild/Danimarka* davasıdır. Dava, Danimarka’da yayınlanan bir yayında kendilerine “Greenjackets” adı verilen ırkçı bir grupta yapılan röportaj sonucu gerek grup konuşmacılarının gerekse röportajı yapan gazetecinin Danimarka Yüksek Mahkemesince cezaya mahkûm edilmesine ilişkin olarak gazetecinin, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği gerekçesi ile AİHM’e başvurmasına ilişkindir. Danimarka Yüksek Mahkemesi taraf olunan uluslararası insan hakları sözleşmelerini de gözeterek cezaya karar vermiştir. Gazeteci ise bu ırkçı söyleme yardım sağladığı gerekçesiyle cezalandırılmıştır. AİHM öncelikle gazeteci ve ırkçı söylemlerde bulunan gençler arasında bir ayırım yapmış ve gazetecinin yaptığı belgeselin ırkçı propaganda yapmak amacıyla değil, toplumda endişe yaratan ve gençler arasında yaygın olan bir olguyu dile getirmek amacıyla yaptığı gerekçesi ile gazeteci hakkında verilen cezanın ifade özgürlüğünün ihlali olduğuna karar vermiştir.¹

2. NEFRET SUÇU

a. Kapsam ve Tanım

Nefret suçu eylemlerinin engellenmesinin ilk girişimi 1960'lı yıllarda ABD'de özellikle Yahudilere ve Siyahlara yönelik saldırıları engellemek amacıyla başlatılmış olup nefret suçu kavramı 1986 yılında New York'ta bir grup beyaz genç tarafından siyah bir kişiye yönelik ırkçı saldırının gazete sayfalarında yer alması ile yaygın olarak kullanılmaya başlandı (Ataman, 2012: 59).

İnsan haklarına yönelmiş bir saldırı niteliği taşıyan nefret suçları; uluslararası düzeyde kabul gören insan hakları sözleşmelerinin temel argümanlarından biri olan eşitlik ilkesinin açık bir ihlalidir.

Çok kültürlü toplumlarda vatandaşların bir arada hoşgörüyeye dayanan bir güven ortamında, özgürce yaşamaları her zaman mümkün olmamaktadır. Bazen, vatandaşların birlikte yaşamaları önündeki engeller de birer toplumsal sorun oluşturmaktadır. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması kadar, bireylerin toplumca varsayılan farklı özelliklerinin de hukuki güvence altına alınması önemlidir. Çok kültürlü toplumların bir arada yaşamaları önündeki en önemli engellerden biri, nefret suçlarıdır. Nefret suçları, önyargının şiddet manifestosudur (Ataman ve Cengiz, 2009:12).

Bir kişiye veya gruba karşı; ırk, etnik/milli köken, din, cinsiyet, cinsel tercih, fiziki engellilik, yaş gibi özelliklerden dolayı duyulan önyargı yüzünden kişilerin maddi veya manevi varlıklarına karşı işlenen suçlara "nefret suçu" adı verilmektedir (Güler, 2010: 262).

AGİT ise nefret suçunu şöyle tanımlamaktadır: *"Mağdurun, mülkün ya da suçun hedefinin, gerçek veya ırk, etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer özellikler*

taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı işlenen her türlü suçtur” (OSCE - ODIHR, 2005: 12). AGİT’in tanımını özetlersek ırk, etnik köken, dil, renk, cinsiyet, yaş, fiziksel ya da zihinsel engellik gibi mağdurun veya mağdurların sahip olduğu **temel ve değiştirilemez nitelikteki belirli özellikleri** sebebiyle işlenen suçlar nefret suçunu oluşturmaktadır.

Dolayısıyla tanımlamalardan yola çıkarsak; bir nefret suçunun oluşması için, ceza kanununa göre işlenmiş olan bir suçun olması ve failin, bu suçu bir önyargı/nefret saikiyle (bias motive) gerçekleştirmiş olması gerekir. Önyargı saikini çıkarsanız bile ortada ceza kanunlarına göre bir suç mevcut olacaktır.

Nefret suçları mallara ya da kişilere karşı işlenebilen bir suçtur. Failin mağduru seçmesindeki sebep mağdurun ırk, ulus ya da etnik orijin, dil, renk, din, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, fiziksel ya da zihinsel engellilik gibi özellikleri taşımasıdır. Bu suçlarda failin mağdurdan **kişisel olarak** nefret etmesi aranmamaktadır. Önemli olan mağdurun ortak özellik taşıdığı gruptur. Failin amacı, mağdura karşı suç işleyerek mensup olduğu gruba da bir gözdağı vermek ve toplumda istenmediklerine dair mesaj yollamaktır.

“Nefret Suçu” gerçekte nefretten ziyade, önyargı ile ilgilidir. Nefret suçlarını diğer suçlardan ayıran en önemli özellik suçun **önyargılı bir motivasyonla** işlenmiş olmasıdır (Jacobs, J. B. ve Potter, 1998: 11). Örneğin, önyargı veya nefretle bir kimseye karşı hakaret suçu işlenebilir. Hakaret, ceza kanunlarında düzenlenmiş bir suçtur. Suçun diğer unsuru olan önyargılı motivasyon ile hakaret suçunun işlenmesi halinde, hakaret suçu aynı zamanda bir nefret suçu olur.

Önyargı ne demektir? “Önyargı” kavramı, bir gruba ve o gruba mensup kişiye yönelik gerekçesiz ve makul olmayan olumsuz tutum olarak

tanımlanmaktadır. Daha geniş anlamıyla bir kişiye ve/veya gruba karşı sahip oldukları özellikler veya ait oldukları yapılar dolayısıyla hissedilen ve/veya ifade edilen, yanıltıcı bir genelleme üzerine kurulu negatif tutum, davranış ve duygular olarak tanımlanabilir. Önyargı; duygu, davranış ve inançların birleşiminden oluşan “tutum” olarak formüle edilmektedir. Belli bir gruba ve bu gruba mensup kişiye yönelik sahip olunan olumsuz duygu durumu “önyargı”, bilişsel durumu “kalıp yargı” ve davranışsal durumu “ayrımcılık” olarak kavramsallaştırılmaktadır (Fiske, 2002: 124). Sürecin işleyişine bakıldığında, zaman içinde kalıplaşmaya başlayan bu önyargı beraberinde, kendisi gibi olmayanı kabullenme yetisinin zayıflaması ve hatta yok olması sonucu oluşan “ötekileştirme” sürecini ortaya çıkarmaktadır. Kişilerin tolerans eşiklerinin düştüğü ve kendisi gibi olmayana tahammülsüzlüklerinin baş gösterdiği görülür.

Fail, mağduru mağdurun belirli bir gruba ait olması ya da o gruba ait olduğu algısı sebebiyle hedef almaktadır. Aynı şekilde şayet suç oluşturan fiil bir mala yönelik gerçekleşmişse, söz konusu mal, söz konusu grup ile olan bağlantısı sebebiyle seçilmiştir.

Nefret saiki ile önyargı saikini iyi ayırt etmek gerekmektedir. Nefret her suçta olabilir. Örneğin, bir adam başka bir adamı nefret ettiği için kasten yaralama suçunu işleyebilir. Ama bu suçun nefret suçu olması için yeterli değildir. Çünkü, önemli olan mağdurun birtakım ayırt edici özellikleri sebebiyle hedef alınmasıdır. Eğer mağdur bu ayırt edici özellikleri nedeniyle seçilmediyse nefret suçu oluşmayacaktır. Dolayısıyla her “nefret” nefret suçlarında aranan bir unsur değildir. Burada aslında nefretin önyargıdan kaynaklanması gerekmektedir. Önyargı daha geniş anlamlıdır. Kişiyi ait olduğu karakteristik özelliklerinden dolayı seçmek anlamında kullanılmalıdır.

Nefret söylemi ile nefret suçunu şu formülle ayırabiliriz:

Nefret Suçu: Ceza kanununa göre bir suç + Önyargı/Nefret

Nefret Söylemi: Önyargı/Nefret = Ceza kanunlarında bir suç olarak düzenlenmiş olabilir ya da olmayabilir.

Peki nefret suçunun ayrımcılıktan farkı nedir? Hem ayrımcılıkta hem de nefret suçunda önyargılı davranma saiki vardır. Ama bu saiki suçun içinden çıkardığınız zaman geriye ayrımcılık suçu kalmaz. Ama nefret suçunda ise, önyargı/nefret saikini çektiğin zaman halen ceza kanuna göre başka bir suç daha vardır. Örneğin, sırf engelli olmasından ötürü birine hizmet etmeyi reddetmek ayrımcılık suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Ama bir kişiye engelli olduğu için değil de normal olarak hizmet vermeyi reddetmek ayrımcılık suçunu oluşturmayacaktır.

Nefret suçları, aşağıda belirtilen ayırt edici vasıfları dolayısıyla diğer suçlardan ayrı değerlendirilmelidirler (Flanagan ve O'Brien: 2):

- Nefret suçları genellikle zalimce ve aşağılayıcı bir biçimde işlenir.
- Kurbanlar çoğunlukla korkunç bir travmaya uğrar.
- Kurbanların kendileri ve aileleri hayal kırıklığına uğramış ve güçsüz hisseder.
- Mağdurun ait olduğu grubun diğer üyeleri de kendilerini mağdur edilmiş, haksızlığa uğramış ve savunmasız hissederler.
- Nefret suçları misilleme eylemlerini tırmandırabilir.
- Nefret suçları, bütün toplumda huzursuzluk ve tedirginlik yaratır, kamu düzenini bozar.

b. Nefret Suçu Mağdurları Kimlerdir?

Nefret suçu mağdurlarının kimler olduğunu bilmek özellikle kolluk görevlileri ve C. Savcılarını için çok önemlidir. Nefret suçu mağdurları genellikle kimlerdir?

• *Dini Gruplar:* Anti-semitizm, İslamofobi, farklı mezhebe ait kişiler, Atesitler gibi gruplar.

- *Yabancılar:* Ülkelerdeki göçmenler, sığınmacılar gibi.
- *Kadınlar*
- *Eşcinseller (Homofobi)*
- *Etnik azınlıklar*
- *Yaşlılar*
- *Engelliler.*

Yukarıdaki mağdur listesi artırılabilir, ya da ülkeden ülkeye değişebilir. Nefret suçu mağdurlarının belirlenmesinde, o ülkenin tarihi, sosyal ve kültürel yapısı önemlidir. Tabii kolluk kuvvetleri, Adalet ve İçişleri Bakanlıkları gibi kurumlar tuttuğu raporlar ve datalarla bu mağdurları kolayca belirleyebilirler.

Yapılan çalışmalar nefret suçlarının yoğunlukla sokak, alışveriş merkezleri, okul gibi kamusal alanlarda meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Suçun meydana geldiği olay yerine dair bu belirgin özelliğin, nefret suçunun ortaya çıkma nedeni olarak belirtilen, mağdurun üzerinden dahil olduğu gruba mesaj verme durumunu ispatlar nitelikte olduğu vurgulanmaktadır (Herek, Cogan ve Gillis, 2002: 321).

Herek, Cogan ve Gillis tarafından yapılan çalışmada, nefret suçlarına maruz kalınan mekanlar konusunda ortaya çıkan dikkate değer bulgulardan biri de işyerinde önyargı temelli suçlara maruz kalma konusunda en çok

kadınların bildirimde buldukları sonucudur. Buradaki kayda değer bir husus ise, bu mağduriyeti bildiren kadınların polis, ordu gibi tarihsel açıdan erkekler üzerine kurulu kurumlarda çalışıyor olmalarının olduğu belirtilmektedir (Herek vd., 2002: 322).

Peki, nefret suçlarını işleyenler genelde hangi tür suçları işliyorlar? AGİT'e ülkelerin verdiği raporlara bakarsak genelde işlenen suç türleri şunlardır: cinayet, fiziksel şiddet, mala karşı suçlar, mezarlıklara verilen zararlar, vandalizm, tehdit, işyerlerine verilen zararlar (Annual Report for 2011, 2012: 19).

c. Nefret Suçlarında Fail

Suç eylemine iştirak eden failerin niceliği konusunda, hem kişiye yönelik hem de mülke yönelik suçlarda suçun ***birden fazla fail tarafından*** (toplu veya grup şeklinde) işlenme oranının, önyargı temelli suçlarda önyargı temelli olmayan suçlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Franklin, 2000 342). Nefret suçlarına iştirak eden failerin bireysel hareket etmekten ziyade özellikle gruplar şeklinde suç eylemini gerçekleştirdikleri bildirilmektedir (Messner, 2004: 585). Bu anlamda terör suçlarını işleyenlerle ortak özellikler göstermektedir.

Nefret suçu faillerinin özellikleri açısından bildirilen en önemli faktörlerden biri de nefret suçlarını gerçekleştiren kişilerin neredeyse çoğunluğunun erkek olduğu bilgisidir (Messner, 2004: 585). Yine Herek, Cogan ve Gillis tarafından yapılan çalışma doğrultusunda nefret suçuna maruz kalan erkek mağdurların % 99'nun, kadın mağdurların ise % 90'nın faillerinin erkek olarak bildirdikleri bulgulanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin erkek için biçtiği roller çerçevesinde erkeklerin şiddet kullanma konusunda kadınlara oranla çok daha etkin olduğu yönündeki tartışma söz konusu çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Herek vd., 2002: 324).

Mağdurun fail ile olan ilişkisi de önyargı temelli suçlar ile önyargı temelli olmayan suçlar arasında ortaya çıkan belirgin farklardan biri olarak belirtilmektedir (Messner, 2004: 585). Nefret suçuna maruz kalan mağdurların % 70'i tanımadığı şahıslar tarafından suça maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Herek vd., 2002: 324).

Anderson, Dyson ve Brooks tarafından yapılan bir başka çalışmada ise nefret suçları faillerinin motivasyonları ve bu motivasyonları oluşturan sosyal bağlamları anlamak için üç temel varsayım öne sürülmektedir. Öne sürülen varsayımları şu şekilde sıralamak mümkündür (Anderson, Dyson ve Brooks, 2002: 140):

- **Sosyal Öğrenme Modeli:** Bu modele göre kişinin herhangi bir davranışı öğrenmesinde içinde bulunduğu sosyal çevrenin önemli bir etkisi vardır. Buna göre, nefret içten gelen bir davranış olmaktan öte öğrenilen bir davranıştır. Kişi, gerek aile gerekse diğer kişilerle kurduğu ilişkiler içerisinde davranış kalıplarını öğrenir ve çevresi tarafından bu davranışların devamını sağlayacak geri beslemeler aldığı müddetçe davranışı yerleşik hale gelir. Özellikle suç davranışı için sosyal öğrenme modelinin etkin bir role sahip olduğu öne sürülmektedir.

- **Kültürel Etkileşim Modeli:** Kişinin kendini ait hissettiği grup/topluluk içindeki davranış biçiminin kişinin bireysel davranışlarını etkilediğini söylemek mümkündür. Grup içindeki iletişim ve etkileşim esnasında kişi içinde bulunduğu grubun/topluluğun dinamikleri üzerinden hem kendisini hem de diğerlerini nasıl tanımlayacağını öğrenmektedir. Nefret suçlarının bir nevi gruplar arası ilişki biçimi olarak da varsayılabileceği göz önüne alındığında, kişinin dahil olduğu grubun/topluluğun içerisinde baskı ve şiddet davranışı kabul gören davranışlar olarak kodlanıyorsa kişinin de grup içindeki kültüre

uygun biçimde benzer davranış kalıpları sergilemeye devam edeceği söylenebilir.

- **Günah Keçisi Teorisi:** Yukarıda bahsedilen birbirine yakın iki teorinin aksine günah keçisi teorisi durumu ekonomik temelli ele alarak sosyo-yapısal bir açıklama sunmaktadır. Buna göre, ekonomik koşullardaki gerginleşmenin suç vakalarının fakat özellikle de nefret suçu vakalarının (farklı ırk ve etnik kökenden insanların arasındaki suç eylemleri) artışında etkili olduğu öne sürülmektedir. Ekonomik olarak sıkıntı yaşanan dönemlerde azınlık grupların “günah keçisi” olarak diğer kişilerin yaşadıkları sıkıntıların nedeni olarak algılandıkları söylenmektedir. Buna göre, iş olanaklarının azalması sonucu ortaya çıkan rekabet ortamının özellikle azınlıklara yönelik şiddet davranışlarını arttırdığı belirtilmektedir.

3. İSLAMOFOBİ

İslamofobi kavramı 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanmış olsa da 11 Eylül 2001 tarihinden sonra popülerlik kazanmıştır. İslamofobi, İslam ve Müslüman korkusu anlamına gelmekle birlikte, İslam ile yabancı karşıtlığı ve düşmanlığını da içermektedir. Kavram ayrıca İslam'a karşı kin, nefret ve düşmanlık besleme anlamına gelen Müslümanlardan akıl dışı bir korku ve nefret olarak ortaya çıkmış yeni bir fenomendir.

11 Eylül saldırısıyla Amerika ve Avrupa'da yükselmeye başlayan İslamofobi, El-Kaide terör örgütünün üstlendiği 15 ve 20 Kasım 2003 İstanbul, 11 Mart 2004 Madrid, 7 Temmuz 2005 Londra ve 13 Kasım 2015 Paris saldırılarıyla Avrupa'da Müslümanlara ve İslam dinine karşı gelişen düşmanlığı ve dışlama duygusunu arttırmıştır. Terörist saldırılar, eski önyargıları pekiştirmiş ve İslam karşıtlığı daha da artmıştır. Müslümanlar, Batı'nın yeni “ötekileri” olarak, “içerdeki tehdit ve düşman” olarak algılanır olmuş ve çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Batı'da, Müslüman imajı bu

saldırılarından olumsuz etkilenmekte ve İslam'a karşı korkular ve paranoyalar artarken, Müslümanlara karşı tutumlar giderek sertleşmektedir.

Bir kavram olarak islamofobi; en basit tanımıyla İslam korkusu, İslam'dan ve Müslümanlardan korkma, çekinme içgüdüsünü ifade etmektedir. İslamofobi de diğer fobiler gibi korkulan varlık olarak İslam'ın anlaşılmasına ve korkunun mantıksızlığının farkına varılamamasına dayanmaktadır. Kısaca İslamofobi İslam ve Müslümanlara ilişkin yaygın korkuya verilen isimdir (Canatan, 2007: 26).

İslamofobi'nin tanımını yapan AB Temel Haklar Ajansı'na göre İslamofobi: (Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia, 2003)

"(...) 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terör ile mücadele kapsamında, aralarında Arapların, Musevilerin, Müslümanların, bazı mülteci grupların göçmenlerin ve sığınmacıların ve kimi azınlıkların da bulunduğu gruplara bağlı kişi veya kişiler, eğitim, istihdam, barınma, hizmetler ile kamu alanlarına erişim, toplumsal katılım ve hareket serbestliği gibi bazı alanlarda ırkçı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu çerçevede İslamofobi, İslam dinine mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir."

Avrupa'da ve ABD'de yaşayan Müslümanlar terörle mücadele adına günah keçisi haline gelmiştir. 11 Eylül sonrasında yayılan İslam karşıtlığı, Müslüman karşıtlığını arttırmış, bunun sonucunda çok sayıda saldırı meydana gelmiştir (Bilgen, 2010: 1957). 11 Eylül, 7 Temmuz ve diğer terörist saldırılar ya Amerika ya Avrupa'da terörist şüphelilerinin yakalanmasından sonra Kuran'ın yasaklanması çağrıları, fişleme, camilerin kapatılması, Müslüman yurttaşların ülkelerden çıkarılması ya da Müslüman ülkelerden göçlerin engellenmesi gibi İslamofobik söylem ve ajandalarda çok sayıda artışlar yaşanmıştır. Sağcı

ulusal partilerin liderleri, göçmenlik karşıtı siyasi partiler, siyaset ve medya yorumcuları, katı Hıristiyan ve Siyonist dini liderler düzenli olarak sadece aşırı Müslümanları değil genel olarak İslam'ı ve Müslümanları hedef alarak nefret söylemini dışa vurmuşlardır ve böylece İslam ve Müslümanları terörizm ile ilişkilendirmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak İslamofobide yükselme, Müslümanlar aleyhine yaygın bir şüphe ve Müslümanların, ırkları ve dinleri nedeni ile maruz kaldıkları ayrımcılıklar ortaya çıkarken, bütün bunlar nefret suçları ve diğer şiddet olaylarına neden olmuştur (Lambert- Githens-Mazer, 2010: 27).

4. ARAPLAR VE MÜSLÜMANLAR HAKKINDAKİ ÖNYARGILAR

Birçok Amerikalı ve Avrupalı, Araplar ile Müslümanlar arasındaki farkı bilmezler. Arapların hepsi Müslüman olmadığı gibi her Müslüman da Arap değildir. Bugün yaklaşık olarak Arapça konuşan ülkelerde 15 milyon civarında Hıristiyan yaşamaktadır (Stewart, 2008: 2). ABD'de yaşayan Arapların çoğu Müslüman değil Hıristiyan'dır. 2001 yılında Zagby'nin yaptığı araştırmada ABD'deki Arapların %42'si Katolik, %23'ü Ortodoks, %12'si Protestan ve sadece %23'ü Müslüman'dır. Yani ABD'deki Arapların %77'si Müslüman değildir. Dünyada yaşayan Müslümanların da yaklaşık %12'si Arap'tır (Rachel, 2005: 9). Sylvia Nassar-McMillian'a göre: "Araplarla Müslümanların karıştırılmasının en büyük sebebi Müslümanların peygamberi Hz. Muhammed'in Arap kökenli olmasıdır ve Arap kültürü ile Müslüman kültürünün birbirine çok yakın olmasındandır" (McMillan, 2003:4).

Araplarla Müslümanların özdeşleşmesi ve terörist olarak görülmesi önyargısı aslında yeni bir olgu değildir. 11 Eylül'den önce de Araplara karşı önyargı mevcuttu (Engle, 2004: 75). Engle'a göre bu yargı daha çok Oklahama'daki 1995 yılında federal binanın Orta Doğulu olduğu zannedilen kişiler tarafından bombalanmasından dolayıdır (Engle, 2004: 75). Ama daha

sonra yapılan soruşturmada bombalamayı yapanın Timothy Mcveigh isimli Amerikalı olduğu ortaya çıkmıştır. 1995 yılında olan bu olaydan sonra aynı yıl ABD’de yaşayan Müslüman-Amerikalılara karşı 200 nefret suçu olayı meydana gelmiştir (Abel, 2005: 48).

11 Eylül’den sonra Amerikalılarda Müslümanlara terörist olarak bakmak daha belirgin hale geldi. Amerikalı gazeteci Daniel Pearl’in teröristler tarafından kafasından vurulması, bu olayın videosunun çıkması ve bazı “Müslüman” teröristlerin intihar bomba eylemleri bunu daha da belirginleştirdi.

11 Eylül saldırısından iki gün sonra yükselen Arap ve Müslüman karşıtı düşmanlıktan dolayı Amerika’da ve Avustralya’da yaşayan Arap ve Müslüman toplumu saldırılara uğramıştır. ABD’de onlarca saldırının meydana geldiği rapor edilmiş, Amerikan vatandaşı olan Arap ve Müslümanların bir baskı altında olduğu bildirilmiştir. ABD’nin birçok yerinde meydana gelen saldırılarda cami, mescit gibi ibadet yerlerine, Araplara ait işyerlerine saldırılar olmuş, başı kapalı kadınlar, sakallı erkekler, ten rengi Araplara benzeyenler sözlü ve fiziki saldırılara maruz kalmıştır (Stuart, 2001). 11 Eylül saldırılarından iki gün sonra, ABD’nin Arizona eyaletinde gaz istasyonu işleten Balbir Singh Sodhi’nin öldürülmesi nefret suçlarının ne kadar tehlikeli bir potansiyel bünyesinde barındığını tüm dünyanın gözleri önüne sermiştir. Sodhi, sadece kafasına sarık sardığı için öldürülmüştür. Usame Bin Ladin’in bir taraftarı olduğuna ve sırf bu yüzden öldürülmesi gerektiğine inanmışlardır. Oysa, Balbir Singh Sodhi, bir Sih’tir (Ensaroğlu, Çetin ve Yıldırım, 2011: 13).

11 Eylül’den sonra CNN’in yaptığı kamuoyu araştırmasına göre ABD’lilerin büyük çoğunluğu Ortadoğulu Amerikalıların ırksal profillemesinin yapılmasını desteklediği, %49’unun ise Arap-Amerikalılara farklı bir kimlik kartı verilmesini destekledikleri ortaya çıkmıştır (Sharon, 2003:4). Doğu Asyalılar; Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Sri Lanka, Nepal gibi ülkelere ait insanlar deri renkleri ve

siyah saçlarından dolayı Arap ve Müslüman zannedilmektedir ve birçok nefret suçuna maruz kalmaktadırlar (Han, 2006:1).

11 Eylül'den sonra Başkan George W.Bush Washington İslam Merkezini ziyaret etmiş ve şu konuşmayı yapmıştır: “Terörizm İslam’ın gerçek yüzü değildir. İslam barış demektir. Bu teröristler barışı temsil etmezler. Onlar savaşı ve şeytanı temsil ederler.” Bush, 19 Eylül 2001’de dünyanın en büyük Müslüman ülkesi olan Endonezya Devlet Başkanı’na “Sayın Başkan belirtmek isterim ki terörizme karşı başlattığımız savaş ne Müslümanlara ne de Araplara karşı değildir. Bu savaş masumları hedef alan şeytanlara karşıdır” demiştir. Yine Başkan Bush Kaliforniya’da yaptığı bir konuşmada: “Amerika bağnazlığı reddeder. Biz Araplara, Müslümanlara karşı nefret suçlarını reddediyoruz. Amerika her inanişe; Hıristiyan, Müslüman, Yahudi, Sih, Hindu ve diğerlerine saygı duyar. ABD’de her inanış korunur, çünkü biz bir ülkeyiz. Biz bir ülke olduğumuz için her göçmen eşit derecede Amerikalıdır. Irk ve renk bizi bölemez” demiştir (Lee, 2008: 9).

5. NEFRET SUÇLARI VE TERÖR SALDIRILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bir birey nefret suçu işlemeye karar verdiğinde, yapacağı eylemin faydalı olacağını düşündüğü için yapmaktadır. Gordon ve Arian’ın (2001) yaptıkları çalışmada “eğer bir kişi tehdit altında olduğunu hissederse, karar alma süreci mantıktan çok duyguyla hareket eder. Öfke ve kızgınlık mantıksal karar alınmasını etkiler” demektedir (Gordon ve Arison, 2001: 97).

Diğer şiddet suçlarının aksine, nefret suçları bireyden çok gruplar tarafından işlenmeye yatkındır (Craig, 2002). Terör saldırıları davranışlarda keskin değişikliklere yol açar. Bu değişiklikler mantıksız, akıl dışı karşılıklar şeklinde oluşabilir (Viscui ve Zeckhouse, 2003).

Nefret suçları, daha geniş sosyal grupları terörize etme arzusuna yol açmaktadır (Green, McFalls ve Smith, 2001: 483). Bazı yazarlar, terörizm ile nefret suçunu “yakın kuzenler” olarak nitelendirmiştir. Çünkü ikisini ayırt etmenin çok zor olduğunu söylemektedirler. İkisi de hedeflerini ait olduğu grubun özelliklerinden dolayı seçmektedirler. Adi suçlardan farklı olarak, ikisinin de etkisi çok daha geniştir, ait olunan grup ve tüm toplum etkilenmektedir (Krueger ve Malečková, 2002: 28).

Peki, terörizm ile nefret suçu birbirinin benzeri midir? İkisini nasıl ayırt edebiliriz? Terörizm en basit tanımıyla, şiddet veya şiddet tehdidinin politik amaçlarla kullanılmasıdır. Terörizm insan yaşamına, devletin kurumlarına ve altyapısına zarar verir, topluma korku salma yoluyla daha geniş etkilere yol açar. Fakat terörist gruplar veya bir şahıs bir grubu, engelliğinden, cinsiyetinden, ırkıdan, inancından, cinsel yöneliminden gibi etkenlerle hedef alırsa bu nefret suçu olarak nitelendirilir. Terörizmin amacı siyasi mesaj göndermektir. Fakat nefret suçunda amaç siyasi mesajdan ötürü yukarıda sayılan özelliklerinden dolayı o gruba mesaj göndermektir. Örneğin İngiltere’de 1999 yılında Soho’daki² bombanın hedefi gay, lezbiyen, transseksüel (LGBT) gruptu. Cinsel yönelimlerinden dolayı bombanın hedefi olmuşlardı. Bu bombalama olayı nefret suçu sınıfına girmektedir. Çünkü LGBT grubuna artık toplumda istenmedikleri mesajı verilmek istenmiştir. Amaç siyasi değildir. İngiltere’de bu olayı nefret suçu olarak soruşturmuştur. Fakat, IRA (Irish Republican Army)’nın 1996 yılında Arndale alışveriş merkezini bombalaması³ ise bir terör eylemidir. Çünkü burada spesifik bir grup hedef seçilmemiştir ve amaç siyasidir. Yani terör eylemi ile nefret suçunu ayırt etmek için arkasındaki motivasyona ve amaca bakmak gerekir. Fakat suçlu özellikleri, yaptıkları eylemler açısından nefret suçları ile terör suçlarının örtüştüğünü söyleyebiliriz.

Nefret suçları ile terörizm ilişkisi üzerine yabancı araştırmacıların yaptıkları birçok çalışma bulunmaktadır. Hanes ve Machin (2013) alışmasında, “7 Temmuz 2005 Londra saldırısı ve 11 Eylül 2001 ABD’deki terör saldırılarından sonra nefret suçlarını “ırksal” olarak motive eden ne oldu?” sorusuna cevap aramıştır. Yine Disha, Coverish ve King’in (2011) 11 Eylül 2001 öncesi ve sonrası ABD’de nefret suçlarında artış olup olmadığı konusunda yapmış oldukları bir araştırma bulunmaktadır. Başka bir araştırmada, King ve Asal’ın (2012) terörizm ve nefret suçları arasındaki sebep ilişkisini araştırmışlardır.

Hanes ve Machin (2013) alışmasında, hem 7 Temmuz hem de 11 Eylül terör saldırılarından sonra İngiltere’deki Müslüman nüfusa karşı nefret suçlarında %25-30 arasında bir artış olduğunu ortaya koymuştur.

ABD’de 11 Eylül terör saldırılarından sonra Müslümanlara ve Araplara karşı nefret suçlarında artış olduğu aşıkardır. Aynı zamanda Müslüman zannedilen Sih’lerin de bundan etkilendiği görölmektedir (Sheriden ve Gillet, 2005). FBI istatistiklerine göre, ABD’de 1997-2001 arasında yıllık ortalama 20-30 nefret olayı olduğu; 2001 yılında ise 481 olay olduğu görölmektedir. Özellikle 11 Eylül’den sonraki ilk 3 ay içinde Müslümanlara karşı işlenen nefret suçları tırmanışa geçmiştir. Sonra tekrar düşüşe geçtiği gözlemlenmiştir (Hanes ve Machin, 2013: 2). Özellikle terör olaylarından sonraki ilk iki ayda nefret suçlarında kat ve kat artış olmaktadır.

Amerikan-Arap Ayrımcılığına Karşı Komitesi (American-Arap anti-Discrimination Committee) ise 11 Eylül’den sonra 9 hafta boyunca ABD’deki Müslümanlara karşı 700 saldırı olduğunu rapor etmiştir (Ibish ve Steawart, 2003: 15). Yapılan araştırmalarda, 11 Eylül’den sonra sadece ABD’de değil İngiltere ve Avustralya’daki Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarında da gözle görölür bir artış olduğu ortaya çıkmıştır (Sheridan ve Gillet, 2005).

Yapılan başka araştırmada nefret suçları işleyenlerle mülakat yapılmış ve çoğunluğu “nefret suçları kurbanlarını terörist olarak gördükleri için bu suçu işlediklerini” söylemişlerdir (Swahn, Mahendra ve Pauluzzi, 2003: 188).

İngiltere’de yapılan araştırmada 11 Eylül’den sonra Asyalılara ve Araplara karşı nefret suçlarında %28’lik bir artış olduğu ve bu araştırmada suçların ilk 3 ayda yoğunlaştığı görülmüştür. Yine aynı araştırmada 7 Temmuz saldırısından sonra Asyalılara ve Araplara karşı ilk 1 ay içerisinde nefret suçlarında %27’lik bir artış olmuştur (Hanes ve Machin, 2013: 17,20).

11 Eylül’den sonra, ABD’deki Arap-Müslümanlar, Doğu-Asyalı Amerikalılar, Müslüman Amerikalılar ve Sih-Amerikalılar nefret suçlarının hedefi haline gelmişlerdir (June, 2006: 1). Bu nefret suçlarını işleyenler “11 Eylül’e misilleme olarak vatanseverce cevap verdiklerini, bu eylemleri terörle savaş adına yaptıklarını” söylemişlerdir (Muneer, 2004: 3).

11 Eylül’den hemen sonra, çok sayıda Arap ve Müslümanlar Arap ve Müslüman oldukları için saldırıya uğradılar, bazıları ise öldürüldü. Saldırıya uğrayanlar 11 Eylül ile bağlantısı oldukları veya sorumlu oldukları **algısı yüzünden** suça maruz kaldılar (Lee, 2008: 3). 11 Eylül’den 5 gün sonra 15 Eylül 2001’de Balbir Singh Sadhi isimli vatandaş vuruldu. Şahıs türban takan bir Sih idi. Türban taktığı için Müslüman zannedilerek vurulmuştu (Kiefer ve Walsh, 2006: 1). Daidhi’yi vuran şahıs daha sonra Lübnanlı bir Amerikalı ve bir Afganlıyı da vurdu. 2 saat sonra polis yakaladığında “...yolun sonuna kadar Amerika’yı temsil ettim...” diye bağırды (Mike, 2001: 26).

11 Eylül saldırılarını izleyen ilk dokuz hafta içerisinde Amerikalı Araplara ya da Arap olarak algılanan şahıslara karşı 700 şiddet vakasının %66’sı fiziksel ya da psikolojik saldırılarla ilişkilidir. Vandalizm ve kundaklama %27, nefret içeren e-posta, tehdit ve bomba tehdidi % 22, fiziksel saldırı ve yaralama %16, nefret suçu olarak soruşturulan cinayet %1’dir. Fiziksel saldırıların pek çoğu

11-18 Eylül 2001 arasında meydana gelmiştir (Ibish H. ve Stewart, 2002: 47). 1995 yılından beri nefret suçlarına ilişkin istatistikleri toplayan FBI'a göre, Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarında 2010 yılında 2009 yılına göre %50 artış gözlenmiştir. 2010 yılındaki istatistiklere göre bu, 2001 yılındaki 11 Eylül saldırılarından bu yana Müslümanlara karşı işlenen suçlardaki en yüksek orandır. 2010 yılındaki istatistiklere göre, 1552 nefret suçu mağdurunun %12.7'si İslam karşıtı önyargı kurbanıdır (Latest Hate Crime Statistics Report Released, 2010). Yine FBI'ın kayıtlarına göre, kolluk kuvvetleri tarafından rapor edilen suçların 1409'u dini önyargı temelli nefret suçudur. Bunlardan %65.4'lük kısmını oluşturan Anti Semitizmi, ikinci sırada %13.2 ile İslam karşıtı suçlar izlemektedir (Chakraborti ve Garland, 2009: 44). Fakat, 11 Eylül olaylarının Müslümanların maruz kaldığı bu eylemlerde artışa sebep olduğu açıkça görülmektedir. FBI 18 Eylül 2001 tarihinden itibaren terör saldırıları ile ilişkili nefret suçları dosyalarının sayısının 40 olduğunu, bu sayının 3 Ekim'de 90'a çıktığını, 11 Ekimde ise sayının 145'i bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Amerikan-Arap Anti-Ayrımcılık Komitesi de bu sayının 1100'ü aştığını açıklamıştır (Chakraborti ve Garland, 2009, s. 45).

11 Eylül saldırılarından sonra ABD devleti Arap, Müslüman ve Doğu Asyalı kişileri gözaltına almaya başladı Saldırıdan 2 ay sonra toplam 1200 kişi gözaltına alınmıştı Birçoğu terörist suçlamasıyla değil, küçük göçmen ihlalleri sonucu gözaltında tutuldu. Gözaltındakilere vahşi birer hayvan gibi davranıldığı ve fiziki ve sözlü saldırılara maruz kaldıkları iddia edildi. Gözaltına alınanlardan bazıları gözaltındayken kendilerine "Bin Ladin" diye hitap edildiklerini, "burada öleceksiniz", "buradan asla çıkamayacaksınız" gibi nefret ifadeleri sarfedildiğini söylediler (Arkam ve Johnson; 2002: 93-95). Görüldüğü gibi terör eylemlerinden sonra sadece nefret suçlarında değil, nefret söylemlerinde de artış görülmektedir. Hatta nefret söylemlerinin kamu görevlilerince de kullanıldığına şahit olunmaktadır.

Araplara ve Müslümanlara önyargılar halen devam etmektedir. ABD'nin Teksas Eyaleti'nin Irving şehrinin MacArthur Lisesi'nde akıllara durgunluk verecek bir olay yaşandı. Basın-yayın organları ve sosyal medyada geniş yankı uyandıran hadisenin kahramanı olan Ahmed Mohamed yeni açılan okuluna evde kendisinin dizayn ettiği bir aletle gelince ortalık karışmış, öğretmeni bomba sandığı için polisleri çağırmış ve öğrenci elleri arkadan kelepçelenerek gözaltına alınmıştı. İlk başta öğretmen ve daha sonra polis memurlarının basitçe her halinden amatörce yapıldığı belli olan aletin ne olduğunu sormaları yeterliyken meseleyi büyütüp dünya çapında bir sansasyona sebep olmalarının arkasında ne olduğu sorgulandığında akla ilk "İslamofobi" gerçeği gelmektedir. Eğer 14 yaşındaki esmer tenli ve gözlüklü öğrencinin adı Ahmed ve soyadı Mohamed olmasaydı böylesine bir olay yaşanır mıydı? Herhalde aynı yaşlarda beyaz tenli bir John Snow aynı muameleye maruz kalmazdı (Yel, 2015).

SONUÇ

Literatürde bu konuda çalışan diğer araştırmalara baktığımda⁴ nefret suçlarının terörizme yol açtığına dair herhangi bir sonuca ulaşamadım. Fakat terör olaylarından sonra nefret suçlarında önemli miktarda artış olduğu tüm çalışmalarda görülmektedir. Özellikle Avrupa ve Amerika'da meydana gelen büyük terör olaylarından sonra Araplara ve Müslümanlara karşı nefret suçlarında kat ve kat artışlar meydana gelmektedir. Batılı ülkeler, vatandaşlarının ırkı, dini, rengi ne olursa olsun onları suçlardan korumak, mağdur olmalarını engellemek durumundadırlar.

Nefret suçları makalede anlatıldığı şekilde bizim ceza kanunumuzda ayrı bir suç olarak düzenlenmediği için Türkiye'de az bilinen bir kavramdır.⁵ Nefret suçları, üzerinde daha detaylı ve daha çok çalışmalar yapılması gereken çok önemli bir konudur. Nefretin nelere sebep olabileceği özellikle İkinci Dünya

Savaşı'nda ortaya çıkmıştır. Nazi Almanyası'ndan, Güney Afrika'dan, Bosna'dan, Kosova'dan, Ruanda'dan ve daha pek çok kötü örnekten alınacak önemli dersler vardır, bu örneklerin sayısını bundan sonra artırmamak için önlemlerin daha etkin bir şekilde alınması gerekmektedir. Bu sebeple nefret suçlarının tüm devletlerin mevzuatına girmesi ve düşüncüyü açıklama özgürlüğünün veya başka temel hak ve özgürlüklerin bu suçlara siper olarak kullanılamaması gerekmektedir. Özgürlük ve güvenlik dengesinin kurulması zaruridir. Devletler vatandaşlarının nefret suçunun kurbanları olmaması için gerekli önlemleri almalıdırlar.

Terörizm ve şiddet eylemleri, toplumdaki ayaklanmayı körükleyen nefret ve hoşgörüsüzlükten kaynaklanır. Örneğin, El-Kaide ve IŞİD gibi şiddet yanlısı terör örgütleri kendilerine göre İslam'ı yorumlayarak nefret ideolojisini kullanırlar. Dünyayı ya kendi yorumladıkları İslam yaşamı şeklinde ya da savaş alanı olarak bölerler. Terörizm nefret saikiyle işlenen bir suçtur. Terörizm, nefret ve aşırıcılık kültürünün bir sonucudur. Teröristler, kalpleri ve beyinleri nefret ve şiddetle biçimlenmiş insanlardır. Terör nefretin bir meyvesidir ve nefret nefretle beslenir. Devletler, sivil toplum kuruluşları bu nefret ortamını ortadan kaldırmak için her türlü çalışmayı yapmak durumundadırlar.

Terörist algısı ile işlenen nefret suçları kişisel eylemlerden öte daha geniş etkiye sahiptir. Terörizm eylemleri ve nefret suçları önlenemezse vatandaşları, kolluk güçlerini ve kanun yapıcıları daha sert önlemler almaya ve insan haklarını kısıtlamaya itmektedir.

İslam karşıtlığı ile ayrımcılığa maruz kalan bireye sırf dininden ötürü ait olduğu toplumsal bir gruba mensubiyetinden dolayı uygulanan şiddet dolayısıyla normal suç olmanın ötesinde bir "nefret suçu" olarak değerlendirilmelidir. Yani, böyle bir hadisede kurban, saldırgan ile arasında

kişisel bir husumetten dolayı değil de sadece bir sosyal grubun mensubu olduğu için şiddete maruz kalmaktadır. Bu nedenle, diğer adli vakalardan ayrı bir şekilde ele alınmalıdır. Giymiş olduğu kılık-kıyafeti, konuştuğu dili, cinsiyeti, dış görünüşü, ten rengi veya fiziki engeli gibi sebeplerden dolayı “öteki”ne karşı duyulan önyargı, nefret suçunun temel motifidir. Bu önyargıdan hareketle kurban tacize ve şiddete maruz kalabilir, grubun yaşadığı mahaller nefret içerikli duvar yazılarıyla tehdit edilebilir, iş bulmakta veya işini devam ettirmekte zorlanabilir veya en azından “hate mail” denilen elektronik postalara muhatap olabilir. Burada sayılan durumlar tamamıyla insana özgü olduğundan bu suçu işleyenler aslında temel insan haklarını ihlalden suçlanmalıdır. Üstelik nefret suçu sadece tek bir bireyi hedef almamakta, bireyin mensubu olduğu tüm grubu tehdit etmek suretiyle psikolojik travmalara da yol açmaktadır. Hatta hal-i hazırda kendileri tehdit altında olmasa bile diğer benzer gruplar da yakın bir gelecekte sıranın kendilerine geleceğinden endişe etmektedirler. Toplumsal huzur ve ahengin, kamu düzeninin olmadığı böyle bir toplumda yaşamının zorluğundan bahsetmek bile gereksizdir. Bu tür olaylar, toplumdaki birlikte yaşayabilme inancını zedelemektedir (Yel, 2015). Toplulukta çaresizlik duygusu uyanmakta; mağdur bireyin başına gelen, topluluğun herhangi bir üyesinin de başına gelebilir düşüncesi oluşmaktadır. Grubun diğer üyeleri de kendini tehdit edilmiş hissetmektedir. Bu da toplumdaki suç korkusunu artırmakta ve vatandaşlar kendilerini güvende hissetmemektedirler.

Her nefret suçunun yeni suçlular yarattığı göz önüne alınmalı, her engellenen nefret suçunun bir dizi yeni nefret suçunu engelleyeceği bilinmelidir. Toplumun refahının, esenliğinin ve kamu düzeninin sağlanmasında büyük rolü olan kolluk kuvvetlerinin ve savcılarının nefret suçları karşısındaki farkındalığı artırılmalı, bu suçların nasıl önleneceği, nasıl soruşturulacağı, istatistiklerinin nasıl tutulacağı konusunda eğitim verilmelidir.

SONNOTLAR

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Jersild v. Denmark kararı, 36/1993/431/510, <http://www.worldlii.org/eu/cases/ECHR/1994/33.html>

² Londra'nın merkezindeki Soho'daki gay bara bomba konulması sonucu 2 kişi hayatını kaybetti, 81 kişi yaralandı.

³ IRA bomba patlamadan 90 dakika önce alışveriş merkezine bomba koyduğunu ihbar etti. Fakat polis bombayı zamanında bulmadı ve bomba patladı. Patlamada ölen olmadı; fakat 220 kişi yaralandı.

⁴ Bkz. Black, D. (1983). **Crime as social control**. American Sociological Review, 48, 34-45; Black, D. (1993), **The social structure of right and wrong**. San Diego, CA: Academic Press; Black, D. (2004), **Terrorism as social control**. Sociology of Crime, Law and Deviance, 5, 9-18;

Disha, I., Cavendish, J. C., & King, R. D. (2010), **Historical events and spaces of hate: Hate crimes against Arabs and Muslims in post-9/11 America**. Social Problems, 58, 21-46; Dunbar, E. (2003), **Symbolic, relational, and ideological signifiers of bias-motivated offenders: Toward a strategy of assessment**. American Journal of Orthopsychiatry, 73, 203-211; Kathleen Deloughery, Ryan D. King and Victor Asal (2012) "**Close Cousins or Distant Relatives? The Relationship Between Terrorism and Hate Crime**", <http://www.sagepublications.com>, (10.01. 2015).

⁵ Nefret suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın "Nefret ve Ayrımcılık" başlıklı 122'nci maddesinde, 6529 sayılı Yasa'nın 15'inci maddesiyle 02.03.2014 tarihinde yapılan değişiklikle düzenlenmiştir. Aynı şekilde 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 216'ncı maddesinde „Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama” suçu düzenlenmiştir. Fakat makalede anlatıldığı şekilde bir düzenleme bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

About Hate Crime Statistics. Federal Bureau of Investigations (FBI) (2008).
<http://www.fbi.gov/ucr/hc2007/abouthcs.htm> (Erişim Tarihi: 16.08.2014)

AİHM, Bilgi Notu (2012) - Nefret Söylemi, Ekim 2012,
www.inhak.adalet.gov.tr/tematik/dusunceler/nefret.pdf, (Erişim Tarihi:
01.07.2014).

Ali, U. M. "Terrorism-The outcome of a culture of hatred",
<http://rrg.sg/images/pdf/countering-extremism/TERRORISM-THE-OUTCOME-OF-A-CULTURE-OF-HATRED.pdf>, (Erişim Tarihi:
03.08.2014).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "nefret söylemi" hakkındaki R 97 (20)
numaralı Tavsiye Kararı (2004),
[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec\(1997\)020&expmem_EN.asp](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec(1997)020&expmem_EN.asp), (Erişim Tarihi: 13.06.2014).

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin Dinleri Dolayısıyla Kişilere Karşı
İşlenen Kutsal Değerlere Hakaret, Dini Hareketler Ve Nefret Söylemi
Hakkındaki 1805 (2007) numaralı Tavsiye Kararı,
<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta07/erec1805.htm>, (Erişim Tarihi: 17.06.2014).

Arkam, S. M. & Kevin, R. J. (2002), **Race, Civil Rights, and Immigration Law after September 11, 2001: The Targeting of Arabs and Muslims**, 58 N.Y.U. ANN. SURV. AM. L. 295, 331

Ataman, H. ve Cengiz, O. K. (2009). **Türkiye’de Nefret Suçları**, İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayını, Ankara.

Ataman, H. (2012). *"Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo - Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları"*, **Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları**, der. Yasemin İnceoğlu, 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye 2012 yılı İlerleme Raporu.

Beccaria, C. (2010) , **Suçlar ve Cezalar Hakkında**, (Çev. Sami Selçuk), 2. Bası, İmge Kitabevi, İstanbul.

- Boyle, K. (2010). "Controlling Hate Speech: What do the International Standards require of Turkey", **Nefret Suçları ve Nefret Söylemi**, Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Canatan, K. (2007). "İslamofobi ve Anti-İslamizm - Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", **Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm**, (editörler: CANATAN, K. ve Hıdır, Ö.), Ankara: Eskiyeeni Yayınları.
- Centel, N., Zafer, H. ve Çakmut, Ö. (2008). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 5. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Combating Hate Crimes in the OSCE Region, An Overview of Statistics, Legislation and National Initiatives, OSCE - ODIHR, 2005.
- Chakraborti, N. ve Garland, J. (2009). **Hate Crime Impact, Causes and Responses**, London: SAGE Publications Ltd.
- Clare, O. ve White, R. (2006). **The European Convention on Human Rights**, Fourth Edition, Oxford University Pres.
- Çakar, A. S. (2013). **Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü Çerçevesinde Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 36 Mayıs- Haziran, <http://www.akademikbakis.org>, (Erişim Tarihi:07.07.2014).
- Craig, K. (2002) **Examining Hate-Motivated Aggression: A Review of the Social Psychological Literature on Hate Crimes as a Distinct Form of Aggression**, *Aggression and Violent Behaviour*, 7, 85-101.
- Çelik, E. (2013), **Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?**, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt: 4 Sayı:2, ss.205-240.
- Deloughery, K., R. King ve V. Asal (2012). **Close Cousins or Distant Relatives? The Relationship Between Terrorism and Hate Crime**, *Crime and Delinquency*.
- Disha, I., Cavendish, J. ve King, R. (2011). **Historical Events and Spaces of Hate: Hate Crimes Against Arabs and Muslims in Post 9/11**, *America, Social Problems*, 58, 21-46.
- Erem, F. ve Toroslu, N. (2003). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Savaş Yayınevi, 9. Baskı, Ankara.

- “Every Day Fears” A Survey of Violent Hate Crimes in Europe and North America. Human Rights First Organization. (2005). <http://www.humanrightsfirst.org/discrimination/pdf/everyday-fears-080805.pdf>, (Erişim Tarihi 16.04.2014.)
- Fiske, S. T. (2002). **What We Know Now About Bias and Intergroup Conflict, The Problem of the Century**, *Current Directions in Psychological Science*. Vol. 11 (4), ss. 123-128.
- Flanagan, N. ve O'Brein, K., A Local Prosecutor's Guide For Responding to Hate Crimes, APRI, http://www.ndaa.org/pdf/hate_crimes.pdf, (Erişim Tarihi: 10.11.2015).
- Franklin K. (2000). **Antigay Behaviors Among Young Adults: Prevalence, Patterns and Motivators In A Noncriminal Population**, *Journal Of Interpersonal Violence*. Vol. 15(4), ss. 339-362.
- Green, D. P., McFalls, L. H., ve Smith, J. K. (2001). **Hate crime: An emergent research agenda**, *Annual Review of Sociology*, 27, ss.479-504.
- Gordon, C. ve Arian, A. (2001). **Threat and Decision Making**, *Journal of Conflict Resolution*, 45, ss.196-215.
- Gürler, C. (2010). **Nefret Suçları Ve İş Hayatı**, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:68 • Sayı: 2010/1, ss.259-274.
- Hate Crimes In The Osce Region: Incidents And Responses, Annual Report for 2011, OSCE, ODHIR, Warsaw, November 2012.
- Hanes, E. ve Machin, S. (2013), **Hate Crime in the Wake of Terror Attacks: Evidence From 7/7 and 9/11**, <http://personal.lse.ac.uk/machin/pdf/hanes%20machin%20september%202013%20web.pdf>, (19.03.2015).
- Herek, G. M. (1989). **Hate Crime Against Lesbians and Gay Men**, *American Psychologist*. Vol. 44: ss.948-955.
- Herek, G. M, Cogan, J. C. ve Gillis, J. R. (2002), **Victim Experiences in Hate Crimes Based On Sexual Orientation**, *Journal of Social Issues*, Vol. 58 (2): ss.319-339.

- Ibish, H. ve Stewart, A. (2003). **Report on Hate Crimes and Discrimination Against Arab Americans, October**, retrieved from <http://www.adc.org/PDF/hcr02.pdf>. (10.02.2014).
- Iganski, P. (2001). **Hate Crimes Hurt More**, *American Behavioral Scientist*, Vol. 45 (4): ss.626-638.
- İrkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonunun (ECRI) İrkçılık Ve İrk Ayrımcılığıyla Mücadeleye Yönelik Ulusal Mevzuat Hakkındaki 7 Numaralı Genel Politika Tavsiye Kararı, <http://www.coe.int> (18.06.2014).
- İnceoğlu, A. A. (1010), **Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Hukukundaki Yeri**, http://www.rightsagenda.org/attachments/657_metin.pdf, (19.06.2014).
- Jacobs, J. B. ve Potter, K. (1998), **Hate Crimes: Criminal Law & Identity Politics**, New York: Oxford University Press.
- Janoff-Bulman, R. ve Frieze, I. H. A.(1983), **Theoretical Perspective for Understanding Reactions to Victimization**, *Journal of Social Issues*,. Vol. 39 (2), ss. 1-17
- Karan, U. (2010), **Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz?**, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Krueger, A. B., ve Malečková, J. (2002, June 24). **The economics and the education of suicide bombers: Does poverty cause terrorism?**, *The New Republic*, ss. 27-33.
- Küzeci, E. (2007). **AİHS'nin 10. Maddesi Işığında Nefret İçerikli ve İrkçi Nitelikli Düşünce Açıklamaları**, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:71, ss. 174-200.
- Lambert, R. ve Githens-Mazer, J. (2010). **Islamophobia and Anti-Muslim Hate Crime: UK Case Studies**, EMRC University of Exeter, London.
- Latest Hate Crime Statistics Report Released (2010), <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/hate-crime/2010/narratives/hate-crime-2010-victims> (*Erişim tarihi: 21 Mayıs 2014*).

- Lee, C. (2008). Hate Crimes and the War on Terror, **Hate Crimes: Perspectives and Approaches** (Barbara Perry, ed.,2008).
- Levin, B. (2002). **From Slavery to Hate Crime Laws: The Emergence of Race and Status-Based Protection in American Criminal Law**, *Journal of Social Issues*, V: 58.
- Lyons, C. J. (2008). **Individual Perceptions and The Social Construction of Hate Crimes: A Factorial Survey**, *The Social Science Journal*. Vol. 45, ss. 107-131.
- Messner, S. F., McHugh, S. ve Felson, R. B. (2004). **Distinctive Characteristics of Assaults Motivated by Bias**, *Criminology*. Vol 42 (3), s. 585.
- Muneer, I. A. (2004). **A Rage Shared by Law: Post-September 11 Racial Violence as Crimes of Passion**, 92 CAL. L. REV. 1259
- Nefret Suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi** (2012), *Sosyal Değişim Derneği Yayını*, Aralık.
- Nolan III, James J. -Yoshio Akiyama-Samuel Berhanu (2002), **The Hate Crime Statistics Act of 1990-Develoing a Method for Measuring the Occurrence of Hate Violence**, *American Behavioral Scientist*, V: 46, No: 1, September.
- Ministerial Council Decision No. 12/04, "Tolerance and Non-Discrimination", Sofia, 7 December. 2004.
- Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia, (2003), http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_upl (Erişim tarihi, 22.11.2015)
- OSCE-OIDHR, Hate Crimes - A Practical Guide, Warsaw, 2009.
- Preventing and responding to hate crimes - A resource guide for NGOs in the OSCE region, OSCE - Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), 2009.
- Perry, B. (2010). **The more things change...post-9/11 trends in hate crime scholarship**, *Hate Crime – Concepts, policy, future dimensions*, Edited by Neil Chakraborti, Willan publishing.

- Sancar, T. Y. (2003). **Türk Ceza Kanununun 159. ve 312. Maddelerinde Yapılan Değişikliklerin Anlamı**, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:52, Sayı:1, , ss. 89-99.
- Sheridan, L. ve Gillett, R. (2005). **Major World Events and Discrimination**, *Asian Journal of Psychology*, 8, 191-197.
- Ulusal Basında Nefret Suçları:10 yıl, 10 Örnek** (2010), Sosyal Değişim Derneği, İstanbul, Nisan 2010.
- Sinar, H. (2013), **Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları**, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı*, , C: 19, Sy: 2, ss.1271-1300.
- Soykan, T. T. (2010). **Nefret Suçu Kavramı**, http://www.rightsagenda.org/attachments/657_metin.pdf, (19.06.2014).
- Stuart, M. (2001). **Violent attacks on Arab Americans” Special report: terrorism in the US**, *The Guardian*, 14 Eylül 2001.
- Viscusi, K. ve Zeckhauser, R. (2003). **Sacrificing Civil Liberties to Reduce Terrorism Risks**, *Journal of Risk and Uncertainty*, 26, 99-120.
- Swahn, M., Mahendra, R. ve Paulozzi, L. (2003). **Violent Attacks on Middle Easterners in the United States During the Month Following the September 11, 2001 Terrorist Attacks**, *Injury Prevention*, 9, 187-189.
- Wajahat, A. (2011). **Fighting the defamation of Muslim Americans**; *The Guardian*(26.08.2011).
- <http://www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2011/aug/26/islamophobia-defamation-muslim-american> (11.11.2014).
- Weber, A. (2009). **Nefret Söylemi El Kitabı**, (çev. Metin Çulhaoğlu), Strazburg: Council of Europe Publishing.
- Waldron, J. (2009). **Dignity and Defamation: The Visibility of Hate**, *Oliver Halmes Lectures*, *Harvard Law Review*, Vol 123.
- Yel, A. M. (2015). **İslamofobi'den nefret suçlarına ABD ve İslam ilişkileri** <http://haber.star.com.tr/acikgorus/islamofobiden-nefret-suclarina-abd-ve-islam-iliskileri/haber-1060316>, (Erişim Tarihi:15.12.2015).

GELECEĞİN GÜVENLİK ORTAMININ ŞEKİLLENMESİNDE HİBRİT SAVAŞ MODELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih DEDEMEN *

ÖZ

Uluslararası ilişkileri anlamak ve anlamlandırmakta güvenlik hep başat rol oynamıştır. Bunun yanında güvenliğin tam olarak ne anlama geldiği hala üzerinde derin tartışmalar olan bir konudur. Antik çağdan günümüze kadar güvenlik konsepti dinamik bir bağlamda, içinde bulunduğu çağın gerçekliklerine göre konumlanarak anlam kazanmış, yaşanan değişikliklerle birlikte kavram da dönüşüme uğramıştır. Klasik savaş ve çatışma kavramları yerini çok aktörlü, çok boyutlu, evrensel, esnek yapılara bırakmıştır. Küreselleşme ve bilgi teknolojilerinde yaşanan süratli değişimlerle birlikte bilişim ve siber alan da kullanılmaya başlanmış bu durum ise devlet dışı aktörlere daha önce hiç olmadığı kadar asimetrik avantajlar sağlamaya başlamıştır. Bu değişim ve dönüşüm uluslararası ilişkiler disiplininde devletlerin ve de sisteme katılan devlet dışı aktörlerin duruma uygun pozisyon almalarını gerektirmiştir. Günümüzde güvenliği sağlayabilmek konvansiyonel tekniklere siber alan ve bilişim teknolojilerindeki enstrümanları da ekleyerek hibrit savaş modelini kullanabilmekle mümkün olacaktır. Güvenliği yeniçağda anlayıp anlamlandıramayan aktörler sistemde varlıklarına yönelik ciddi risk ve tehditlere maruz kalacak; kendilerini bu dönüşüme adapte eden aktörler ise maruz kaldıkları tehditleri minimuma indirmeyi başarabileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Geleneksel Savaş, Modern Savaş, Hibrit Savaş.

EVALUATION OF THE MODEL OF HYBRIT WAR IN SHAPING THE FUTURE SECURITY ENVIRONMENT

ABSTRACT

Understanding and the making sense of the international relations, security had always played a dominant role. Besides, what is the exact meaning of security is a matter about which deep debates is still on. From Ancient times to today the concept of security in a dynamic context had meaning and positioned according to the realities of era in which it has in, and the concept also transformed with the changes which have occurred in the world. Classical concept of war and conflict had been replaced with the multi-actor, multi-dimensional, universal, and flexible concept. With the globalization and the rapid changes in information technologies, information and cyber space have begun to provide asymmetric advantages to non-state actors as never before. This change and transformation in the international system required for the states and non-state actors which had involved in, to take position according to appropriate situation. Today being able to provide security is going to be possible by the use of hybrid war model by adding the tools of information technologies and cyber space into conventional techniques. The actors who cannot understand and make sense of security in the new era will expose to existential threats; the actors who can adopt these changes can manage to minimize these existential threats.

Key Words: Security, Conventional War, Modern War, Hybrid War.

* J.Bnb., KHO Doktora Öğrencisi, Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu, Güvenlik Hizmetleri Ana Bilim Dalı Başkanlığı Öğretim Görevlisi, fdedemen@gmail.com.

GİRİŞ

Tarihsel açıdan çok eski bir geçmişe sahip olmakla birlikte, gücünü ve çapını ulusal sınırların ötesine taşıyan ve özellikle 21.yüzyıldan itibaren bütün dünyayı etkileyebilme kapasitesine ulaşan terörizm, küresel politik sistem ve uluslararası toplum için en büyük güvenlik tehditlerinden birisidir.

Uluslararası boyutta etkisini gösteren terörizmle mücadelede ulusal çözümler ve çabaların yetersizliği, bu tehdidin kurumsallaşmış bir platformda analiz edilip değerlendirilmesini ve müdahale edilmesini zorunlu bir hale getirmektedir. Nitekim ülkelerin terörizmle mücadelede edindiği bilgi birikimleri, teknolojik ve ekonomik kaynaklar, askeri ve politik güç gibi kritik hususların bir araya getirilip genişletildiği ve etkinleştirildiği ortak birlikteliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu birlikteliğin gerçekleştirilebildiği önemli örgütlerden birisi olan NATO, özellikle ABD'ye yönelik 11 Eylül terörist saldırıları sonrasında terörizmle mücadeleyi gündemine almıştır.

Soğuk Savaş yıllarında NATO, Avrupa kıtası üzerindeki Sovyet tehdidini öncelikle engellemek ve gerekirse yenmek için organize olmuş, eğitilmiş ve doktrine edilmiştir. Bu dönemde bütün kurumsal enerji, tek bir adres üzerine yoğunlaşmıştır: Sovyetler Birliği ve onun askeri gücü Varşova Paktı. 11 Eylül saldırıları sonrasında ise NATO, Soğuk Savaş döneminde başarılı olan fakat terörizmle mücadelede yetersiz kalan stratejik dokusunu ve düşünsel çerçevesini dönüştürmek zorunda kalmıştır. Askeri ve politik dönüşüm olarak iki yönlü bir şekilde gelişen bu süreçte gerçekleştirilen uygulamalar, İttifak'ın daha görev etkin bir yapıya dönüşmesini sağlamıştır. Aslında İttifak içerisinde dönüşüm Soğuk Savaş sonrası dönemde başlamıştır fakat 11 Eylül saldırıları neticesinde bu dönüşüm, terörizm etkisinde hızlanmıştır.

Gerçekleşen dönüşüme ve atılan somut adımlara rağmen, NATO'nun terörizmle mücadelesinde uygulamada karşılaştığı bazı engeller ve etkinliğini azaltan birtakım problematik durumlar bulunmaktadır. Terörizmin doğası, ABD ve Avrupalı müttefikler arasındaki politik ve askeri farklılıklar, istihbari yetersizlik, karar alma sistemindeki hantallık, genişleme sürecinin yarattığı sıkıntılar ve yapılan operasyonların meşruluk ve inandırıcılık sorunları, bu kapsamda önemli problemler olarak irdelenmiştir.

Bu çalışmada terör ve terörizm kavramları açıklanarak terörizmle mücadelenin ne demek olduğu ortaya konmuş, terörizmle mücadelede uluslararası organizasyonlara duyulan ihtiyaç belirtilmiştir. Terörizmle mücadelede önemli bir uluslararası organizasyon olarak NATO'nun temel rolü ele alınmış, aynı zamanda dönüşümle anlatılmak istenenin ne olduğu ifade edilmiştir. Son olarak NATO'nun terörizmle mücadelede karşısına çıkan ve etkinliğini azaltan hususlar tartışılmıştır.

1.TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARI

Terör ve terörizm, siyasi içerik açısından zamana, mekâna ve diğer koşullara göre değişebilen ve uluslararası sistemde önemli bir tartışma konusu olan iki kavramdır. Literatüre bakıldığında terör ve terörizm hakkında üzerinde uzlaşma sağlanmış tek bir tanımın yapılamadığı; bulunulan yer, bakış açısı, siyasi görüş ve kültürel etkenler gibi sebeplerden dolayı kavramsal içerik ve anlam açısından farklılıkların olduğu görülmektedir.

Latince 'terrere' kökünden türeyen terör sözcüğünün korkutma, dehşete düşürme, korkutup kaçırma ve caydırma gibi anlamları vardır (Yalçınar,2006:100). Thornton terörü, "Sıradan yöntemlerle ve metotlarla siyasal süreci etkilemeye yönelik sembolik hareketler" (Thornton,1964:73) olarak tanımlar.

Mackey ise yaptığı çalışmada terörü; “Politik bir hedefi elde etmek için, meşru olmayan bir şekilde şiddet kullanma” olarak ifade eder (Özerkmen, 2004: 250). Burada dikkat edilmesi gereken husus, politik hedefi elde etmeyi yasadışı yöntemlerle gerçekleştirme eğilimidir.

Terör sözcüğünden türetilen terörizm ise, terörcülük (tedhişçilik) olarak tarif edilmektedir. Buna rağmen zaman zaman değişik anlamlarda kullanıldığı görülmektedir (Urhal,2009:262). Zira sonu ‘izm’ ile biten kelimeler bir öğretiyi ortaya koyarken, terörizm kavramı, çoğu zaman terör eyleminin stratejisini ve söylemini ifade etmekte ve terör eylemlerinin toplamı olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda terörizm; eylemi değil, eylemin felsefi, politik, sosyolojik ve hukuki yönünü içerir (Urhal, 2009: 262).

Terörizm uzmanı olarak kabul edilen Paul Wilkinson (1977:49), terörizme şöyle bir tanımlama getirmiştir: “Terörizm, birtakım siyasi taleplerin yerine getirilmesini sağlamak maksadıyla; bireyleri, toplumu, resmi kurum ve kuruluşları, devleti yıldırma ve pes ettirmek için, öldürme ve diğer şiddet hareketlerinin sistematik olarak uygulanmasıdır”

John Deutch (1997:12) terörizmin; “Politik sonuçların korku ve yıldırma aracılığıyla başarılabilmesi niyetiyle, masum insanlara ya da savaşımayan (noncombatant) unsurlara karşı yürütülen eylem ve şiddet süreci” olduğunu ifade etmiştir. Bu tanıma göre, muharip (savaşan) unsurlara yönelik gerçekleştirilen eylemler Deutch’a göre terörizm kapsamında değerlendirilmemektedir.

Caşın (2008:102) ise terörizmin, birey ve toplumlar üzerinde korku ve baskı oluşturmada terörü bir araç olarak kullandığını belirterek, terörizmin tanımlanmasındaki ortak özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Şiddet olaylarının bulunması,
- Siyasi bir motifi barındırması,

- Terör ve korkunun organize bir şekilde toplumu ve devleti hedef alması,
- Halkta güvensizlik ve öngörüsüzlük,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,
- İnsanlık dışı ve acımasız metotların uygulanması,
- Halkta çaresizlik duygusu yaymak,
- Ulusal ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmek ve reklam yapmak ve bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanmak,
- Gizli planlama,
- Şahsi ya da grup olarak eylem yapmak,
- Gelişmiş silahları mümkün olduğunca kullanmak.

Terörizm, üzerinde anlaşılması zor bir kavram olduğu için, teorisinde de çok farklı görüşler mevcuttur (Yalçiner,2006:116). Terörizm kelimesinin mevcut kullanımı fazlasıyla görecelidir. Davranışsal ya da kasti niyetlerle gerçekleştirilen aynı tarz eylemler, farklı gözlemciler tarafından oldukça değişik bir şekilde analiz edilmektedir. Bu değerlendirme, gözlemcinin durduğu yer ve sahip olduğu bakış açısına göre değişmektedir. Terörizmin bu göreceli karakteri, kavramı; 'bir kişinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı' olarak bilinen tehlikeli slogana yönlendirmektedir (Teichman,1989: 507).

2.TERÖRİZMLE MÜCADELE NE DEMEKTİR?

Terörizmle mücadele; öncelikle terörizmin kontrol altına alınabilmesi, etkisizleştirilmesi ve son aşamada yok edilmesi sürecini kapsamaktadır. Sürecin aşamalarından anlaşılacağı üzere bu mücadele, oldukça sabır isteyen uzun dönemli bir uğraştır. Terörizmle mücadelede, literatürde 'silver bullet' olarak adlandırılan, 'sihirli değnek' olarak anlayabileceğimiz hızlı ve acil bir çözüm bulunmamaktadır.

Teröristle ve terörizmle mücadele kavramları birbirinden farklıdır. Teröristle mücadele, askeri boyutta incelenmesi gereken bir husustur. Teröristle mücadelede yapılması gereken tek şey, askeri gücün tüm araçlarını bir araya getirmek ve kullanmak suretiyle, teröristlerin bulunup yok edilmesidir (Hamilton, 2005: 379). Bu boyutta terörizmle mücadele, tıpkı bir savaş gibi algılanmakta, güvenlik ve savunma politikaları ön plana çıkmaktadır.

Terörizmle mücadele ise, bütünsel bir anlayış ile ele alınan ve çok sayıda politika alanını içeren bir nitelik taşımaktadır (Tangör ve Sayın, 2012: 86). Bu boyutta, askeri güçten ziyade, politik, ekonomik, sosyal, hukuki araçlar ön plana çıkmaktadır.

Terörizmle mücadelede başlangıç noktası, terörizmin denkleminin analiz edilmesidir. Terörizm denklemi, terörist eylemlere girişme güdüsü ve bu güdüyü gerçekleştirebilme kabiliyetinin bir karışımıdır. Bu iki temel şart, geçmiş, bugün ve gelecekteki terörizmin çerçevesini belirlemektedir. Terörizm denkleminde hareketle, terörizmle mücadele denklemi oluşturulabilir (Ganor, 2006: 26).

Terörizmin nasıl bir yapılanma içerisinde olduğunu analiz ettikten sonra yapılması gereken husus, mücadele şeklinin belirlenmesi hususunda uzlaşmanın sağlanması ve bu konuda normların oluşturulmasıdır. Nitekim kurumsallaşmak, uluslararası bir mücadelede en önemli detaylardan bir tanesidir (Arıboğan, 2006: 128). Kısa vadeli ve dönemlik reçeteler, terörizm salgınının yayılmasını belli bir dereceye kadar önlese de, kalıcı çözümlerin oluşmasına katkı sağlamamaktadır.

Terörizmle mücadelede vurgulanması gereken husus, mücadelenin demokratik yöntemlerle hukuki çerçeve içerisinde yürütülmesi gerektiği hususudur. Çünkü bu yöntemlerden uzaklaşılması neticesinde yapılacak

gayrimeşru uygulamalar, terör örgütlerinin istismar alanını genişleterek terörizmle mücadele sürecine zarar vermektedir (Tangör ve Sayın, 2012: 87). Zira terörizmle mücadelenin hukuka uygun yürütülme zorunluluğu, devletlerin ve uluslararası organizasyonların insan haklarına saygı ilkesinin bir önkoşuludur.

3. TERÖRİZMLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI ORGANİZASYONLARA DUYULAN İHTİYAÇ

Politik sınırları daha şeffaf bir hale getiren gelişmeler, hiçbir devletin dünyanın diğer bölgelerindeki sosyal, ekonomik, politik huzursuzluk ve çalkantılardan bütünüyle bağışık olmadığını ortaya koymaktadır. Bütün diğer sorunlar gibi terörizm de, bir ülke ya da bölgeye ait bir sorun olmaktan çıkmış ve küresel bir boyut kazanmıştır (Özkök,2006:12).

Terörizme karşı çok yönlü ve kapsamlı, devletler üstü bir mücadelenin yürütülmesi konusunda, dünyada giderek kabul gören bir anlayış oluşmaktadır. Her terörist eylemle birlikte, terörizmin lokal bir problem olduğu düşüncesi, giderek geçerliliğini kaybetmektedir. Günümüzde birçok terörist, doğup büyüdüğü ülkeden başka bir yerde faaliyet göstermektedir. Çoğu terörizm hareketinin ya uluslararası terörist şebekeleri tarafından organize edildiği ya da en azından finansal, materyal ve istihbari konularda desteklendiği hususunda birçok kanıt bulunmaktadır (Clarke ve McCaffrey, 2004: 9).

Terörizmle mücadelenin temel unsurları, terörizmi yasaklayan yasaları ve uluslararası anlaşmaları devam ettirmek ve güçlendirmek için ortaya konacak diplomatik çabaları ve terörizmin finansal kaynaklarını bulup yok etmek için yapılacak ekonomik işbirliğini kapsamaktadır. Bu faaliyetlere ilaveten, terörist faaliyetleri ile ilgili istihbarat paylaşımı ve ülkelerin güvenlik kuvvetlerinin sınır hatları boyunca gerçekleştirecekleri ortak operasyonları

içeren güvenlik işbirliğinin geliştirilmesine de ihtiyaç duyulmaktadır (Denevers, 2007: 62). Bu ihtiyaçların yerine getirilmesi için, resmi birliktelik sağlama, koordine etme ve çabaların birleştirilmesi gibi süreçleri bir araya getirme fırsatı yaratan uluslararası organizasyonlar, terörizmle mücadelede etkili kuruluşlardır.

Uluslararası organizasyonlar terörizmle mücadelede kritik bir role sahiptir. Nitekim bu organizasyonlar, devletlerin bireysel çabayla erişemeyecekleri bilgiye ulaşabilirler ve terörizmle mücadelede olmazsa olmaz bir koşul olan uluslararası kamuoyu desteğini kolaylıkla elde edebilirler.

Terörizmle mücadelenin, bir yandan çoktan uygulamaya konulmuş planların ele geçirilmesi, diğer taraftan istihbaratın geliştirilmesi ve teröristlerin eylemlerde kullandıkları araçlara giden yolun kapatılması adımları ile eş zamanlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bütün bu hedeflerin dirençli ve sağlam uluslararası organizasyonel bir yapılanma olmadan yerine getirilmesi neredeyse imkânsızdır (Bensahel, 2006: 35).

Terörizm tehdidine karşı her devletin sadece kendisine barikat kurması işe yaramamaktadır (Mazari, 2006: 226). Terörizmin kökenlerine odaklanma gerçekleşmez ve askeri imkân ve kabiliyetlerin yanında siyasal-ekonomik enstrümanları içeren bütüncül bir yaklaşım içerisinde küresel bir strateji benimsenmezse, teröristlerin hareket sahası genişlemese bile, onların yollarına devam etmesi için büyük bir fırsat yaratılmış olacaktır (Marazi, 2006: 230). Bu fırsatın engellenmesi için yapılacak işbirliğinin fikirlerde kalmayıp uygulamaya aktarılabilmesi için, uluslararası seviyede oluşturulmuş kurum ve kuruluşlara ihtiyaç duyulmaktadır.

4.TERÖRİZMLE MÜCADELEDE NATO'NUN GENEL ROLÜ

Tarihsel süreç içerisinde Soğuk Savaş boyunca terörizm, NATO için birincil öncelikli bir tehdit olarak algılanmamış, genellikle ülke içi milli bir mesele olarak görülmüş ve stratejik konsept ve doktrinlerde belirtilmemiştir. İki kutuplu dengelenmiş bir dünyada tüm planlar, stratejiler ve askeri teşkilatlanma, ortak düşman Sovyetler Birliği ve onun askeri ürünü olan Varşova Pakt'ına karşı oluşturulmuştur.

ABD'ye yönelik gerçekleştirilen 11 Eylül terörist saldırıları neticesinde ise NATO'nun terörizme yaklaşımı tamamen değişmiştir. Bu saldırılar, terörizmi temelde ülke içi, polisiye bir vaka olmaktan çıkarıp uluslararası bir güvenlik problemi haline getirmiştir. Bundan dolayı sorunla mücadele edebilmek için geçmişten daha geniş kapsamlı politik, ekonomik, polisiye ve askeri önlemlerin gerekliliği düşüncesi, İttifak içerisinde kabul gören temel bir felsefe olarak benimsenmiştir (Bennett, [web]).

NATO'nun terörizmle mücadeledeki rolünü anlamak ve gerçekçi bir değerlendirme yapabilmek, işlevsel ve yapısal manada İttifak'ın mücadelenin neresinde bulunduğunu belirlemekten geçmektedir. NATO'nun üye devletlerin askeri gücünden müteşekkil bir organizasyon olması sebebiyle, yapısal anlamda sorumluluğun öncelikle üye devletlerin kendisine ait olduğu düşüncesi kabul görmektedir. Nitekim NATO'nun terörizmle mücadelede ki temel vizyonu, öncelikli ve asıl sorumluluğun üye devletlerde olmasıdır. Asıl amaç, üye devletlere terör tehdidine karşı caydırıcılık, savunma ve gerektiğinde koruma hizmetlerinde yardımcı olmaktır (Clarke ve McCaffrey, 2004: 9).

İşlevsel manada ise NATO, kurumsal olarak kendisi mücadele sürdürmekle beraber, yürütülen uluslararası çabalara da çeşitli şekillerde katkı sağlamakta, ulusal, bölgesel ve küresel seviyede çok geniş çaplı çabaların merkezinde bir koordinatör olarak bulunmaktadır (Nelson, [web]).

Nitekim tıpkı eski NATO Genel Sekreteri Fogh Rasmussen'in belirttiği gibi; "Terörizm, güvenliğimiz ve uluslararası istikrar açısından doğrudan bir tehdit olmaya devam ettiği sürece, uluslararası işbirliği çözümün anahtarı olmaya devam edecektir ve NATO bu işbirliğinin özünü oluşturmaktadır" (NATO, 2011: 12).

NATO'nun düşünce ve tartışmaların kolektif kararlara dönüştürebildiği bir daimi danışma komitesi olması, İttifak'ın eğilimleri ile uyumlu olarak askeri güç ve kabiliyetler açısından desteklenebilmesi, bütün devletlerin ve uluslararası organizasyonların bir araya gelip geniş bir ortaklık sistemi oluşturabildiği bir sistem görevi yürütmesi gibi hususlar, İttifak'a terörlere mücadelede avantaj ve kolaylık sağlamaktadır (Ibrahimi ve Plaku, 2013: 378).

Terörizmle mücadelede küçük parçalar, büyük bir resmi oluşturmadığı sürece çoğu zaman anlamsız ve işlevsiz kalmaktadır (Mahncke, Rees, Thompson, 2004: 170). Merkezileştirilmiş bir yapıda görev yapabilen NATO, müttefiklerin elde ettiği küçük ve belki de önemsiz sayılabilecek bilgi ve birikimlerin toplanarak büyütüldüğü bir ortam olarak kritik bir görev yürütmektedir.

5. DÖNÜŞÜM SORUNSALI

Organizasyonlar yapıları gereği temel olarak iki faaliyeti beraber yürütmektedirler. Birincisi, periyodik olarak icra ettikleri rutin faaliyetler, ikincisi ise organizasyonun vizyonu doğrultusunda gelecekte olmak istedikleri pozisyona yönelik icra ettikleri dönüşüm faaliyetleridir (Gözebe, 2014: 3).

NATO, organizasyonel mantık çerçevesinde bir taraftan mevcut durumunu sürdürme çabalarıyla birlikte, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında, gelecek güvenlik ortamına kendini adapte edebilmek adına terörizm merkezli dönüşüm sürecini hızlandırmıştır.

Terörizmle mücadele, NATO'nun düşünce, plan, doktrin ve mücadele stratejilerinin tekrar gözden geçirilmesi veya değiştirilmesini gerektirmektedir. Dönüşüm sadece yeni silah sistemleri ya da teknolojik gelişmeleri edinme olarak algılanmamalı, kabiliyetler, eğitim, lojistik gibi temel süreçlerin ve asli mentalite (mind-set)'nin değişimi ya da gelişimi olarak değerlendirilmelidir (Remaly, 2004: 3). İlâveten bu dönüşüm, sadece tek bir tehdide odaklanan askeri tabanlı realist bir ittifaktan, kendi sınırları içinde ve dışında asimetrik tehditlere karşı güvenlik hizmeti sağlayan ve istikrarsızlığı yönetebilen bir politik-askeri ittifaka doğru geçişi tasarlamaktadır (Remaly, 2004: 5). Bazı analistler 'dönüşümü' basit manada bir 'değişim' olarak görme eğiliminde olsalar da (Hamilton, 2004:1), dönüşüm kavramı değişime nazaran daha kapsamlı ve daha derinlemesine analizi gerektiren bir süreçtir.

NATO'nun dönüşümü, politik ve askerî olmak üzere iki ana alanda meydana gelmektedir. NATO'nun politik alandaki dönüşümünün temel gayesi; belirsizleşen ve giderek komplike bir hal alan küresel güvenlik ortamına süratle adapte olmak ve bu güvenlik ortamının şekillendirilmesinde önleyici bir rol oynamak olarak ifade edilmektedir (Kriendler, 2006: 1-8).

Askerî açıdan dönüşüm ise, belirlemekte olan güvenlik ihtiyaçlarını karşılayabilme doğrultusunda, ittifakın ve uygun durumlarda ortakların kuvvetlerinin etkinliğinin ve birlikte çalışabilirliğinin geliştirilmesi maksadıyla; yenilikçi konsept, doktrin ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve entegre edilmesine yönelik, sürekli ve proaktif bir süreç olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda NATO'nun askerî alandaki dönüşümünün nihai hedefi; kolektif, müşterek, ortak çalışabilir, devam ettirilebilir, seferi ve mobil hareket kabiliyeti olan kuvvetlerin oluşturulmasıdır (Dönmez, 2010:107).

NATO; "...pozitivist ittifak ya da güvenlik yaklaşımlarının çizdiği epistemik çerçeveden analiz edilebilecek sıradan bir kolektif

güvenlik/savunma veya askeri ittifak modeli değildir” (Özlük, 2014: 211). NATO, Soğuk Savaş’tan sonra genişleyerek ve derinleşerek ayakta kalmış ve bu bağlamda “içsel uyum süreci” olarak tanımlanabilecek süreç kapsamında, kurumsal reformlar hayata geçirmiş ve güvenlik kimliği dışındaki kimliklerini öne çıkarmıştır (Özlük, 2014: 211). NATO’nun dönüşümü, koşullu reaktif yaklaşımdan, öngörmeli önleyiciliğe ve koalisyonel kriz yönetimine doğru bir temel gidişi içermektedir (Ifantis, 2007: 579). Bu anlayış, dönüşüm siyasasının da temel özünü oluşturmaktadır.

6. DÖNÜŞÜM KAPSAMINDA ATILAN ADIMLAR

Terörizmle mücadelede daha görev etkin bir yapıya kavuşmak isteyen NATO, askeri ve politik anlamda yaşadığı dönüşüm sürecinde birtakım somut pratikler ortaya koymuştur. Askeri dönüşüm kapsamında icra edilen uygulamaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Terörizmle Mücadele Askeri Konsepti (MC-472)’nin Benimsenmesi (Military Concept for Defence Against Terrorism)
- Emir-Komuta Yapısındaki Revizyon
- NATO Müdahale Gücü (NATO Response Force (NRF))’nin Oluşturulması
- Terörizm Tehdidi İstihbarat Birimi (Terrorist Threat Intelligence Unit)’nin Oluşturulması
- Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) Savunma Taburu (CBRN Defence Battalion)
- Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi (Center of Excellence-Defence Against Terrorism)’nin Oluşumu
- Terörizme Karşı Savunma Çalışma Programı (Defence Against Terrorism Programme of Work (DAT POW))

Askeri yeteneklerinin yanında politik bir işleve de sahip olan NATO'nun dönüşümü, örgütün hem savunma amaçlı bir askeri ittifak, hem de proaktif bir politik örgüt olarak oynadığı ikili rolü yansıtan, iki boyutlu bir süreç olarak görülmüştür (Joyce, [web] TARİH YOK). Bu kapsamda ortak politik iradenin gösterilebilmesi; müttefiklerin güvenliğini etkileyebilecek geleneksel olmayan risk ve sorunlarla sistematik bir şekilde mücadele edebilecek, uluslararası olayları yakından takip ederek stratejik analiz yeteneği geliştirebilecek etkili bir politik dönüşüm için atılan adımlar ise şunlardır:

- NATO-Rusya Konseyi'nin Kurulması ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği
- Kriz Yönetimi Konusunda Gelişmeler ve 5'inci Madde Kapsamı Dışına Çıkılması
- Bölgesel Güvenlik Yaklaşımından Küresel Güvenlik Yaklaşımına Geçiş: Alan-Dışı (Out of Area) Faaliyetler

7.TERÖRİZMLE MÜCADELEDE NATO'NUN KARŞILAŞTIĞI PROBLEMLER

Teoriğin uygulamaya aktarılması, bütün koşullarda gerçekleştirilmesi zor bir durumdur. Nitekim NATO, askeri ve politik açıdan girdiği dönüşüm sürecinde birçok somut pratiği uygulamaya geçirmesine rağmen, terörizmle mücadelede istenilen seviyeye ulaşmakta güçlük çekmektedir. Bu bölümde, bu mücadelede İttifakın etkinliğini azaltan ve bir bariyer gibi önüne çıkan hususlar incelenecektir.

a. Terörizmin Doğasından Kaynaklanan Sorunlar

Terörizm; yasa dışı bir araç, yöntem, süreç, psikolojik ve fiziksel şiddetin bir yansıması olarak, uluslararası toplum için büyük bir tehdit unsurudur (Alexander,2008:41). Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizm

tehdidi, oldukça karmaşık ve yaygın bir duruma dönüşmüştür (Iklody,2010:4).

NATO'nun terörizmle mücadelede üstlendiği rol için önemli engellerden bir tanesi terörizmin doğasıdır. Tehdit oldukça asimetriktir ve NATO gibi kitlesel ordulardan teşkil edilmiş bir askeri güç için farklı müdahale tekniklerini gerektirmektedir (Bernasconi, 2011: 1).

Terörizmin yeni özellikleri; nispeten daha az yapılandırılmış, daha çeşitli ve karmaşık, daha global ve ölümcül bir yapıdadır. Teröristler artık sadece belirli bir yerde bulunmayıp, NATO üyesi ülke topraklarında bulunabilmektedir. Bireysel teröristler ve terör örgütleri, devletler tarafından alınan önlemlere karşı kendilerini adapte edebilmektedir (Clarke ve McCaffrey,2004:8). Buna karşın, bürokratik esaslara göre teşkil edilmiş NATO gibi organizasyonlarda değişim süreci, terörist gruplara nispeten daha yavaş gerçekleşmektedir.

Terörizmin ideolojik temelli yapısı, İttifak için düşünülmesi gereken, önemli bir diğer boyuttur. Özellikle dini odaklı terörist gruplarla mücadele, zaman zaman o dine mensup kişilerin tepkisiyle karşılaşmaktadır, çünkü bu kişiler yapılan mücadelenin terörizmle değil kendi dinleriyle olduğunu düşünebilmektedir (Perl,2007:11).

Terörizmle mücadelenin sadece askeri yoldan yürütülmesi mümkün değildir. Terörizmle mücadelede askeri çözümün, politik, diplomatik, yasal ve sosyo-ekonomik çabaları destekleyici bir unsur olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (Iklody,2010:10). Ancak NATO açısından bakıldığında NATO'nun askeri gücü, yukarıda belirtilenlerden daha ağır basmaktadır ve bu husus İttifak açısından bir problem oluşturmaktadır.

Terörizmin sınır tanımaz doğası, onunla mücadeleyi de sınır ötesi bir boyuta taşımayı zorunlu kılmaktadır (Kaya,2008:83). Bu açıdan NATO'nun mücadeleyi tek başına yürütebilmesi oldukça zor bir durumdur. Diğer

kurumlar, aktörler ve uluslararası organizasyonlarla koordine ve işbirliği içerisinde olunması gerekmektedir. Fakat bu koordinenin sağlanabilmesi için gereken zaman, terörizmin hep bir adım geriden takip edilmesi sonucunu oluşturmaktadır.

b. ABD ve Avrupalı Müttefikler Arasındaki Politik ve Askeri Farklılıklar

(1) Politik Farklılıklar

Robert Kagan'ın "Amerikalılar Mars gezegenindedir, Avrupalılar ise Venüstendir" (2004:3) söylemiyle ifade ettiği gibi, ABD ve Avrupa arasında politik açıdan fikir ayrılıkları, güvenlik ve tehdit algılamasında kendisini göstermektedir (Clarke ve McCaffrey,2004:7). Kagan, Avrupa'nın askeri güç kullanımından uzaklaşıp, yasalar, kurallar, işbirliği ve koordine içerisinde, ancak yumuşak gücün benimsenmesi sayesinde, Kant'ın kalıcı barışın sağlanabileceği ortam olarak belirttiği 'postmodern cennet'e ulaşılabilceğini düşündüklerini, ABD'nin ise daha Hobbesçu bir yaklaşımı benimsediğini, uluslararası kanun ve yasaların kalıcı barışı sağlayamayacağına inandığını, gerçek güvenlik ortamının ancak askeri güç kullanımı sayesinde oluşabileceği görüşünü kabul ettiğini belirtmiştir (Kagan, 2002: 3). Flockhart (2011: 263) bir makalesinde, farklı bir ifadeyle Avrupalı müttefiklerin biraz daha kadınsı bir politik yaklaşımla 'Jane' rolünü oynadığını, ABD'nin ise daha erkeksi ve atılgan 'Tarzan' rolünü icra ettiğini ifade etmiştir.

Hoffman (1999: 64) terörizmle mücadelenin, ABD ve Avrupa arasında temel görüş ayrılıklarının yaşandığı temel konulardan birisi olduğunu, ABD'nin terörizmle mücadele sürecini küresel algıladığını ve bütün cephelerde yürütülmesi gereken bir savaş gibi gördüğünü, Avrupalıların ise önceliği kendi topraklarının savunulmasına verdiğini, savaş yaklaşımından ziyade yumuşak güç araçlarını kullandıklarını öne sürmüştür.

Bu kapsamda NATO'nun terörizmle mücadele kapsamında üstlendiği rol ve görevlerin icrasında, birbiriyle çelişkili iki yaklaşım yer almaktadır: "Savaş Yaklaşımı" ve "Risk Yaklaşımı". ABD tarafından benimsenen Savaş Yaklaşımı; kaynakların topluca seferber edilmesi, bireysel özgürlüklerin kısıtlanabilmesi anlamına gelirken, Risk Yaklaşımı ise; savaştan uzak bir anlayış içerisinde, kökeninde yatan sorunlar çözülmedikçe terörizmi yenmenin mümkün olmayacağını, bu mücadelenin sadece askeri yöntemlerle yürütülemeyeceğini ortaya koymaktadır (Yalçınar,2006:112).

Terörizmle mücadelede ABD'nin, organize askeri gücü temel argüman olarak kullanılmasına karşılık, Avrupalı müttefikler insani iletişim ve etkileşime dayalı politik unsurları esas araç olarak benimsemişlerdir (Forbes,2004:77). Nitekim Avrupalı müttefikler, ABD'nin "terörizmle savaş" yaklaşımının, dünyayı daha güvensiz ve huzursuz bir hale getirdiğine ve bu yaklaşımın çok farklı motivasyonlardan müteşekkil terörizm olgusunun derinlerinde bulunan sebeplere cevap vermediğine inanmaktadırlar (Axelrod ve Borzutzky, 2006:303).

ABD benimsediği yaklaşım gereği, askeri güç kullanımını her zaman birincil öncelik olarak değerlendirmekte ve yönetme, yönlendirme ve risk almaya hazır bir durumda bulunmaktadır. Avrupalı müttefikler ise, kontrol edebilecekleri bir durumdan daha fazlasını istememekte, görevlerini uluslararası yasal prosedürler çerçevesinde yerine getirme arzusu içerisindedirler (Gartner,2003:66).

(2) Askeri Farklılıklar

ABD ve Avrupalı müttefikler arasında, politik yaklaşım farklılıklarıyla birlikte askeri güç seviyesi açısından da önemli bir eşitsizlik durumu hâkimdir. Askeri açıdan diğer Avrupalı müttefiklere nazaran oldukça güçlü durumda bulunan ABD, askeri dönüşüm kapsamında müttefikleri de kendi seviyesine getirme çabası içerisindedir.

Askeri kabiliyet farklılıklarının tarihsel, yapısal ve finansal boyutları bulunmaktadır (Appathurai,[web]). Tarihsel süreç içerisinde, Soğuk Savaş dönemi boyunca kendi topraklarını savunmak durumunda kalan ve bu doğrultuda askeri doktrinler geliştiren Avrupalı müttefikler, büyük ölçüde ABD'nin nükleer silahlarının koruyucu etkisi sayesinde güvenliklerini sağlamışlardır. ABD ise Avrupa'da çıkabilecek büyük bir savaş ihtimaline karşılık, Avrupalıların ihtiyaç duymadığı iki önemli faktör doğrultusunda askeri kabiliyetlerini geliştirmiştir: Hareketlilik (mobilite) ve Sürdürülebilirlik (Appathurai,[web]). ABD bu sayede uzun süreli ve uzun mesafeli harekât yapabilecek bir askeri güce ulaşırken, Avrupalı müttefikler için bu dönemin temel kaygısı, sınırlarını korumak olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde de küresel güvenlik algısını devam ettiren ABD, askeri güç seviyesini daha ileriye taşıırken, Avrupalı müttefikler Sovyetler Birliği'nin dağılması neticesinde bir rahatlık dönemi içerisine girmiş ve askeri harcamalarını azaltmak istemişlerdir.

Yapısal anlamda, ABD'nin askeri kabiliyetlerini sürekli geliştirme çabasına rağmen, Avrupalı müttefiklerin girişimleri nispeten daha düşük seviyededir. ABD, NATO'nun askeri açıdan güçlendirilmesi ve dinamik tutulması için çaba sergilerken, Avrupalı müttefikler ABD'nin güdümünde kalmayacakları daha özerk bir güvenlik yapısına ve anlayışına sahip olmak istemekte ve bu açıdan NATO dışında alternatif güvenlik ortaklıkları oluşturma hedefini taşımaktadırlar (Sperling,2006:72).

Tarihsel ve yapısal boyutta oluşan farklar, finansal eşitsizliği de beraberinde getirmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, Avrupalı müttefiklerin savunma harcamalarında yüzde on altılık (%16) bir azalma gerçekleşmiştir. Müttefiklerin büyük bir kısmının NATO için genel bütçelerinden ayırdıkları pay, yüzde ikinin(%2)altındadır (Appathurai,[web] TARİH YOK). Müttefiklerin milli bütçelerinden NATO'ya ayrılan toplam

payın, ABD'nin ayırdığı payın neredeyse yarısı olması, finansal farkı kanıtlar niteliktedir. Bu farkın bir sonucu olarak, NATO'nun uluslararası terörizmle mücadelede, askeri boyuttaki ilgisi yetersiz kalmaktadır (Weinrod,2003:7).

Yetenek farkı ABD ve Avrupa arasındaki Güç-Zayıflık durumunu da ortaya koymaktadır. Nitekim ABD'nin askeri güç açısından üst seviyede olması, gücünü kullanmasını gerektirecek bir eğilim yaratmaktadır. O yüzden terörizmle mücadeleyi bir "Savaş" gibi benimsemesi ve değerlendirmesi makul karşılanabilir. Buna karşın Avrupalı müttefiklerin askeri zayıflığı, bu hususta onların daha yumuşak bir tavır sergilemelerine sebebiyet vermektedir. Avrupalı müttefiklerin yumuşak gücü sevmelerinden dolayı mı savunma harcamalarını azalttıkları, ya da tam tersine askeri zayıflıklarından dolayı mı yumuşak gücü sevdikleri hususu bir ikilem olarak tartışılmaya devam etmektedir (Seipel, 2003: 9).

(3) Karar Alma Sistemindeki Hantallık

NATO'nun karar alma sistemi, konsensüse dayalı oybirliğini esas alan bir sistemdir. Üye devletlerin veto hakkı bulunmaktadır ve bir ülkenin bile bir karara karşı çıkması, kararın alınmasını engellemektedir. Bütün NATO kararları, üye ülkeler arasında gelişen tartışma ve danışma sürecinden sonra, konsensüs içerisinde oluşmaktadır. Oybirliğiyle alınan kararlar, kararın her bir üye devlet tarafından onaylandığının ve ortak rızanın oluştuğunun göstergesidir(NATO, [web]).

NATO'nun bütün faaliyetlerinin çerçevesini, 1949 tarihli Kuzey Atlantik Anlaşması belirlemektedir. Buna rağmen bu anlaşmada, İttifakın kararlarını nasıl alacağı yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Mevcut karar alma sistemi, tarihsel süreç içerisinde şekillenmiştir (Benecke,2007:3). Kuzey Atlantik Anlaşmasını yazarlardan birisi olan Theodore Achilles, karar

almayla ilgili bölümün kasten esnek bırakıldığını, bu sayede konsensüs olmadan da kararların alınabileceğinin düşünüldüğünü belirtmiştir (Vincent, Straus, Biondi, 2001:70). Fakat buna rağmen zaman içerisinde mevcut karar alma sistemi oluşmuştur.

NATO'nun karar alma sistemi Soğuk Savaş döneminde herhangi bir problem yaratmamıştır. Ortak düşman olan Varşova Pakt'ına karşı alınan kararlar ortak ruhu ve ortak amacı yansıtmıştır. Çünkü bu dönemde düşman, sürekli görülebilir bir şekilde belirgin ve nettir. Bu görünürlük ve potansiyel saldırı ihtimali, müttefiklerin kendi bölgelerini daha iyi savunabilmek adına aldıkları kararların, itiraza yer bırakmayacak bir şekilde uygulamaya konulmasına sebep olmuştur (Benecke, 2007:2).

Soğuk Savaş sonrasında oluşan yeni güvenlik ortamında, hızlı karar almanın oldukça önemli olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Soğuk Savaş sonrası dönemde de karar alma mekanizmasının hantallığı, bazı süreçlerde kendisini göstermiştir. Örneğin 1997 yılında gerçekleştirilen genişleme, politik manada oldukça geç kalmıştır. Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın üyelik süreci 1994 yılında başlamış, oylamanın yapılp nihai kararın alınabilmesi için üç yıl geçmiştir (Croft,2002:108). Ayrıca İttifakın gerçekleştirdiği Kosova harekâtında, karar alma sürecinde yaşanan aksaklıklardan dolayı Çin Halk Cumhuriyeti elçilik binası vurulmuştur. Bu harekâta, ittifakın karar alma mekanizması o kadar yavaşlamıştır ki, her bir hedefin bombalanması için ayrı bir oylama yapılmıştır (Kay,2005:72).

Karar alma sisteminin yavaşlığı, özellikle terörizmle mücadelede etkisini göstermektedir. Nitekim terörizmle mücadelede zaman, çok kritik bir öneme sahiptir. Terörizm, çok kısa sürede yayılıp genişleyen bir olgudur ve bu genişlemenin durdurulup kontrol altına alınabilmesi, reaksiyon süresinin minimize edilmesine bağlıdır. Hızlı kararların alınabilmesi ve hızlı hareket

edilmesi, etkili bir mücadele yürütülebilmesi adına zorunluluk gerektiren bir durumdur. Çünkü bu mücadelede karşılaşılan düşman statik bir devlet değil, akışkan ve esnek bir organizasyondur (Seipel,2003:46).

Karar alma sistemindeki temel problem, NATO açısından neyin yapılması gerektiği hususunda değil, bir görevin icrası ve nasıl yapılması gerektiği meselesinde ortaya çıkmaktadır (Vincent vd.,2001:68). Nitekim terörizm, bütün müttefikler açısından tehdit oluşturan bir durumdur ve terörizmle mücadelede ortak hareket etme, arzu edilen bir husustur. Fakat uygulamaya konan birtakım pratik araçların nerede ve nasıl kullanılacağı konusunda karar alabilmek için uzun bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır.

Doğası gereği terörizm, çok hızlı bir şekilde müdahale edilmesi gereken bir olgudur. Zaman açısından yaşanacak kayıplar ve gecikmeler, teröristlerin gelişimini ve dönüşümünü hızlandırmalarını sağlamaktadır. Mevcut terörist yapılanmasına göre hazırlanan NATO planlarının, uzun karar alma süreci sonrasında uygulamaya konulması, yapılan planların artık geçersiz olmasına sebebiyet vermekte ve aynı karar alma sürecinin yeniden yaşanmasına yol açmaktadır. Bu kısır döngü ve karar alma sürecinin uzunluğu, İttifakın çoğu zaman harekete geçememesinin de temel sebebidir.

(4) İstihbarat Yetersizliği

Terörizmle mücadelenin başarıya ulaşılabilmesindeki temel gereksinim, teröristlerin bulunabilmesidir. Teröristlerin neler yaptıklarının ve neler planladıklarının bilinmesi ve gerektiğinde ele geçirilebilmesi, ancak etkili ve fonksiyonel bir istihbarat teminiyle mümkün olabilmektedir (Köseli, 2009:58). Eski CIA başkanı General Hayden'ın söylediği gibi "Terörizmle savaş bir istihbarat savaşıdır" (Bernasconi, 2011:7).

Teröristlerin yapılanmalarının deşifresi, buldukları yerlerin tespit edilmesi, aralarındaki yatay ve dikey ilişki ağlarının ve irtibatlarının açığa çıkarılması, terörizmle mücadele açısından büyük bir önem taşımaktadır (Köseli, 2009:59). Bu hususların yapılabilmesi ancak istihbaratın olması ile mümkündür, başka bir alternatif yol bulunmamaktadır.

NATO'nun ana istihbarat kaynağı, müttefiklerin istihbarat teşkilatlarıdır. İttifakın istihbarat temini konusunda müttefikleri zorlama ya da yaptırım uygulamaya yönelik bir birimi bulunmamaktadır (Kriendler,2006:2). Bu durum NATO'nun terörizmle mücadele çerçevesinde, istihbari manada yaşadığı sıkıntının temelini oluşturur.

NATO birliklerinin görevlendirildiği durumlar dışında, İttifakın haber kaynağına ulaşma fırsatı yoktur. Bu nedenle kaçınılmaz bir şekilde istihbarat temininin esas dayanağı üye ülkelerdir. NATO'nun istihbarat vasıtaları, alınan bilgiyi yorumlamak şeklinde faaliyet göstermektedir, yani terörizmi önlemede çok kullanışlı olan "ham istihbarat" üretimi yapılamamaktadır (Bernasconi, 2011:5).

Soğuk Savaş boyunca NATO istihbaratı; politik, askeri ve Varşova Paktı üyelerinin ekonomik analizini içeren ekonomik istihbarat olacak şekilde üç boyutlu bir özelliğe sahipti. Düşmanın doğası ve stratejik yapısı gereği, alınan bilgiler yeterliydi (Korkisch, 2010:9).

Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, ortaya çıkan yeni tehditler ve terörizmle mücadelede istihbaratın yeterli görülmesi oldukça zordur. Terörizmin amorf yapısı ve sürekli gelişim göstermesi, ülkelerin kendi güvenliklerini sağlamak için istihbari anlamda paylaşım yolunu kapatmalarına sebep olmaktadır. Terörizmle mücadelede NATO'nun kabul etmesi güç olan durum; istihbaratın öncelikli olarak milli bir olgu olduğu gerçeğidir (Ellis, 2003:12).

Ülkelerin istihbarat paylaşımı konusunda isteksiz davranmaları, NATO'nun istihbari etkinliğini azaltmaktadır. Örneğin ABD, açıkça tanımlanmış hedeflere ulaşmada ikili ilişkilere daha çok meyillidir ve böyle bir ortamda yürütülen istihbarat paylaşımının daha yönetilebilir ve güvenli olduğunu düşünmektedir. Avrupa tarafında ise elde edilen bilgiler ve haberler, ülkelerin kendi istihbarat organizasyonları ve polis güçleri tarafından değerlendirilmekte, sonrasında ikili düzenlemeler ya da daha kapsamlı bir şekilde paylaşılmaktadır (Aldrich, 2004: 740). 11 Eylül'den sonra oluşan "Paylaşmak İhtiyaçtır" retoriğinin uygulamaya geçirilmesi, anlaşılacağı üzere oldukça zor görünmektedir (Bernasconi, 2011: 6).

NATO'nun istihbarat ile ilgili oluşturduğu birimler, resmi yetkililer ve görevli istihbarat elemanları tarafından işlevsel olarak görülmemektedir (Korkisch,2010:6). NATO'nun taktiksel anlamda sahada görev yapan İttifak birliklerine yönelik edindiği istihbarat, çoğunlukla teknolojik istihbarattır. Fakat terörizmle mücadelede, insan istihbaratı daha fazla sonuca yöneliktir (Korkisch, 2010: 37).

Eski ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'in belirttiği gibi, İttifak'ın ortak bir istihbarat anlayışı yoktur. Eğer NATO aynı gerçeklikler ve değerler üzerine inşa edildiyse aynı sonuçlara ulaşması gerekmektedir ve bu bağlamda terörizmle mücadelede anahtar faktör olan istihbarat paylaşımını tesis etmelidir (Aldrich,2004:751).

(5) Genişleme Sürecinin Ortaya Çıkardığı Problemler

4 Nisan 1949'da on iki ülke (Belçika, İngiltere, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz ve ABD), Kuzey Atlantik Anlaşmasını imzalayarak NATO'yu kurdular. Soğuk Savaş döneminde dört ülke daha İttifaka katıldı: 1952'de Yunanistan ve Türkiye, 1955'te Batı Almanya ve 1982'de İspanya (Reiter,2001:43).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte NATO'nun politik dönüşümü kapsamında, özellikle Doğu Avrupa bölgesine doğru genişleme süreci başladı. Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Paktı'nın dağılması, Rusya'nın zayıf bir durumda bulunması ve Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa'ya politik, ekonomik, askeri manada kendilerini entegre etme arzusu, bu genişleme sürecini mümkün kılmıştır (Leroux, 2012: 20).

Bu kapsamda 1999 yılında Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya, 2004 yılında Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya NATO'ya dâhil oldu. Son olarak 2009 yılında Arnavutluk ve Hırvatistan'ın İttifaka katılmasıyla üye sayısı en güncel haliyle 28'e ulaştı (Mearsheimer, 2014: 78).

Genişlemenin gündeme gelmesi ve hızlı bir şekilde uygulamaya konması, süreç üzerinde iki yönlü tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştur; Genişleme sürecini destekleyenler ve süreci eleştirenler.

NATO'nun genişleme sürecini savunanlar, sürecin Doğu Avrupa'daki istikrarı üç yönde olumlu etkileyeceğini düşünmüştür. Birincisi, eski komünist devletlerin Batı ile olan bağıllığının Rusya'ya karşı caydırıcı bir etki oluşturmasıdır. İkinci husus, güvenlik ikilemlerinin ortadan kaldırılması, mevcut sınırların kabulü ve barışçıl ilişkilerin tesisi yoluyla, genişlemenin müttefikler arasında oluşabilecek muhtemel anlaşmazlıkları azaltacağını düşünülmesidir. Üçüncüsü ise, demokrasilerin genellikle birbirleriyle savaştan kaçındığı gerçeği dikkate alınarak, demokrasinin yayılmak istenmesidir (Reiter, 2001: 41).

NATO'nun genişleme süreciyle birlikte barış ortamının sağlanabileceğine inanılmaktaydı. Çünkü sadece işbirliğine dayalı, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılabilir bir güvenlik algısının, barışı tesis edebileceği düşünülüyordu (Ball, 1998: 64). Genişleme süreciyle birlikte güvenliğin geliştirilmesi ve yayılması temel hedefti. Özellikle birleşik, demokratik ve

barışçıl bir Avrupa'nın tesisi, esas başlangıç noktası olarak değerlendirilmekteydi (Thompson, 2008: 9).

NATO'nun genişleme sürecini eleştirenler ise, riskler ve maliyetler konusunda endişeliydi. Başlıca endişe, genişleme sürecinin Rusya ile olan ilişkileri tehlikeye düşüreceğiydi. Çünkü bu süreç stratejik silahlanmanın kontrolü ve Balkanlarda barışı koruma konularında Rusya'yı, işbirliğini sonlandırması yönünde kanalize etmekteydi. Ayrıca genişlemenin maliyetinin NATO'nun askeri gücünü azaltıcı etki yaratması ve karar alma sürecini tıkaması değerlendiriliyordu (Reiter,2001:42). Daha da önemlisi NATO'nun genişleme öncesi durumunun bile; politik olarak yönetilemez, askeri açıdan işlevsiz ve stratejik seviyede yetersiz olduğu ve genişlemenin bu hususları daha da karmaşık hale getireceği düşünülüyordu (Braun, 2007: 30).

Uluslararası bir organizasyonun büyümesinin yeni üyelerin sağlayacağı marjinal politik katkının azalacağı anlamına geldiği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte işbirliğinden elde edilen kazançların yayılarak azalması, yeni üyelerin diğer üye ülkelerin gücünden yararlanarak hiçbir gelişim ve katkı göstermeden üyeliğe devam etme ihtimali, yönetim ve anlaşmanın sağlanması için masrafların artması, büyümeyle ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlardır (Schimmelfennig,1998: 4).

NATO'nun genişlemesinin, mevcut üye ülkelerin güvenliğini arttırmak ya da askeri harcamalarını azaltmak doğrultusunda bir yararı olmayacağı gibi, Rusya'nın düşmanlığını kazanmakla birlikte yeni üye devletlerin nispeten zayıf ordulara sahip olması, yakın tehditler ve istikrarsız bölgelere sınır olmaları nedeniyle, NATO için bir güvenlik riski yaratma ve askeri harcamalarda artışa sebep olma ihtimali yüksektir (Aktürk, 2012: 78).

Terörizmle mücadele kapsamında ortak bir anlayış geliştirmek, yeni üyelerle birlikte daha da zor bir süreç olmaktadır. Örneğin Doğu Avrupa

ülkeleri, hem geçmişleri hem de günümüz itibarıyla bu fenomene yabancı olduklarından, terörizmi kendilerine büyük bir tehdit olarak görmemektedir (Bernasconi,2011:5). Zaten NATO'ya genişleme sürecinde dâhil olan eski Sovyetler Birliği üyesi devletler, NATO'nun yeni gündeminden ziyade, Soğuk Savaş dönemi gündemine bağlı kalarak üyeliğe katıldılar (Kamp,1995:119). Bu ülkeler uluslararası terörizmden ziyade, enerji güvenliği ve Rusya etkisi gibi diğer güvenlik meseleleriyle daha fazla ilgilenmektedir. Terörist gruplar açısından da Doğu Avrupa, ABD ve diğer Avrupa ülkeleri kadar "Batı" anlamı taşımamaktadır (Bernasconi, 2011: 5).

Üye sayısının artmasıyla birlikte NATO, düşünce birliğini tesis etmede sıkıntılar yaşamaktadır. Genişlemeyle birlikte NATO için ortak tehdit algısının oluşturulması konusundaki konsensüs yokluğu, İttifak açısından bir iç tehdit olarak değerlendirilebilir (Cuccia, 2010: 37). Çünkü terörizmle mücadelede politik iradenin yansıtılmasının önkoşulu, konsensüsün oluşturulmasıdır. Ortak politik iradenin oluşturulabilmesi için ortak tehdit algısı ve müdahale isteğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Yapılan operasyonlar doğası gereği keyfi faaliyetlerdir, yani bu tür görevlere katılım tamamen üyelerin isteğine bağlıdır (House of Commons, 2008: 48). Bu yüzden düşünce birliğinin tesis edilememesi, terörizmle mücadelenin yürütülememesi ile eşdeğerdir. İşte genişleme süreci, 'ortak düşünce' ve 'ortak her şey' oluşumunu ve dolayısıyla politik irade birlikteliğini zorlaştırmaktadır.

Mevcut durum itibarıyla 28 üye ülkeyle yoluna devam eden NATO'nun, genişleme sınırının ne olması gerektiği belirsiz bir durumdur. Genişleyen NATO'nun müşterek savunma organizasyonu olmaktan çıkıp, siyasi bir konuşma platformuna dönüşeceği yönünde güçlü endişeler bulunmaktadır (Oğuzlu, 2012: 10). Özellikle terörizm gibi üzerinde uzlaşma sağlanması zor bir konuda, genişlemeyle birlikte etkinliğin azalacağını beklemek yanlış olmayacaktır.

(6) Yapılan Operasyonların Meşruluk ve İnanırcılık Sorunu

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, ABD tarafından 'terörizme karşı savaş (war on terror) sürecinin başlatılması, NATO açısından oldukça önemli bir dönemeçtir. Hem saldırıların hem de Irak'tan algılanan tehdidin bir sonucu olarak ABD, 20 Eylül 2002'de yeni bir ulusal güvenlik stratejisi benimsemiştir (Taşdemir, 2006: 238). Daha önce benimsemiş olduğu stratejilerin, terörizmle ve onu destekleyen haydut devletlerle (rogue states) mücadelede yetersiz olduğunu öne süren ABD, bu yetersizliği gidermek için Uluslararası Hukukta ihtilafli bir konu olan preemptive (sezgisel meşru müdafaa hakkı) doktrinini uygulamaya koydu (Taşdemir, 2006: 238).

Hukuk doktrininde, terörizme karşı başka bir ülkede yapılan operasyonlara ilişkin, 'preemptive' (önleyici hamle) ve 'preventive' (öncelikle önleme) kuvvet kullanma olarak iki farklı durum bulunmaktadır. Preemptive kuvvet kullanma, 'olması muhakkak' durumlara karşı kuvvet kullanımını ve meşru kabul edilmektedir. Preventive kuvvet kullanımı ise, potansiyel tehditlere ve risklere karşı reaksiyonun ifadesidir ve meşru kabul edilmemektedir (Brown, 2003: 2).

ABD'nin Afganistan ve Irak'a yaptığı müdahaleler ile NATO'nun Afganistan'a yaptığı müdahalenin hangi duruma girdiği konusunda tartışmalar sürmektedir. Kimilerine göre bu durum meşru sayılırken, kimilerine göre hukuk dışı bir eylemdir. Yapılan harekâtlar, hukuk kurallarının bağlayıcı gücünün olup olmadığı hususunda şüpheler oluşturmaktadır. Hatta bazı görüşlere göre yapılan harekâtların masumiyetini ispatlamak adına kullanılan; yeniden yapılanma ve ulus inşası, barışın tesisi ve idamesi, istikrar gibi kavramlar, emperyalizmin yeni yüzü olarak görülmektedir (Rubin, 2006:176).

NATO'nun Afganistan'da yürüttüğü operasyonlarda zaman zaman sivil kayıpların yaşanması, mücadelenin ruhuna zarar vermiştir. Afganistan Devlet Başkanı Hamid Karzai yaptığı bir açıklamada: "Sivil ölümlerin devamı terörizme karşı verilen savaşın meşruluğuna ciddi şekilde zarar vermekte ve Afgan insanının uluslararası topluma karşı duyduğu güveni zedelemektedir" diyerek bu konuya dikkat çekmiştir (Özeren, Cinoğlu, Sever, 2010: 15).

NATO'nun Afganistan'da yürüttüğü görevin inandırıcılığı ve gerekliliği konusunda bazı müttefik ülkelerde yapılan araştırmalarda kamuoyu desteğinin düşük çıktığı görülmektedir. Nitekim 2010 yılında yapılan bir araştırmada, ABD'de %40, Birleşik Krallık'ta %37, Almanya ve Fransa'da ise %30 oranında halk desteği tespit edilmiştir (Chaudhuri ve Farrell,2011:289). Bu oran bu görevin, terörizmle mücadele kapsamında yürütülen bir görev olup olmadığı konusunda, büyük oranda şüphelerin olduğunun da somut bir göstergesidir.

Avrupa kamuoyu, NATO birliklerinin Afganistan'da savaşmayıp sadece yeniden yapılanma ve istikrarın tesisi görevini üstlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Ancak bu şekilde icra edilen faaliyetlerin meşru olabileceği ve bunun neticesinde bölge halkının ikna edilebileceği düşünülmektedir (Kaim, 2008: 614).

Afganistan ve Irak Harekâtları, gerek hukuki açıdan görüş ayrılıkları gerekse terörizmle mücadeleye yönelik politik yaklaşım farklılıkları gibi nedenlerle, meşruluk açısından sorgulanmıştır. Bu açıdan meşruluk ve inandırıcı olma kaygısı, İttifakın terörizmle mücadelesinde karşısına çıkabilecek başka önemli bir engel olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Asimetrik savaş şeklinin politik ya da taktiksel bir boyutu olan terörizm; küresel seviyede etki gösteren, güvensizlik duygusunu tetikleyerek toplumlara ve devletlere büyük zararlar veren önemli bir tehdittir. Bu tehdit klasik bir düşmana göre öngörülebilirlikten uzak, karmaşık ve belirsiz bir yapıdadır.

Terörizmle mücadelede önkoşul olarak değerlendirilebilecek uluslararası işbirliğinin resmi olarak somutlaştırılabildiği organizasyonlardan birisi olan NATO, terörizmle mücadelede aktif rol alabilecek bir potansiyele sahiptir. “Organizasyon, işbirliği ve koordinasyon” ilkelerinin terörizmle mücadelede temel ilkeler olduğu düşünülürse, NATO’nun bu alanda etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

NATO’nun terörizm tehdidini ihmal etmesi ya da ertelemesi mümkün görünmemektedir. Bugün müttefiklerin karşılaşılabileceği sorunlar, Kuzey Atlantik Antlaşması’nın imzalandığı 1949 yılındaki sorunlar ve tehditlerden çok farklı bir yapıdadır. Bu nedenle İttifak’ın terörizmle mücadelesini Soğuk Savaş dönemi anlayışı çerçevesiyle yürütebilmesi gerçekçi bir yaklaşımı yansıtmamaktadır. Bu sebeple NATO’nun böyle bir tehditle mücadelede dönüşüm süreci içerisine girmesinin ve sürekli kendisini yeni güvenlik ortamına adapte etmesinin, bir ihtiyaçtan ziyade zorunluluktan kaynaklanan bir durum olduğu aşikârdır.

Terörle mücadelede İttifak’ın temel prensibi, terör eylemlerini caydırmanın ya da önlemenin daha tercih edilebilir bir yöntem olduğunu ortaya koymaktır. Bu yüzden NATO için en uygun seçenek; tehdidin kapsamı ve gerekli müdahalelerin etki alanı ve doğrultusu hakkında fikir birliği oluşturma, kriz yönetimi, istikrar operasyonları, hava sahasının

gözetimi, özellikle zayıf ülkelerin mücadele teknik ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi gibi bir dizi koordineli faaliyetleri icra etmektir.

NATO uluslararası anlaşmazlıklara ve problemlere reaksiyon gösterme ve mücadele etme kabiliyetine sahip, bu hususta önde gelen uluslararası bir organizasyon olarak, terörizm eylemlerini önleme ve karşılık verme çabalarını genişletmek ve global seviyedeki rolünü pekiştirmek zorundadır. Planlama, eğitim ve sonuç yönetimi gibi konularda gelişim gösterilmelidir. Bu konuda üye devletler, tehlikeyi ve uluslararası terörizmin getireceği sonuçları minimize etmeli ve NATO'nun yeteneklerinin dönüşümü yönünde yeni adımlar atmalıdır.

Terörizmle etkin bir seviyede mücadele edebilmek için, NATO'nun daha az reaktif ve daha fazla önleyici bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. İttifak, daha geniş kapsamda entelektüel bir altyapı ve değişiklik yapabileceği çoklu fırsat ortamı tanımlamak zorundadır. Bu durum, geleneksel düşünce kurgusunun değişimini ve diğer uluslararası güvenlik aktörlerinin güçlü ve zayıf yanlarının tespit edilip, desteklenmesi gereken hususların ortaya çıkarılmasını gerektirmektedir (Shea,2013:199).

NATO köken itibarıyla, askeri bir savunma organizasyonu olarak kurulmuştur. Terörizmle mücadele ise sadece askeri argümanların yeterli olmadığı bir süreç ve sadece savaş sahasında kazanabilecek bir mücadele değildir (Axelrod ve Borzutzky, 2006: 300). Bu yüzden NATO'nun sadece yeniden görev tanımlaması yapması yeterli olmamakta, aynı zamanda eski metotların yerine daha esnek ve yenilikçi yaklaşım ve çözümler üretmesi gerekmektedir.

Terörizmle mücadele edebilmek, üç seviyede gelişim ve dönüşümün başarısına bağlı bulunmaktadır (Soofi, 2010: 43): Birinci seviye kavramsal seviyedir. Bu seviyede terörizmin kavramsal boyutu ve çerçevesi kesin

sınırlarla belirlenmeli ve eksik olan hususlar ortaya çıkarılmalıdır. İkinci seviye operasyonel seviyedir. Bu seviyede müdahale stratejileri ve etkisiz hale getirme yöntemleri tespit edilerek uygulamaya geçilir. Üçüncü seviye önleyicilik seviyesidir. Yapılan müdahaleler ve aktif operasyonlar sonrasında ortaya çıkan durum gözler önüne serilir ve sorunun tekrar canlanmaması için atılacak adımlar belirlenir. NATO'nun bütün bu seviyelerdeki etkinliğinin ve mevcut potansiyelinin ortaya çıkarılabilmesi, dönüşümün gerekliliğini ispatlar niteliktedir. Buna göre kavramsal seviyede, terörizme karşı İttifak içerisindeki ortak tutum oluşturulup, operasyonel seviyede askeri gücün geliştirilmesi sağlanmalı ve önleyicilik seviyesinde mobil hareket edebilme özelliği ve diğer kuruluşlarla koordine kanallarının tesisi gibi hususlar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktürk, Ş.(2012). **NATO Neden Genişledi? Uluslararası İlişkiler Kuramları Işığında NATO'nun Genişlemesi ve ABD-Rusya İç Siyaseti**, Uluslararası İlişkiler, Cilt 9, Sayı 34, 73-97.
- Aldrich, R.(2004). **Transatlantic Intelligence and Security Cooperation**, International Affairs, Volume: 80, No: 3, 733-755.
- Alexander, Y.(2008). **Contemporary Terrorism: From National to Regional and Global Threats**, Defence Against Terrorism Review, Vol: 1, No: 2, 41-46.
- Appathurai, J.(2002), **Closing the Capabilities Gap**, NATO Review. <http://www.nato.int/docu/review/2002/Capabilities/Closing-capabilities-gap/EN/index.htm>, (Erişim Tarihi: 18.04.2015).
- Arıboğan, D.Ü.(2006). **Terörizme Karşı Kurumlar Arası Koordinasyon ve İşbirliği İmkânları**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Axelrod, R. ve Borzutzky,S.(2006). **NATO and the War on Terror: The Organizational Challenges of the Post 9/11 World**, Springer, 293-307.
- Ball, C.(1998). **Nattering NATO Negativism? Reasons Why Expansion May Be a Good Thing**, Review of International Studies, Vol. 24, No. 1, 43-67.
- Benecke, U.(2007). **Reconsidering NATO's Decision Making Process**, US Army War College Strategy Research Project, 1-20.
- Bennett, C.(2003). **Combating Terrorism**, NATO Review, <http://www.nato.int/docu/review/2003/issue1/english/art2.html>,(Erişim Tarihi: 04.03.2015).
- Bensahel, N.(2006). **A Coalition of Coalitions: International Cooperation Against Terrorism**, Studies in Conflict&Terrorism, RAND, 35-49.
- Bernasconi, C.(2011). **NATO' s Fight Against Terrorism Where Do We Stand?**, NATO Defense College Research Paper,1-8.
- Braun, D.(2007), **NATO Enlargement and the Politics of Identity**, Queen's University Centre for International Relations,1-91.

- Brown, C. **Self-Defense in an Imperfect World**, Ethics&International Affairs, Volume: 17, Issue: 1, Mart 2003, 2-8.
- Caşın, M.H.(2008) **Uluslararası Terörizm**, İstanbul Nobel Yayıncılık.
- Chaudhuri, R. ve Farrell,T. (2011). **Campaign Disconnect: Operational Progress and Strategic Obstacles in Afghanistan 2009–2011**, International Affairs, Volume: 87, Issue: 2, 271-296.
- Clarke, R. ve Mccaffrey,B.(2004). **NATO's Role in Confronting International Terrorism**, Atlantic Council Policy Paper,1-47.
- Croft, S. (2002). **Guaranteeing Europe's Security? Enlarging NATO Again**, International Affairs, Vol: 78, No: 1, 97-114.
- Cuccia, P.R.(2010). **Implications of a Changing NATO**, US Army War College Strategic Studies Institute,1-51.
- Denevers, R.(2007). **NATO's International Security Role in the Terrorist Era**, International Security, Volume: 31, Sayı: 4,34-66.
- Deutch, J. (1997). **Terrorism**, Foreign Policy, No: 108, 10-22.
- Dönmez, S.(2010). **Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve Nato**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ellis, B.(2003). **If It's Not Terrorism, It's Not Relevant: Evaluating NATO's Potential to Contribute To The Campaign Against Terrorism**, Center for Security&Defence Studies,1-27.
- Flockhart, T.(2011). **Me Tarzan-You Jane: The EU and NATO and the Reversal of Roles**, Perspectives on European Politics and Society, Vol: 12, No: 3, 263-282.
- Forbes, I.(2004). **Minding the Gap**, Foreign Policy, No: 141,76-77.
- Ganor, B.(2006). **Soğuk Savaş Döneminden Geçiş ve Terörizm**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını,19-32
- Gartner, H.(2003). **European Security After September 11**, International Politics, Vol: 40, No: 1, 59-73.

- Gözebe, H.(2014). **NATO'nun Askeri Transformasyonunun Türk Hava Kuvvetleri Proje ve Teknolojilerine Etkilerinin Analizi**, Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hamilton, D.(2004). **What is Transformation and What Does it Mean for NATO?**, Daniel Hamilton (Ed.), Transatlantic Transformations: Equipping NATO For The 21ST Century, Center for Transatlantic Relations, John Hopkins University,3-24.
- Hamilton, L.(2005). **Fighting Terrorism**, Indiana Journal of Global Legal Studies, Vol. 12, No. 2, 379-390.
- Hoffman, B.(1999). **Is Europe Soft on Terrorism?**, Foreign Policy, No. 115, 62-76.
- House of Commons Defence Committee (2008). **The Future of NATO and European Defence**, Ninth Report of Session, 1-294.
- Ibrahimi, E. ve Plaku, E.(2013). **NATO' s Current Policies on War Against Terrorism**, Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol: 4, No: 10, 374-379.
- Ifantis, K.(2007). **NATO's Strategic Direction after Riga: Nato's Post-Cold War Adaptation**, International Journal, Vol: 62, No: 3, 577-589.
- Iklody, G.(2010). **The New Strategic Concept and the Fight Against Terrorism: Challenges&Opportunities**, Terörizmle Mücadele Dergisi, Vol: 3, No: 2, 3-12.
- Joyce, M.(2005). "Dönüşüm Gündeminin İleriye Taşınması", NATO Dergisi, İlkbahar 2005.
<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/turkish/art5.html>,(Erişim Tarihi: 09.04.2015).
- Kagan,R.(2002). **Power and Weakness**, Policy Review, No: 113, 3-28.
- Kagan, R.(2004). **Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order**, Vintage Books, New York.
- Kaim, M.(2008). **Germany, Afghanistan, and the Future of NATO**, International Journal, Vol: 63, No: 3, 607-623.
- Kamp, K.H.(1995). **The Folly of Rapid NATO Expansion**, Foreign Policy, No. 98 ,116-129.

- Kay, S. (2005). **What Went Wrong With NATO?**, Cambridge Review of International Affairs, Volume: 18, Issue: 1, 69-83.
- Kaya, S.(2008). **Uluslar arası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, (63)-3, 83-111.
- Korkisch, F.(2010). **NATO Gets Better Intelligence**, Institut Für Aussen Strategy Paper, 1-75.
- Köseli, M.(2009). **Terörle Mücadelede İstihbaratın Rolü**, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, 51-72.
- Kriendler, J.(2006). **NATO Intelligence and Early Warning**, Conflict Studies Research Centre, 1-8.
- Leroux, P.(2012). **Improving NATO' s Capabilities: A Roadmap to 2020**, US Army Command and General Staff College,1-117.
- Mahncke D.,Rees W.,Thompson W.(2004). **Redefining Transatlantic Security Relations: The Challenge of Change**, Manchester University Press.
- Mazari, S.(2006). **Terörizmin Geleceği ve Ortak Nitelikleri**, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Mearsheimer, J.J.(2014). **Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault? The Liberal Delusions That Provoked Putin**, Foreign Affairs, Volume: 93, Sayı: 5, 77-89.
- NATO (2011). **Terörizmle Mücadele**, Bilgilendirme,1-15.
- Nelson, R.(2004). **NATO'nun Terörle Mücadeledeki Rolü**, NATO Review, <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html> (Erişim Tarihi: 04. 03. 2015).
- Özeren, S.,Cinoğlu H.,Sever M. (2010), **"ABD'nin Afganistan ve Irak'ta Terörle Mücadele Politikası"**, UTSAM Raporlar Serisi,1-32.
- Oğuzlu, T. (2012) **NATO' nun Dönüşümü ve Geleceği**, Ortadoğu Analiz, Cilt: 4, Sayı: 40, 8-18.
- Özerkmen, N. (2004) **Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 2, 247-265.

- Özkök, H. (2006) **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Açılış Konuşması**, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını.
- Özlük, E. ve Özlük D. (2014) **NATO'yu Anlamak: Dönüşümü, Yeni Kimlikleri ve Uyum Süreçleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 31, 209-225.
- Perl, R. (2007) **International Terrorism: Threat, Policy and Response**, Congressional Research Service Report for Congress,1-32.
- Reiter, D. (2001) **Why NATO Enlargement Does Not Spread Democracy**, International Security, Vol. 25, No. 4, 41-67.
- Remaly, S.(2004) **NATO Transformation: Finding Relevance in Coping With the Asymmetric Threat of Terrorism**, USAWC Strategy Research Project, 1-31.
- Rubin, B.(2006) **Peace Building and State-Building in Afghanistan: Constructing Sovereignty for WhoseSecurity?**, Third World Quarterly, Vol. 27, No. 1,175-185.
- Schimmelfennig, F.(1998) **NATO's Enlargement to the East: An Analysis of Collective Decision-Making**, EAPC-NATO Individual Fellowship Report, 1-75.
- Seipel, B.(2003) **NATO Transformation: Beyond The Prague Summit Initiatives**, Air University,1-51.
- Shea, J. (2013) **How is NATO Dealing With Emerging Security Challenges?**, Science&Technology, 193-201.
- Soofi, A.B. (2010) **A perspective From the Sub-Continent**, Kenan Koçak (Ed.), Global Terrorism and International Cooperation Symposium, Turkish General Staff, Ankara, 43-50.
- Sperling, J. (2006) **Capabilities Traps and Gaps: Symptom or Cause of a Troubled Transatlantic Relationship?**, Martin Smith (Ed.), Where's NATO Going?, Routhledge, 66-92.
- Tangör, B. ve Sayın S. (2012) **Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?**, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 11, No: 1, sayfa: 85-118.

- Taşdemir, F. (2006) **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara.
- Teichmann, J. (1989) **How to Define Terrorism**, Philosophy, Vol. 64, No. 250, 505-517.
- Thompson, P. (2008) **NATO: Relevant in the Twenty-First Century**, Strategy Research Project, US Army War College, 1-20.
- Thornton, T. (1980) **Terror as a Weapon of Political Agitation**, Harry Eckstein (Ed.), Internal War Problems and Approaches, Greenwood Press, 71-99.
- Urhal, Ö. (2009) **Küreselleşen Dünyada Güvenlik**, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Vincent, J., Straus I.L., Biondi R.R. (2001) **Capability Theory and the Future of NATO's Decisionmaking Rules**, Journal of Peace Research, Vol. 38, No. 1, 67-86.
- Weinrod, W.B. (2003) **NATO After Prague and Copenhagen**, Mediterranean Quarterly, Volume: 14, Sayı: 2, 1-14.
- Wilkinson, P. (1977) **Terrorism and the Liberal State**, The Macmillan Press, Londra.
- Yalçiner, S. (2006) **Soğuk Savaş Sonrası Uluslar Arası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 4, 98-119.

MAKALE YAZIM ESASLARI

Gönderilecek çalışmaların, daha önce yurt içi ve yurt dışında herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekir. Ancak, bilimsel toplantılarda (kongre, sempozyum, seminer vb.) sunulan ve tam metni yayımlanmamış olan bildiriler, sunulduğu yer ve tarih belirtilmek şartıyla kabul edilir. Güvenlik Bilimleri Dergisi yılda iki defa yayınlanmakta olan hakemli uluslararası bir dergi olup Güvenlik Bilimleri Dergisi'ne; makaleler, özgün eserler ve daha önce yayınlanmamış veya herhangi bir yayın sürecine girmemiş olan makaleler kabul edilmektedir. Dergiye gönderilen makaleler, Hakem Kurulu'nun değerlendirmesinden sonra yayınlanmaktadır. Yayınlanan makalelerin bütün yayın hakları dergiye, yayınlanan yazıların içerik sorumluluğu ise yazara aittir.

Güvenlik Bilimleri Dergisi, “**güvenlik**” konusuna odaklı olarak şu konuları da kapsamaktadır.

Güvenlik Yönetimi	UA Güvenlik ve Terörizm	Suç Araştırmaları	Hukuk
Güvenlik Felsefesi	Uluslararası İlişkiler	Suç Önleme Stratejileri	Halkla İlişkiler
Adli Bilimler	Uluslararası Hukuk	Suç ve Suçlulukla Mücadele	İletişim
Psikoloji	Jeopolitik	Kriminoloji	Antropoloji
Sosyoloji	Kamu Diplomasisi	Davranış Bilimleri	İstihbarat

A. YAZIM KURALLARINA İLİŞKİN ESASLAR

1. Bilimsel yayınlar Türkçe veya İngilizce olarak hazırlanabilir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda TDK İmlâ Kılavuzunun en son baskısı esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

2. Dergiye gönderilen makaleler, dipnotlar dâhil en az 4000 en fazla 7000 kelime olmalıdır. Olay incelemeleri en az 2000 en fazla 4000 kelime olmalıdır.

3. Yazılar, makalenin başlangıç kısmına yazılmış, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış makale başlıklarını da içeren 150-250 kelimelik Türkçe özet ile İngilizce özet ve makale başlığı bulunmalıdır. İngilizce çalışmalarda önce İngilizce özet, Türkçe çalışmalarda önce Türkçe özet olacak şekilde yer almalıdır. Her iki özet de tek aralık, 8 punto ve italik olarak yazılmalıdır. Özetlere, her iki dilde de üç-yedi adet öz ve anahtar kelime eklenmelidir.

4. Yazarın akademik unvanı, görevi ve bağlı bulunduğu kuruluş e-posta adresi ile beraber ilk sayfanın altına dipnotta (footnote) (*) işareti ile 8 punto ile yazılmalıdır.

5. Tablo ve şekillere başlık ve sıra numarası verilmeli; başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ise altında yer almalıdır.

6. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

7. Yazılarda dipnotlara yer vermektten olabildiğince kaçınılmalı ve burada söylenecekler metin içinde ifade edilmelidir. Zorunlu olarak verilecek dipnotlar ise numaralandırılarak metin sonunda "Sonnot" olarak kaynakçadan önce verilmelidir.

8. Teknik terimler tırnak içinde yazılmalı veya açıklanmalıdır. Kavramlar için kısaltma kullanımından kaçınılmalıdır.

9. Sıralamalarda her madde bir sekme içeriden başlanarak numaralandırılmalıdır. Herhangi bir öncelik sırasına gerek görülüyorsa (*, -, vb.) madde işaretlerinden biri kullanılabilir.

B. SAYFA DÜZENİNE İLİŞKİN ESASLAR

1. Yazılar, Microsoft Word'de, tek satır aralığı, Arial ve 11'lik punto; marjlar üst 4,6; sol 4; alt 4,6; sağ 4; cilt payı 0, üst bilgi 4,6, alt bilgi 5, kâğıt ölçüsü A4 olacak şekilde hazırlanmalıdır. Metin içerisinde yer alacak şekiller ve tabloların bu ölçülere uyması gerekmektedir.

2. Güvenlik Bilimleri Dergisinde beş seviye başlık kullanılmaktadır. Zorunlu olmadıkça beş seviyenin dışına çıkılmamalıdır. Giriş ve sonuç bölümlerine numara verilmemelidir.

1. BİRİNCİ SEVİYE	[1. seviye]
a. İkinci Seviye	[2. seviye]
(1) Üçüncü seviye	[3. seviye]
(a) Dördüncü seviye	[4. seviye]
(I) Beşinci seviye	[5. seviye]

3. Her tablo ve şekil için sıra numarası verilmeli (Tablo 1, Şekil 2 gibi); tabloların başlığı üstte, şekillerin başlığı ise altta yer almalı, başlıklar tablo veya şekle ortalanmış olarak ilk harfleri büyük yazılmalıdır.

4. Tablo ve şekil içeriği Times New Roman 10 punto olarak yapılandırılacaktır (Sayfa durumuna göre 9 veya 11 punto da kullanılabilir). İstatistikler için virgülden sonra üç haneden fazlası yazılmamalıdır. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

5. Sayfa numaraları altta sağda verilmelidir.

6. İlk sayfadan sonra, çift numaralı sayfalara yazar adı, tek numaralı sayfalara makale adı 9 punto karakterinde üst bilgi olarak eklenmelidir.

C. REFERANS VE GÖNDERMELERE İLİŞKİN ESASLAR

1. Atıflar yazar soyadları esas alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Aynı yazar veya yazarların farklı çalışmalarında, çalışma tarihi daha eski olan önce yazılmalıdır. Aynı yazarın veya yazarların aynı tarihlerdeki çalışmalarında “a”, “b” şeklinde harfler, çalışmanın yapıldığı yılın yanına yazılmalıdır. Temel olarak atıf yapılan her çalışmanın referansı aşağıdaki örneklere uygun olarak verilir.

Örnek-1 (İsim, yıl ve sayfa numarası): Örgütsel nitelikteki öncüller, örgütsel adalet algısı (Brewer ve Kramer, 1986: 45; Cremer, 2005a: 33-45; Lipponen, 2001: 24, 87) gibi faktörlerden...

Örnek-2 (Sadece yıl ve sayfa numarası): Mael ve Ashforth (1992: 88) tarafından geliştirilen...

2. Üç, dört ve beş yazarı olan çalışmalarda ilk atıfta tüm yazarların isimleri verilmeli, müteakip atıflarda "vd." şeklinde kısaltılarak verilmelidir. Beşten fazla yazar varsa ilk yazarın soyadından sonra "vd." şeklinde ifade edilebilir.

3. Bir yazarın düşüncelerinin yeniden ifade edilmesi zorsa veya anlamını yitirecekse 40 kelimedenden daha fazla olmayan atıflarda kaynaktan alınan ifade tırnak işareti içinde belirtilerek yazılmalı ve o ifadenin bulunduğu sayfanın numarası belirtilmelidir. Örneğin: (Öztürk, 2003: 147). Eğer 40 kelimedenden daha fazla atıf yapılması gerekiyorsa alıntı yapılan kısım, iki sekme içeriden, tırnak içinde yazılmalı, en sonuna alıntı yapıldığı yerdeki paragraf (para. 15) veya sayfa numarası (s. 25) belirtilmelidir.

4. Yazar ismi belirtilmemiş bir çalışmaya atıf yapılması gerekiyorsa ve bu çalışma süreli bir yayındaysa yayının ismi, yazar olarak belirtilebilir. Örneğin; (Wall Street Journal, 2009), (Ticaret Bakanlığı, 1999). Aynı parantez içinde birden fazla çalışmaya atıf yapılacaksa çalışmalar alfabetik sıraya göre ve aralarına noktalı virgül konularak yazılmalıdır. Örneğin: (Abrams, 2000; Sullivan ve Hellman, 1999). İkincil kaynaklar, (Blau, 1964'ten akt. Tamer, 2003). Tamer'in (2003), Blau'dan (1964) aktardığına göre... şeklinde ifade edilerek ikincil kaynaklardan atıf yapıldığı belirtilmelidir.

5. Elektronik kaynaklara atıf yaparken genel atıf kuralları geçerlidir (Yazar soyadı, yıl). Eğer bu bilgi mevcut değilse, kaynağa ulaşılan web adresi parantez içinde verilmelidir. Yani yazarı belli olmayan bir elektronik kaynağa atıf yapmak gerektiğinde web sitesi parantez içinde verilmelidir. Şayet profesyonel bir web sitesine, veri tabanına veya bir projenin web sitesine atıf yapmak gerekiyorsa, elektronik adres parantez içinde verilmeli, kaynakçada da aşağıda ilgili bölümde verilen örnekte görüldüğü gibi belirtilmelidir. Örneğin: UNICEF web sitesi dünya çapında çocukların iyiliği için çalışan çeşitli yararlı kaynaklara bağlantılar sunmaktadır (<http://www.unicef.org>).

6. Teşekkür notu: Eğer mali destek veya diğer yardımları için teşekkür etmek istediğiniz kişi veya kurumlar varsa, çalışmanın sonuna bir not ekleyerek teşekkürlerinizi iletebilirsiniz.

7. Kaynakça 11 punto olarak düzenlenecektir.

D. BELGE, TABLO, ŞEKİL VE GRAFİKLERİN KULLANIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Diğer ekler (Tablo, Şekil ve Grafik) normal yazı dışındaki göstergelerin çok olması durumunda Tablo, şekil ve grafik için başlıklar; Ek Tablo: 1, Ek Grafik: 3 ve Ek Şekil: 7 gibi yazılmalı ve “Ekler” “Kaynaklardan” sonra verilmelidir.

2. Eklere metin içerisinde yapılan atıflar mutlaka Tablo-1.; Grafik-3: veya Şeki-7: şeklinde yapılmalıdır. Tablo, şekil, grafik ve resim için şayet alıntı yapılmışsa, mutlaka kaynak belirtilmelidir.

3. Metin içerisindeki “tablolar” tablo üstünde; şekil, grafik ve haritalar ise altında isimlendirilecek, alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine uygun olarak verilecektir.

4. Ekler başlıklandırılırken; “EK A”, “ EK B” şeklinde sıralanmalı ve ek içinde “Başlıklar” bölümünde ifade edilen başlıklandırma kurallarına uyulmalıdır.

E. KAYNAKÇA YAZIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Kaynakçada yazar soyadının tamamı baş harfi büyük, adının ise ilk harfi olacak şekilde aşağıda verilen örneklerde olduğu şekilde yazılacaktır.

2. Kaynaklar alfabetik sıraya göre tasniflenerek verilecektir. Ayrıca bir kategori yapılmayacaktır.

3. Kitaplarda sayfa numaraları belirtilmeyecek, makalelerde derginin ilgili sayfa aralığı belirtilecektir.

4. İnternet kaynaklarında erişim tarihi belirtilecektir.

5. Kaynakça ile ilgili ayrıntılı hususlar için APA (American Psychology Association)’nın bilimsel yazı kriterlerine, Publication manual of American Psychological Association (6. baskı, 2009)’a bakınız.

6. Yazım kurallarıyla ilgili örnekler aşağıdadır.

a. Kitaplar

Brannick, M.T., Levine, E.L. ve Morgeson, F.P. (2007). **Job and Work Analysis**. London: Sage.

Bloch, S. ve Whiteley, P. (2010). **Düz Bir Dünyada Yöneticilik**. (Çev. Ü. Şensoy), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Rogers, P. (2008). Terorizm. İçinde P.D. Williams. (Ed.), **Security Studies: An Introduction** (ss. 171-185). New York: Routledge Press.

b. Makaleler

Özdemir, H. ve Sarı, G. (2004). **Uluslararası Güvenliğe Yönelik Yeni Tehditler bağlamında Önleyici Meşru Müdafaa**. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 3(2), 26-35.

c. Yayımlanmamış Çalışmalar

Aplak, H.S. (2010). *Karar Verme Sürecinde Bulanık Mantık Bazlı Oyun Teorisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Welch, K.E. (Baskıda). Technical Communication And Physical Location: Topoi and Architecture in Computer Classrooms. *Technical Communication Quarterly*, 14(3).

ç. Kongre Bildirileri

Aplak, H.S.ve Köse, E. (2011). *Çok Amaçlı Oyun Teorisi Uygulamaları*. 12. Uluslararası Ekonometri Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu- (EYİ), 26-28 Mayıs, Denizli.

d. E-kitaplar

Shotton, M.A. (1989). *Computer Addiction? A STUDY of Computer Dependency*. <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index> (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2011).

Dvorkin, V., 2003. Preventive Use of Force Justified. **CDI Russia Weekly**, 273, <http://www.cdi.org/russia/273-5.cfm> (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2004).

e. Yazarı belli olmayan web sitesi makalesi

New Child Vaccine Gets Funding Boost. (2001). http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2012).

F. DEĞERLENDİRME

1. Dergi Yayın Kurulu, biçim ve alanlar açısından uygun bulduğu yazıları konunun uzmanı hakemlere (iki hakeme), yazara ait bilgiler gizlenerek gönderir. Hakem değerlendirmelerinin ikisi de olumlu ise yayına kabul edilir. Biri olumlu, diğeri olumsuz ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Yayınlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç (posta süresi dâhil) 20 gün içerisinde teslim edilmesi gereklidir. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğü durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir.

2. Gönderilen yazılar iki alan uzmanının "yayımlanabilir" onayından sonra, Yayın Kurulu'nun son kararı ile yayımlanır.

3. Hakem tarafından "Gözden geçirildikten sonra yayımlanabilir." veya "Gözden geçirildikten sonra hakemin onayıyla yayımlanabilir." şeklinde yapılan değerlendirmenin içeriğine göre; yazarlar, gerekli düzeltme ve değerlendirmeleri dikkate almak zorundadırlar.

4. Yazarın hakem ve Yayın Kurulu'nun eleştiri, değerlendirme ve düzeltmelerinden katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

5. Hakem oluru alan makaleler, Yayın Kurulu tarafından derginin konu içeriği esas olmak üzere, hakem raporlarının tamamlanma tarihlerine göre sıraya konarak yayımlanır.

6. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

7. Güvenlik Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan makalelerdeki görüşler, yazarlarının şahsi görüşleri olup; hiçbir kurum ve kuruluşun resmi görüşü niteliğini taşımaz.

İÇİNDEKİLER

Güvenlik Yaklaşımları Perspektifinde Meskûn Mahalde Harekât

H.Onur ŞEHİTOĞLU

Terör Suçları İle İnsani Gelişmişlik Düzeyi ve Kültürel Değerler Arasındaki İlişki

Selami KOÇAL ve Mehmet ERKENEKLİ

NATO'nun Bariyerleri: Terörizmle Mücadelede Yaşanan Dönüşüm ve İttifakın Etkinliğini Azaltan Faktörler

Münür Yalçın SARAÇOĞLU

Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi

Talha ÖVET

Geleceğin Güvenlik Ortamının Şekillenmesinde Hibrit Savaş Modelinin Değerlendirilmesi

Fatih DEDEMEN

G
B
D
JOURNAL
OF
SECURITY SCIENCES

VOLUME: 5

NUMBER: 1

MAY 2016